

ВІСНИК

12 / 2002

Національного банку України

Дозвільте
фінансово
різнятись

Гарантувальна
вкладів

Довіра
до банків

Масове
електронне
платіжне

Добросовісне
кредитування

Ціліща
стабільності

Поліпшення
структури
кредитної
маси

І праці, і планів,
і цілей на вік –
Хай їх виконанням
позначиться рік!

Проміслові банкі: високочастотний механізм економічного зростання

Огляд монетарної політики в Україні за 1991-2001 рр.

Банк "Аркада": досвід роботи і висновок значення

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА АСПЕКТ МАТЕМАТИКА ІЗМЕНІ

Випілення м'яса

Випілення м'яса викликалося 10 років від дня заснування Акціонерного товариства "Банк "Аваль", який за визнанням виконавчих функцій нині є найбільшим українським банком

АППБ "Аваль": рідкі з біографії

АППБ "Аваль" - це найбільше українське підприємство фінансово-кредитного характеру, яке працює на території України з 1991 року. За цей час банк змінив декілька назв, але завжди залишався лідером серед українських банків.

Офіційні видання Національного банку України: статистика, аналіз, документи

Будемо разом ч 2003 році!

Передплатний індекс - 74132

Напрями, механізми реалізації Основних засад політики в 2003 році

Національний банк нагороджений "Хришталевим розетом достатку"

Редакційна колегія:

СЕНИЦЬ П.М. (голова)

ВОРОНОВА Л.В.

ГАЙДАР Є.Т.

ГАЛЬ В.М.

ГЕСЦЬ В.М.

ГРЕБЕНІК Н.І.

ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИЙ Марек

ЛІАРОНОВ А.М.

КАНДІБКА О.М.

КІРЕЄВ О.І.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

ЛИСИЦЬКИЙ В.І.

МАТВІЄНКО В.П.

МОРОЗ А.М.

ОСАДЕЦЬ С.С.

ПАСІЧНИК В.В.

ПАТРИКАЦЬ Л.М.

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

САВЛУК М.І.

САВЧЕНКО А.С.

СМОВЖЕНКО Т.С.

СМОЛІЙ Я.В.

СОЛТИС Я.Ф.

СОРОКІН О.М.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАПОВАЛОВ А.В.

ШАРОВ О.М.

ЮЩЕНКО В.А.

Номер підготовлено редакцією періодичних видань НБУ

Головний редактор

ПАТРИКАЦЬ Л.М.

Заступник головного редактора

КРОХМАЛЮК Д.І.

Відділ монетарної політики та банківського нагляду

Редактор відділу ПАПУША А.В.

Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків та інформаційно-програмного забезпечення

Редактор відділу КОМПАНІЄЦЬ С.О.

Відділ валютного регулювання та міжнародних банківських зв'язків

Редактор відділу БАКУН О.В.

Відділ економіки, законодавчого забезпечення та комерційних банків

Редактор відділу В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Головний художник КОЗИЦЬКА С.Г.

Літературний редактор КУХАРЧУК М.В.

Відділ реклами і розповсюдження

Редактор відділу ФЕСЕНКО Н.М.

Дизайнери ГРИЦЕНКО М.Р., КОЗИЦЬКА С.Г., ПЛАТОНОВА Н.Г.

Коректор СІЛВЕРСТОВА А.І.

Оператор ЛИТВИНОВА Н.В.

Фото НЕГРЕБЕЦЬКОГО В.С., ГОЛЯК Т.І., МІЛЕВСЬКОГО Л.А., КРИВЕНКА В.Н., МАРКІНА І.В.

Черговий редактор В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.

Четверта сторінка обкладинки: фото МІЛЕВСЬКОГО Л.А.

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна

тел./факс: (044) 264-96-25

тел.: (044) 267-39-44

E-mail: ltvinnova@bank.gov.ua

Журнал зареєстровано Держкомвидавком України

09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691

Журнал рекомендовано до друку

Вченою радою Київського національного економічного університету

Публікації в журналі Вищою атестаційною комісією України визнано фаховими

Передплатний індекс "Вісника НБУ"

та додатка "Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Надруковано з готового оригінал-макета

Господарсько-експлуатаційним управлінням НБУ

Формат 60 x 90 / 8. Друк офсетний.

Фіз. друк. арк. 9,0

Умовн. друк. арк. 9,0. Обл.-вид. арк. 8,7

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі, посилання на "Вісник Національного банку України" обов'язкове. Редакція може публікувати матеріали в порядку обговорення, не поділяючи думку автора. Відповідальність за точність викладених фактів несе автор, а за зміст рекламних матеріалів — рекламодавець.

© Вісник Національного банку України, 2002

Вісник**12 / 2002****Національного банку України**

Щомісячний науково-практичний журнал Національного банку України

Видається з березня 1995 року

№ 12 (82) ♦ Грудень 2002

ЗМІСТ

Номер підписано до друку 09.12.2002 р.

БАНКИ УКРАЇНИ

В.Кротюк, О.Кіреєв, Г.Карчева Аналіз діяльності банків України за 9 місяців 2002 року та проблеми забезпечення їх сталого розвитку	2
Структура активів банків України за станом на 01.10.2002 р.	10
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.10.2002 р.	14
Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.10.2002 р.	18
Доходи і витрати у розрізі банків України за станом на 01.10.2002 р.	22
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2002 р.	26
Банки, включені до Державного реєстру банків у жовтні 2002 р.	27
Р.Набок Аналіз впливу недохідних активів комерційного банку на прибуток	28
Г.Мумінова-Савіна Сутність внутрібанківського контролю та контролю кредитної діяльності банку	31

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Про введення в обіг пам'ятної монети "Володимир Мономах"	33
--	----

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Банківська система України: рік сталого розвитку	34
Н.Гребенік Монетарна політика сприяє процесам економічного зростання	34
С.Яременко Здобутки валютно-курсової політики НБУ	35
О.Кіреєв Головні тенденції в діяльності банків України	35
В.Галь Системна стійкість банків забезпечує приплив інвестицій у банківський сектор	35
Н.Дорофєєва Позитивні тенденції у сфері готівкового обігу	36
О.Шаров На шляху до інтеграції	36
О.Петрик Співпраця з урядом має системний характер	36
В.Пасічник Закони, проекти яких подавав НБУ, визначають правові засади функціонування банків	37
В.Литвицький Паузи в реформуванні — неприпустимі	37

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

М.Бутко, Л.Волошок Роль банківської системи в активізації інноваційно-інвестиційного розвитку регіону	38
А.Папуша Гарантовану суму відшкодування збільшено	43
20 запитань до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	44
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у жовтні 2002 року	46

МАКРОЕКОНОМІКА

О.Петрик, Ю.Половнюв Базова інфляція: концепція та деякі методи розрахунку	47
Л.Патрикац, С.Компанієць Економіка України очима науковців і банкірів	49

ФОНДОВИЙ РИНОК

Ринок державних цінних паперів України у жовтні 2002 року	51
---	----

ВАЛЮТНИЙ РИНОК

С.Михайличенко Політика стабільного курсу: причини і наслідки	52
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 2002 року)	57
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за жовтень 2002 року)	58

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Т.Гримова Комплексна система автоматизації обліку фінансово-господарських операцій НБУ в стандартних технологіях системи R/3 (SAP)	60
С.Білецький НСМЕП: завершення пілотного проекту, перехід до промислової експлуатації	62

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Н.Кривошеєва Банківське законодавство: практичні поради	63
--	----

Зміст журналу "Вісник Національного банку України" за 2002 рік

.....	66
-------	----

АНОТАЦІЇ

.....	71
-------	----

Аналіз діяльності банків України за 9 місяців 2002 року та проблеми забезпечення їх сталого розвитку

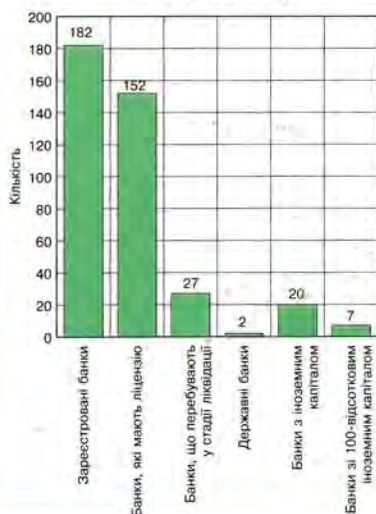
Протягом трьох кварталів 2002 року в Україні зберігалася позитивна тенденція до економічної стабілізації та зростання, що знайшло відображення у динаміці основних макроекономічних показників: валового внутрішнього продукту, промислового виробництва, сільського господарства та інших. Значною мірою така макроекономічна ситуація зумовлена позитивними змінами в банківському секторі, про що свідчить зростання основних показників діяльності вітчизняних банків — обсягів активів, кредитного портфеля, капіталу, зобов'язань, вкладів населення, поліпшення якості кредитного портфеля, розширення кредитування економіки України. Детальніше про ці та інші тенденції (зокрема у діяльності банків з іноземним капіталом) ідеться в аналітичному огляді.

КІЛЬКІСТЬ І СТРУКТУРА БАНКІВ В УКРАЇНІ

За станом на 1 жовтня 2002 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 152 банки. Серед них 135 банків — акціонерні товариства (94 — відкриті, із них — 2 державні банки; 41 — закриті), 17 — товариства з обмеженою відповідальністю. Ліцензію на здійснення операцій із валютними цінностями мали 148 банків. З іноземним капіталом створено 20 банків (13.2% від кількості банків, які мали ліцензію НБУ), у тому числі 7 банків (3.9%) — зі 100-відсотковим іноземним капіталом.

За 9 місяців 2002 року кількість банків, занесених до Державного реєстру, зменшилася зі 189 до 182 банків. Кількість філій, навпаки,

Графік 1. Кількість банків в Україні на 01.10.2002 р.

збільшилася — з 1 350 до 1 404, у тому числі за III квартал — на 20 філій.

За звітний період створено 2 нових банки (Місцевий кооперативний комерційний банк "АРТЕМ-БАНК" і ТОВ "Комерційний банк "Активбанк"), вилучено з реєстру — 9, із них 8 банків — у зв'язку із завершенням процедури ліквідації (АБ "Ланбанк", КБ "Зоря", АКБ "Шахтекономбанк", АКБ "Азов-банк", АБ "Оболонь", АК "Торгово-промисловий банк", Міжнародний акціонерний комерційний банк "Християнський банк", КБ "Крим юрт"), 1 — у результаті реорганізації (АКБ "Народний банк", який приєднався на правах філії до ВАТ АБ "Укргазбанк").

Завершується процедура реорганізації банку "Еталон", який приєднується на правах філії до банку "Аваль".

Прийнято рішення про ліквідацію одного банку (АБ "ІНКО").

У стадії ліквідації перебуває 27 банків (14.8% від загальної кількості в Державному реєстрі банків); із них 13 банків ліквідовуються за рішенням НБУ, 13 — за рішеннями господарських судів, 1 — зборів акціонерів.

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

У сучасних умовах одним із основних завдань банків України є забезпечення фінансової стійкості та якісного розвитку за рахунок підвищення рентабельності діяльності, рівня капіталізації, прогресивних структурних змін, зниження ризиків.

Порівняно з підсумками роботи за перше півріччя нинішнього року результативні показники за 9 місяців

дещо поліпшилися. Рентабельність активів підвищилася з 1.0 до 1.05%, капіталу — із 6.7 до 7.1%. Чистий прибуток на одного штатного працівника в річному обчисленні становив 5.07 тис. грн.

Сумарний прибуток банків за 9 місяців 2002 року порівняно з відповідним періодом минулого року збільшився на 8.8% і дорівнював 446.8 млн. грн., у тому числі за перший квартал — 113.4 млн. грн., за другий — 162.0 млн. грн., за третій — 171.4 млн. грн.

Банки I групи, на які припадає 51.7% усіх банківських активів, отримали прибуток у розмірі 137.9 млн. грн., або 30.9% від його загального обсягу. Основними напрямками підвищення рентабельності банків цієї групи є зменшення витрат, пов'язаних із забезпеченням їх діяльності.

Банки II групи (16.8% активів) отримали прибутку на суму 71.9 млн. грн. (16.1%), тобто їм притаманне пропорційне зростання активів і прибутку. Банки зазначеної групи порівняно з банками інших груп мають нижчу дохідність активів і водночас залучають дещо дорожчі ресурси, ніж у середньому по системі, проте мають найнижчу витратність діяльності (7.9%). Основним шляхом підвищення рентабельності банків II групи є підвищення дохідності активів та зниження витратності зобов'язань.

Банки III групи, на які припадає 17.4% активів, отримали прибуток у розмірі 180.0 млн. грн. (40.2%). Вони мають найвищу рентабельність активів — 2.4%, що зумовлено значно нижчими, ніж у цілому по системі, показниками витратності зобов'язань — 7.9% (по системі — 8.0%) та витратності

Таблиця 1. Основні результативні показники діяльності банків України

Показники	Відсотки			
	За I квартал 2002 року	За II квартал 2002 року	За III квартал 2002 року	За 9 місяців 2002 року
Рентабельність капіталу	5.7	7.8	7.8	7.1
Рентабельність активів	0.8	1.2	1.1	1.05
Співвідношення між витратами і доходами банків	95.0	93.4	93.7	94.0
Чиста процентна маржа	5.7	5.5	5.5	5.5

діяльності — 9.9% (по системі — 10.2%), а також — вищу порівняно з банками інших груп дохідність активів.

Прибуток банків IV групи (14.1% активів) становив 57.0 млн. грн. (12.8%). Ці банки залучають найдоружчі ресурси; витратність їх зобов'язань становить 9.4%; витратність діяльності вища, ніж у цілому по системі, — 10.4%, дохідність активів — нижча (17.3%), що обумовлює й низьку рентабельність.

Незважаючи на певне поліпшення (порівняно з результатами півріччя) рентабельності діяльності банків, вона поки що залишається недостатньою. Серед основних причин — нерациональна структура активів і пасивів. У перших значною є частка **недохідних активів** (основних засобів, дебіторської заборгованості тощо), **проблемних активів**, що призводить до зменшення обсягу отриманого доходу. Крім того, зменшення частки капіталу в пасивах і зростання високими темпами таких досить дорогих ресурсів, як залучені кошти фізичних осіб, обумовили зростання витрат банків, що призвело до збільшення витратності зобов'язань та негативно вплинуло на рівень рентабельності.

Значні витрати багатьох банків спричинені великим обсягом небанківських операційних витрат (вони становлять близько 40.3% від загальних витрат банків і зростають вищими темпами, ніж витрати в цілому), відрахуваннями в резерви за активними операціями (це пояснюється наявністю проблемних активів та іншими факторами).

Фінансовий результат і рентабельність діяльності банку залежать від динаміки та співвідношення його доходів і витрат. Доходи банків України порівняно з відповідним періодом минулого року збільшилися на 21.4% і на 01.10.2002 р. становили 7 470.1 млн. грн., у тому числі доходи за перший квартал — 2 292.7 млн. грн., за другий — 2 468.6 млн. грн., за третій — 2 708.9 млн. грн.

Доходи зросли за рахунок збільшення процентних доходів — на 920.1 млн. грн., або на 22.4%, комісійних — на 186.1 млн. грн., або на 11.2%, доходів від

торговельних операцій — на 171.1 млн. грн., або на 71.2%, операційних доходів — на 78.3 млн. грн., або на 92.8%.

Дохідність активів у цілому по системі становила 17.5% (за півріччя — 16.8%), зокрема для банків I групи — 17.7%, II — 16.3%, III — 18.3%, IV — 17.3%.

Доходи банків мають таку структуру: **процентні — 5 019.6 млн. грн.** (67.2% від загальної суми доходів), **комісійні — 1 842.3 млн. грн.** (24.7%), **результат від торговельних операцій — 411.4 млн. грн.** (5.5%), **інші банківські операційні доходи — 109.7 млн. грн.** (1.5%), **інші небанківські операційні доходи — 53.1 млн. грн.** (0.7%), **інші доходи — 34 млн. грн.** (0.4%).

Процентні доходи банків мають таку структуру: процентні доходи за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, дорівнюють 4 221.7 млн. грн. (84.1% від загальної суми процентних доходів); за коштами, розміщеними в інших банках, — 285.5 млн. грн. (5.7%); за цінними паперами — 184.8 млн. грн. (3.7%); за кредитами фізичним особам — 220.3 млн. грн. (4.4%); за кредитами органам загального державного управління — 37.7 млн. грн. (0.8%); інші процентні доходи — 69.6 млн. грн. (1.3%).

У зв'язку з розширенням кредитування процентні доходи банків мали вищі темпи приросту (22.4%), ніж загальні доходи (21.4%). Їх частка за рахунок зростання процентних доходів за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам, за 9 місяців нинішнього року збільшилася з 66.5 до 67.2%.

Проведемо взаємопов'язаний аналіз доходів і витрат. **Чистий процентний дохід** за 9 місяців 2002 року порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшився з 2 124.2 млн. грн. до 2 337.1 млн. грн. При цьому відношення процентних доходів до активів зменшилося з 8.6 до 8.0%, тоді як відношення процентних витрат до активів зросло з 4.1 до 4.3%. Такі зміни негативно позначилися на рентабельності банків і є одним із факторів зниження (порівняно з відповідним періодом минулого року) чистої процентної маржі (з 6.5 до 5.5%).

Порівняно з таким же періодом ми-

нулого року **комісійні доходи** банків збільшилися на 186.1 млн. грн., або на 11.2%, і на 01.10.2002 р. становили 1 842.3 млн. грн. Із них комісійні доходи за операціями з клієнтами дорівнювали 1 802.7 млн. грн., або 97.9% від загальної суми комісійних витрат. Частка комісійних доходів у загальних доходах зменшилася з 26.9 до 24.7%.

Чистий комісійний дохід порівняно з відповідним періодом 2001 року збільшився з 1 402.8 млн. грн. до 1 627.6 млн. грн. Відношення комісійних доходів до активів знизилося з 3.4 до 2.9%, відношення комісійних витрат до активів також зменшилося — з 0.5 до 0.3%.

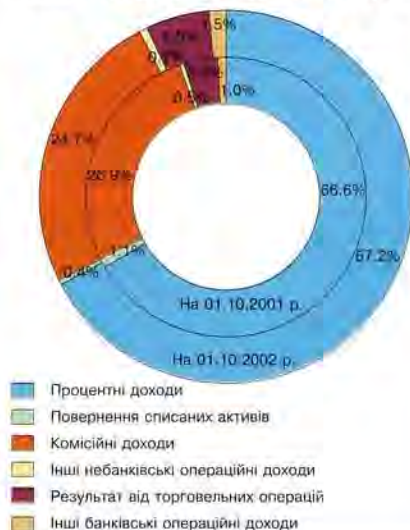
Порівняно з відповідним періодом минулого року доходи від **торговельних операцій** зросли на 171.1 млн. грн. і за станом на 01.10.2002 р. дорівнювали 411.4 млн. грн. Їх частка в загальному доході збільшилася з 3.9 до 5.5%. Відношення доходів від торговельних операцій до активів зросло з 0.5 до 0.7%.

Коефіцієнтний аналіз свідчить, що невідповідність приросту процентних доходів і витрат обсягам діяльності банків негативно позначилася на рівні рентабельності. Зміни ж у комісійних доходах і витратах, а також у доходах від торговельних операцій не мали негативного впливу на цей показник.

Порівняно з відповідним періодом 2001 року **витрати** банків збільшилися на 22.3% і на 01.10.2002 р. становили 7 023.3 млн. грн., у тому числі за перший квартал — 2 179.3 млн. грн., за другий — 2 306.6 млн. грн., за третій — 2 537.4 млн. грн.

Витратність зобов'язань (відношення процентних витрат до зобов'язань банків) по системі в цілому дорівнювала 8.0% (за 2001 рік — 7.9%), **витратність діяльності** (відношення ви-

Графік 2. Структура доходів банків України

трат за мінусом процентних витрат до активів банку) — 10.2% (за 2001 рік — 11.5%).

Витрати формувалися головним чином за рахунок інших небанківських витрат, які дорівнювали 2 827.9 млн. грн. (40.3% від загальних витрат). Із них витрати на утримання персоналу становили 1 500.7 млн. грн. (21.4% від загальних витрат), процентні витрати — 2 682.5 млн. грн. (38.2%), відрахування в резерви — 665.9 млн. грн. (9.5%), витрати на утримання основних засобів та нематеріальних активів — 479.7 млн. грн. (6.8%), інші банківські операційні

Графік 3. Структура витрат банків України

витрати — 474.6 млн. грн. (6.7%), інші витрати — 371.7 млн. грн. (5.3%).

Витрати банків порівняно з відповідним періодом минулого року збільшилися в основному за рахунок значного зростання інших небанківських операційних витрат — на 628.3 млн. грн., або на 28.6%, та процентних витрат — на 707.2 млн. грн., або на 35.8%, інших банківських операційних витрат — на 133.8 млн. грн., або на 39.3%. Водночас банки скоротили комісійні витрати — на 38.8 млн. грн., або на 15.3%, відрахування в резерви — на 161.1 млн. грн., або на 19.5%.

Проведений аналіз свідчить, що незважаючи на тенденцію до зростання прибутку банків України та деяке поліпшення показників ефективності їх діяльності, для багатьох банків актуальною залишається проблема підвищення прибутковості діяльності, насамперед — за рахунок зростання обсягів активних операцій, поліпшення якості та структури активів, а також за рахунок зниження витратності, передусім шляхом зниження витратності діяльності банків I та IV груп.

АНАЛІЗ РІВНЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ УКРАЇНИ

Нині одним із пріоритетних завдань вітчизняних банків є підвищення рівня капіталізації та якості капіталу — необхідної умови їх фінансової стійкості та сталого розвитку.

Протягом 9 місяців 2002 року банки продовжували нарощувати капітал. Сплатений зареєстрований статутний капітал збільшився на 648.3 млн. грн., або на 14.2%, і за станом на 01.10.2002 р. дорівнював 5 223.5 млн. грн. (за відповідний період минулого року він зріс на 592.2 млн. грн., або на 16.2%).

Для забезпечення стабільної діяльності банків та своєчасного виконання ними зобов'язань перед вкладниками, а також для запобігання неправильному розподілу ресурсів і втраті капіталу через ризики, притаманні банківській діяльності, банки повинні приділяти належну увагу підвищенню рівня регулятивного капіталу. За 9 місяців він по системі збільшився на 11.5%, або на 924.7 млн. грн., і на 01.10.2002 р. становив 8 949.6 млн. грн.

За групами регулятивний капітал розподіляється так: на I групу банків припадає 2 703.8 млн. грн. (30.2%), II — 1 492.7 млн. грн. (16.7%), III — 2 065.3 млн. грн. (23.1%), IV — 2 687.8 млн. грн. (30.0%). За 9 місяців банки I групи збільшили регулятивний капітал на 15.8%, II — на 16.9%, III — на 11.9%, IV — на 4.7%, тобто найнижчі темпи зростання мали банки IV групи.

Балансовий капітал банків зріс на 981.3 млн. грн., або на 12.4%, і за станом на 01.10.2002 р. дорівнював 8 896.5 млн. грн. Збільшення відбулося за рахунок зростання сплаченого зареєстрованого статутного капіталу (на 648.3 млн. грн.), результату минулих років (на 55.5 млн. грн.), результату переоцінки основних засобів і нематеріальних активів (на 153.4 млн. грн.), дивідендів, спрямованих на збільшення статутного капіталу (на 115.8 млн. грн.), резервного фонду (на 95.0 млн. грн.) та емісійних різниць (на 8.8 млн. грн.).

Зауважимо, що структура балансового капіталу банків України не зовсім відповідає критеріям оптимальності й раціональності з точки зору підвищення ефективності їх діяльності, оскільки значну частину цього капіталу становлять платні кошти.

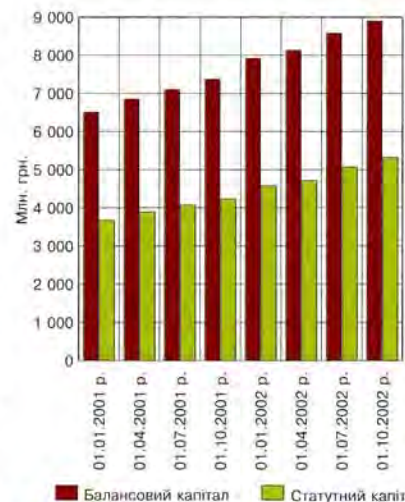
Більш як наполовину (на 59.8%) балансовий капітал сформовано за рахунок статутного капіталу — 5 322.0 млн. грн. Резервний фонд дорівнює 583.8 млн. грн., або 6.6% від загальної суми

балансового капіталу, результат минулих років — 1 580.9 млн. грн. (17.8%), результат поточного року — 446.8 млн. грн. (5.0%), результати переоцінки основних засобів та нематеріальних активів — 684.7 млн. грн. (7.7%), емісійні різниці — 195.5 млн. грн. (2.2%), інший капітал — 82.9 млн. грн. (0.9% від загальної суми балансового капіталу).

Середнє значення нормативу Н2 по системі банків дорівнює 18.6%, нормативу Н3 — 12.9%. Зазначені показники у кілька разів перевищують нормативні значення (Н2 — 8%, Н3 — 4%), що свідчить про значний запас достатності капіталу і платоспроможності українських банків та про спроможність більшості з них своєчасно і в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями грошового характеру.

Незважаючи на те, що протягом 2002 року зберігалася тенденція до зростання капіталу, рівень капіталізації банків залишається недостатнім, про що свідчать відношення капіталу до ВВП, яке дорівнює лише 4.4%, нижчі темпи зростання капіталу порівняно з активами й пасивами. У зв'язку із цим банкам необхідно вживати заходів щодо залучення нових акціонерів, поліпшення якості ак-

Графік 4. Щоквартальна динаміка балансового та сплаченого статутного капіталу банків України в 2001 і 2002 роках

тивів, формування в необхідному обсязі резервів за активними операціями та проводити фінансову політику, спрямовану на зміцнення фінансової надійності.

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ, СТРУКТУРИ ТА ЯКОСТІ АКТИВІВ БАНКІВ УКРАЇНИ

Протягом трьох кварталів 2002 року вітчизняні банки нарощували обсяги своїх активів, про що свідчать

як високі темпи їх зростання, так і поліпшення відношення загальних активів банків України до ВВП — із 25.0% на 01.01.2002 р. до 30.5% на 01.10.2002 р. (для порівняння: в Росії цей показник на 01.10.2002 р. становив 37.2%), що позитивно вплинуло на економічне зростання в Україні.

Обсяги чистих активів банків (загальні активи за мінусом сформованих резервів під активні операції) збільшилися на 11 484.6 млн. грн., або на 24.1% (за відповідний період минулого року — на 7 662.2 млн. грн., або 20.6%) і на 01.10.2002 р. дорівнювали 59 075.9 млн. грн., що становить 94.1% від загальних активів. Обсяги загальних активів банків зросли на 12 000.2 млн. грн., або на 23.6%, і на 01.10.2002 р. становили 62 784.8 млн. грн. (за відповідний період минулого року — на 7 998.0 млн. грн., або на 20.1%). Їх збільшення відбулося в основному за рахунок зростання кредитного портфеля — на 9 423.5 млн. грн., або на 29.1%, високоліквідних активів — на 1 681.2 млн. грн., або на 21.7%, ос-

Необхідною умовою фінансової стабільності банків та їх успішного розвитку є не лише якісне, врівноважене зростання активів, а й наявність раціональної (оптимальної) структури активів та прогресивні структурні зміни в ній, спрямовані на зменшення неробочих, проблемних активів та на диверсифікацію активних операцій.

Банки мали таку структуру активів. Високоліквідні становили 9 425.6 млн. грн. (15.0% від суми загальних активів), кредитний портфель — 41 421.1 млн. грн. (66.0%), вкладення у цінні папери — 4 444.0 млн. грн. (7.1%), дебіторська заборгованість — 1 850.1 млн. грн. (2.9%), основні засоби та нематеріальні активи — 4 393.9 млн. грн. (7.0%), нараховані доходи до отримання — 996.9 млн. грн. (1.6%), інші активи — 253.1 млн. грн. (0.4% від суми загальних активів).

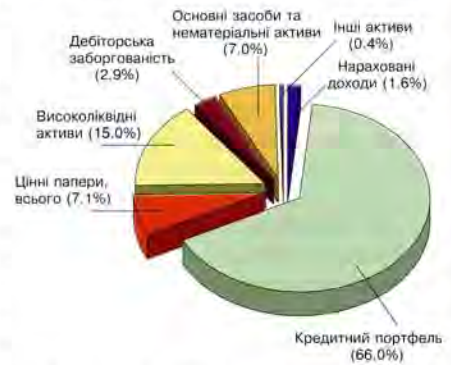
Серед важливих завдань українських банків — підтримання ліквідності на належному рівні, адже наявність у достатньому обсязі високоліквідних коштів є необхідною умовою фінансової надійності та конкурентоспроможності банків на внутрішньому і міжнародних ринках.

За 9 місяців нинішнього року обсяги високоліквідних активів банків зросли на 1 681.2 млн. грн., або на 21.7%, і на 01.10.2002 р. дорівнювали 9 425.6 млн. грн. Збільшення відбулося в результаті зростання обсягів готівкових коштів та коштів у НБУ — на 1 893.5 млн. грн., або на 44.2%, за одночасного скорочення обсягів коштів на коррахунках в інших банках — на 212.3 млн. грн., або на 6.1%.

Основна частина активів банків — це кредитний портфель. За 9 місяців 2002 року його частка в загальних активах збільшилася з 63.2 до 66.0%, що позитивно вплинуло на розмір отриманих процентних доходів і прибутку.

Якщо обсяги загальних активів за 9 місяців 2002 р. зросли на 23.6%, то кредитний портфель — на 29.1%, або на 9 324.5 млн. грн. (за 9 місяців 2001 року — на 28.2%, або на 6 669.5 млн.

Графік 6. Структура активів банків України

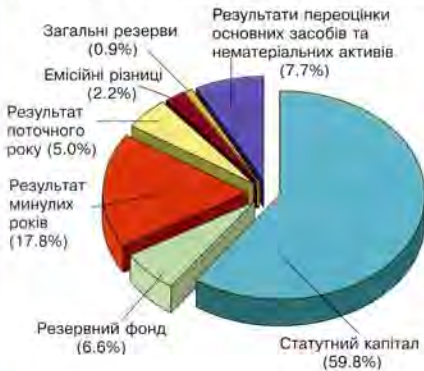
грн.), і на 01.10.2002 р. становив 41 421.1 млн. грн. При цьому чистий кредитний портфель (загальний кредитний портфель, скоригований на суму сформованих резервів під кредитні ризики) становив 38 014.1 млн. грн.

Збільшення кредитного портфеля відбулося в основному за рахунок зростання обсягів кредитів, наданих суб'єктам господарювання, — на 7 604.2 млн. грн., або на 28.6% (за відповідний період минулого року — на 6 484.1 млн. грн., або на 35.6%), і на 01.10.2002 р. дорівнювали 34 167.9 млн. грн.

Послідовна політика Національного банку України, спрямована на зниження норм обов'язкового резервування коштів, уведення в практику щоденних і щотижневих тендерів із продажу кредитних ресурсів, на підтримку стабільного курсу національної грошової одиниці створили передумови для збільшення банками обсягів довгострокового кредитування.

За 9 місяців 2002 року обсяг довгострокових кредитів зріс на 2 778.8 млн. грн., або на 48.9% (за відповідний період минулого року — на 1 549.1 млн. грн., або на 46.8%) і сягнув 8 461.7 млн. грн. Хоча сума зазначених кредитів збільшувалася випереджаючими темпами, структура кредитного портфеля за строками поки що не є достатньо прогресивною. Довгострокові кредити становлять лише 20.4% від наданих кредитів (на 01.10.2001 р. цей показник дорівнював 16.0%). Банківські установи, як і

Графік 5. Структура капіталу банків України

новних засобів та нематеріальних активів — на 794.7 млн. грн., або на 22.1% та інших активів — на 89.4 млн. грн., або на 59.1%.

Отже, впродовж нинішнього року спостерігаємо динамічне зростання активів банків України. Ці темпи значно вищі, ніж за відповідний період минулого року. Особливо активно нарощують активи банки I і IV груп.

Таблиця 2. Динаміка структури активів банків України

Показники	За станом на 01.01.2002 р.		За станом на 01.07.2002 р.		За станом на 01.10.2002 р.	
	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки
Загальні активи	50 784.6	100.0	56 648.5	100.0	62 784.8	100.0
Високоліквідні активи	7 744.4	15.2	8 770.0	15.5	9 425.6	15.0
Кредитний портфель	32 096.7	63.2	37 618.4	66.4	41 421.1	66.0
Вкладення у цінні папери	4 389.9	8.6	2 952.4	5.2	4 444.0	7.1
Дебіторська заборгованість	2 081.0	4.1	1 922.6	3.4	1 850.2	2.9
Основні засоби	3 599.2	7.1	4 199.1	7.4	4 393.9	7.0
Нараховані доходи	712.1	1.4	941.1	1.7	996.9	1.6
Інші активи	161.4	0.3	244.9	0.4	253.1	0.4

раніше, кредитують позичальників здебільшого на короткі терміни (заборгованість за короткостроковими позичками майже в чотири рази перевищує заборгованість за довгостроковими).

Протягом останніх років зберігалася тенденція до зниження процентних ставок за кредитами банків, що робило їх доступнішими для суб'єктів господарювання. Якщо у 2001 році середньозважена ставка дорівнювала 26.1%, то за 9 місяців 2002 року — 21.6%.

Позитивні зміни сталися і на ринку кредитування фізичних осіб: надані їм позики мали найвищі темпи зростання. Порівняно з початком року їх обсяг збільшився на 76.0% (за відповідний період минулого року — на 30.7%), що сприяло підвищенню добробуту населення.

У структурі кредитного портфеля переважають кредити, надані суб'єктам господарювання, які становлять 34 167.9 млн. грн., або 82.5% від загального обсягу кредитного портфеля; кредити, надані іншим банкам та НБУ, — 4 538.8 млн. грн. (11.0%); кредити, надані фізичним особам, — 2 417.0 млн. грн. (5.8%); кредити, надані органам державного управління, — 297.4 млн. грн. (0.7%).

Позитивним у діяльності банків є поліпшення якості кредитного портфеля. Частка проблемних позичок у ньому з початку року зменшилася з 5.8 до 5.2%. Однак проблема поліпшення якості кредитного портфеля банків як передумови їх стабільного функціонування та розвитку за рахунок інтенсивних факторів і надалі залишається актуальною.

За видами економічної діяльності кредити, надані суб'єктам господарської діяльності, розподіляються так: оптова торгівля та посередництво у торгівлі — 32.6%, сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги — 8.4%, харчова промисловість — 8.4%, металургія — 6.1%, виробництво машин та устаткування — 2.7%, виробництво електроенергії, газу і води — 3.9%, хімічне

виробництво — 2.4%, будівництво — 2.4%, торгівля транспортними засобами та їх ремонт — 2.8%, роздрібна торгівля побутовими товарами та їх ремонт — 2.8%, інші — 27.5%.

Незважаючи на перерозподіл кредитних ресурсів зі сфери обслуговування у виробництво, значна частина кредитних коштів, як і раніше, спрямовується у невиробничу сферу, в основному — в торгівлю та посередництво у торгівлі.

Вкладення у цінні папери за три квартали нинішнього року збільшилися на 54.1 млн. грн., або на 1.2%, і на 01.10.2002 р. становили 4 444.0 млн. грн. Порівняно з відповідним періодом минулого року їхні обсяги зросли на 31.9%. Збільшення відбулося в основному за рахунок ОВДП. Зауважимо, що частка вкладень у цінні папери в активах на 01.10.2002 р. дорівнювала 7.0%, тоді як на початок року — 8.6%, що свідчить про зниження активності банків на фондовому ринку.

Банківські установи вклали кошти передусім у цінні папери на продаж, а вже потім — на інвестиції. У портфелі цінних паперів банків ЦП на продаж становлять 2 385.2 млн. грн., або 53.6% від загальної суми вкладень у цінні папери, вкладення в цінні папери на інвестиції — 1 906.0 млн. грн., або 42.9%, вкладення капіталу в асоційовані компанії — 101.9 млн. грн., або 2.3%, вкладення капіталу в дочірні компанії — 50.9 млн. грн., або 1.2% від загальної суми вкладень у цінні папери.

Основна частина вкладень у цінні папери — це ОВДП та цінні папери, що рефінансуються НБУ, яким властивий високий ступінь надійності, — 2 645.0 млн. грн., або 59.5% від загальної суми вкладень у ЦП.

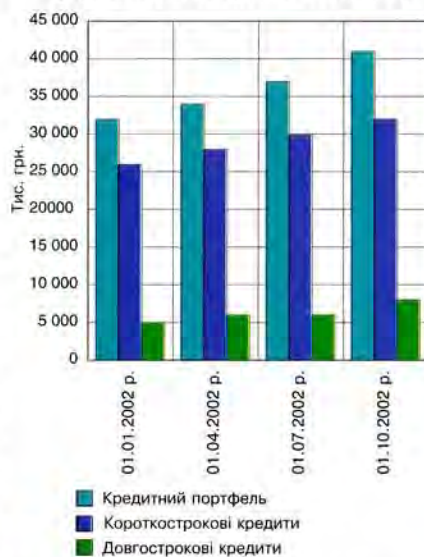
Дебіторська заборгованість банків зменшилася на 230.9 млн. грн., або на 11.1%, і становила 1 850.1 млн. грн. Її частка скоротилася з 4.1 до 2.9%, що сприяло підвищенню якості активів. Вартість основних засобів та нематеріальних активів зросла на 794.7 млн. грн., або на 22.1%, і дорівнювала

4 393.9 млн. грн., або 7.0% від загальної суми активів.

Оскільки дебіторська заборгованість та вартість основних засобів і нематеріальних активів є недохідними активами, банки мають вживати заходів щодо оптимізації їх розміру.

З метою забезпечення фінансової стійкості банки мають сформувати в необхідному обсязі резерви за активними операціями з урахуванням їх ризиковості. Порівняно з початком 2002 року та відповідним періодом минулого року рівень формування ре-

Графік 7. Динаміка кредитного портфеля, довгострокових та короткострокових кредитів банків України в 2002 році

зERVів за активними операціями значно підвищився. Сума сформованого резерву на звітну дату становила 92.9% від розрахункової величини (на початок року — 85.4%, на відповідну дату минулого року — 82.7%).

Загальна сума сформованих резервів за активними операціями збільшилася на 541.6 млн. грн., або на 17.0% (за відповідний період минулого року — на 335.8 млн. грн., або на 12.3%) і на 01.10.2002 р. дорівнювала 3 735.6 млн. грн. У тому числі резерв на відшкодування можливих втрат за кредитними

Таблиця 3. Структура кредитного портфеля банків України

Показники	За станом на 01.01.2002 р.		За станом на 01.04.2002 р.		За станом на 01.07.2002 р.		За станом на 01.10.2002 р.	
	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки
Кредити, надані органам державного управління	197.3	0.6	266.6	0.8	306.6	0.8	297.4	0.7
Кредити, надані іншим банкам та НБУ	3 962.2	12.3	4 303.9	12.5	4 366.5	11.6	4 538.8	11.0
Кредити, надані суб'єктам господарювання	26 563.7	82.8	28 263.4	82.0	30 979.6	82.3	34 167.9	82.4
Кредити, надані фізичним особам	1 373.5	4.3	1 647.6	4.7	1 965.8	5.3	2 417.0	5.9

Таблиця 4. Розподіл кредитів за строками надання у 2002 році

Показники	За станом на 01.01.2002 р.		За станом на 01.04.2002 р.		За станом на 01.07.2002 р.		За станом на 01.10.2002 р.	
	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки	Млн. грн.	Відсотки
Довгострокові кредити	5 683.0	17.7	6 210.1	18.0	6 961.2	18.5	8 461.7	20.4
Короткострокові кредити	26 413.7	82.3	28 271.5	82.0	30 657.2	81.5	32 959.4	79.6

операціями — **3 407.0 млн. грн.**, резерв на відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості — **81.4 млн. грн.**, резерв на відшкодування можливих збитків від операцій із цінними паперами — **83.8 млн. грн.**, резерв під сумнівну заборгованість за нарахованими доходами — **149.3 млн. грн.**, резерв на відшкодування можливих втрат за коштами, розміщеними на коррахунках в інших банках — **14.0 млн. грн.**

Не сформували у повному обсязі резерви за активними операціями, які підлягають обов'язковому резервуванню (на суму **280.3 млн. грн.**, або **3.1%** від регулятивного капіталу), 7 банків.

Незважаючи на суттєве поліпшення ситуації з формуванням резервів за активними операціями, банки і в подальшому мають вживати заходів як щодо формування у повному обсязі цих резервів, так і щодо поліпшення якості активів, недопущення ризикової діяльності, що дасть їм змогу зменшити обсяги відрахувань у резерви і збільшити прибуток.

АНАЛІЗ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БАНКІВ УКРАЇНИ

У 2002 році зберігалася стійка тенденція до збільшення зобов'язань банків і поліпшення їх якості, стабільності. Причому темпи зростання зобов'язань були вищими, ніж темпи зростання пасивів, капіталу та активів.

Зобов'язання банків України збільшилися на **10 503.4 млн. грн.**, або на **26.5%** (за 9 місяців 2001 року — на 6 801.1 млн. грн., або на 22.2%) і на 01.10.2002 р. становили **50 179.4 млн. грн.**

Питома вага зазначеного показника у пасивах банків порівняно з відповідним періодом 2001 року збільшилася з **82.5** до **84.9%**, що було одним із чинників зростання витрат банків.

Графік 8. Структура вкладень банків України у цінні папери

Зростання зобов'язань банків у 2002 році відбулося в основному за рахунок збільшення обсягів вкладів фізичних осіб — на **5 452.8 млн. грн.** (на **48.8%**), коштів суб'єктів господарювання — на **3 208.6 млн. грн.** (на **20.5%**), коштів бюджету і позабюджетних фондів — на **1 105.1 млн. грн.** (на **72.0%**), міжбанківських кредитів та депозитів — на **571.5 млн. грн.** (на **13.2%**), кредитів, отриманих від міжнародних та інших фінансових організацій, — на **260.5 млн. грн.** (на **58.2%**), цінних паперів власного боргу — на **19.3 млн. грн.** (на **4.1%**), інших зобов'язань — на **206.5 млн. грн.** (на **5.0%**).

Обсяги **строкових коштів суб'єктів господарювання** збільшилися на **738.7 млн. грн.**, або на **15.7%** (за 9 місяців 2001 року — на **1 067.1 млн. грн.**, або на **37.2%**) і на 01.10.2002 р. становили **5 436.8 млн. грн.** Обсяги коштів до запитання зросли на **2 469.9 млн. грн.**, або на **22.5%** (за 9 місяців 2001 року — на 808.3 млн. грн., або на 7.9%) і на 01.10.2002 р. дорівнювали **13 424.9 млн. грн.**

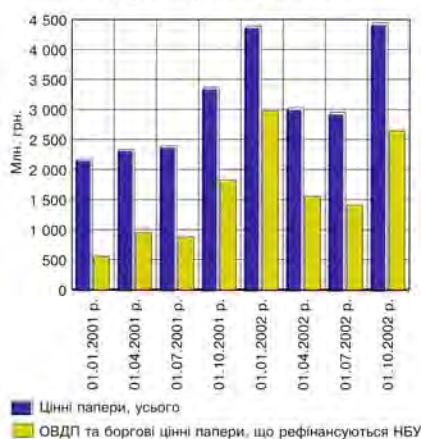
Нині вклади населення відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банків. Вони становлять третину від загальної суми зобов'язань

(**33.1%**) і посідають друге місце після коштів суб'єктів господарювання. Зауважимо, що у розвинутих країнах понад 50% залучених коштів становлять кошти населення.

Обсяги вкладів фізичних осіб збільшилися на **5 452.8 млн. грн.**, або на **48.8%** (за 9 місяців 2001 року — на 2 537.9 млн. грн., або на 38.2%) і на 01.10.2002 р. становили **16 617.7 млн. грн.**, що свідчить про підвищення довіри населення до банківської системи. Населення надає перевагу вкладам у національній валюті, які дорівнюють близько **59.4%** від загальної суми вкладів фізичних осіб.

Зауважимо, що банки мають доволі прогресивну структуру вкладів насе-

Графік 9. Динаміка вкладень банків України у цінні папери

лення за строками. Строкові вклади становлять **12 500.0 млн. грн.**, або **75.2%** від загальної суми вкладень (на 01.10.2001 р. цей показник дорівнював 6 516.7 млн. грн., або 70.9%), а вклади до запитання — **4 117.7 млн. грн.**, або **24.8%** (на 01.10.2001 р. — 2 669.9 млн. грн., або 29.1%). Безумовно, формуючи ресурсну базу за рахунок вкладів фізичних осіб, банки мають стимулювати залучення саме довгострокових вкладів, оскільки лише їх можна вважати надійним і стабільним джерелом фінансування довгострокових потреб економіки, і лише з ними пов'язується стабільний розвиток банку.

Основну частину вкладів фізичних осіб сконцентровано в банках I групи — **10 162.9 млн. грн.** (**61.2%** від загальної суми вкладів), II — **2 905.3 млн. грн.** (**17.5%**), III — **1 996.5 млн. грн.** (**12.0%**), IV — **1 547.4 млн. грн.** (**9.3%**).

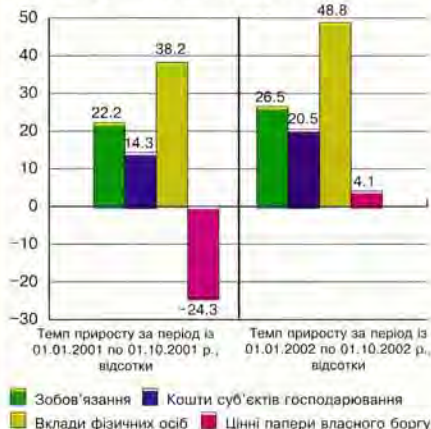
Таблиця 5. Питома вага зобов'язань у пасивах банків і темпи їх приросту за 9 місяців 2001 і 2002 років

Показники	За станом на 01.01.2001 р.		За станом на 01.10.2001 р.		За станом на 01.01.2002 р.		За станом на 01.10.2002 р.		Млн. грн.	
	Сума	Відсотки	Сума	Відсотки	Сума	Відсотки	Сума	Відсотки	Темп приросту за 9 місяців, відсотки	
									2001 р.	2002 р.
Пасиви	37 128.9	100.0	44 791.1	100.0	47 203.8	100.0	59 075.9	100.0	20.6	24.1
Зобов'язання	30 622.1	82.5	37 423.3	83.6	39 676.0	82.5	50 179.4	84.9	22.2	26.5

Враховуючи особливу значимість залучення коштів населення у формуванні ресурсної бази банків, необхідно розробити систему заходів щодо стимулювання зростання вкладів фізичних осіб, які мають вживатися як із боку самих банків, так і з боку НБУ, держави, зокрема щодо посилення гарантування нею повернення коштів фізичних осіб.

Прогресивні структурні зрушення та раціональна структура зобов'язань

Графік 10. Темпи приросту окремих видів зобов'язань за 9 місяців 2001 і 2002 років

є необхідними умовами забезпечення ліквідності і платоспроможності банку, його прибуткової діяльності.

Зобов'язання українських банків мають таку структуру. Кошти суб'єктів господарювання становлять **18 861.7 млн. грн. (37.6%** від загальної суми зобов'язань банків); вклади фізичних осіб — **16 617.7 млн. грн. (33.1%)**; міжбанківські кредити та депозити — **4 884.9 млн. грн. (9.7%)**; кошти бюджету та позабюджетних фондів — **2 638.9 млн. грн. (5.3%)**; кошти Національного банку України — **903.6 млн. грн. (1.8%)**; субординований борг — **700.0 млн. грн. (1.4%)**; цінні папери власного боргу — **487.6 млн. грн. (1.0%)**; кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій — **707.6 млн. грн. (1.4%)**, інші зобов'язання — **4 377.4 млн. грн. (8.7%)**. Кошти суб'єктів господарювання і вклади фізичних осіб є основною часткою зобов'язань банків — вона сягає **35 479.4 млн. грн., або 70.7%** від загальної суми зобов'язань.

Зауважимо, що інтенсивність структурних змін у зобов'язаннях за 9 місяців 2002 року та відповідний період минулого року була однаковою. Узагальнюючий коефіцієнт структурних зрушень дорівнював **1.5%**.

Для поліпшення своєї діяльності банки повинні постійно вживати за-

ходів щодо збільшення обсягів залучених коштів, особливо довгострокових зобов'язань юридичних і фізичних осіб, зниження витратності зобов'язань, підтримання ліквідності на достатньому рівні шляхом узгодження строків залучених коштів і вкладень банків, забезпечення оптимального співвідношення між власними та залученими коштами, підвищення ефективності управління гепом, що сприятиме зниженню витрат і зростанню рівня прибутковості їх діяльності.

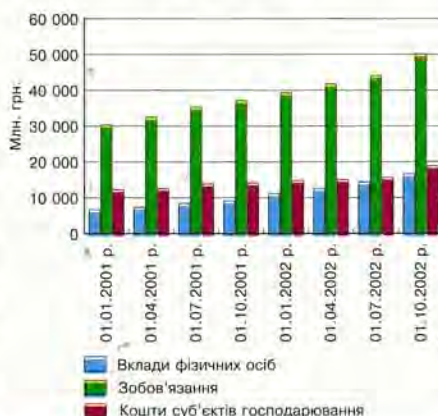
АНАЛІЗ РИЗИКОВІСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Протягом 2002 року спостерігалася стійка тенденція до зменшення кількості порушень банками економічних нормативів, що може свідчити про певне зниження ризиковості їх діяльності.

У вересні 2002 року банки допустили **39** порушень, що вдвічі менше порівняно з початком року. Порівняно із січнем кількість порушень нормативу **Н7** (максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента) зменшилася на **23** випадки, нормативу **Н9** (максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру) — на **6**, нормативу **Н11** (інвестування у цінні папери за кожною установою) — на **5**, нормативу **Н13-1** (загальної довгої відкритої валютної позиції банку) — на **6**.

У вересні банки найчастіше порушували такі нормативи: **Н7** — норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (**13** випадків), **Н9** — норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (**7**), **Н13-1** — норматив за-

Графік 11. Динаміка зобов'язань, коштів суб'єктів господарювання та вкладів фізичних осіб

галльної довгої відкритої позиції (**4**).

Жоден із банків протягом вересня не порушив нормативу **Н4** (миттєвої ліквідності), нормативу **Н13-2** (загальної короткої відкритої валютної позиції).

Незважаючи на загальне зменшення у 2002 році кількості порушень, банки ще доволі часто порушують нормативи **Н1**, **Н7**, **Н9**, **Н13-1**. Це може свідчити про недостатній рівень капіталізації банків, їх платоспроможності, про підвищену ризикову діяльність, зокрема в ході здійснення кредитних і валютних операцій тощо.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ

Частка іноземного капіталу в загальному зареєстрованому статутному фонді банків України становить **737.5 млн. грн., або 14.0%** (для порівняння: в Росії цей показник дорівнює **7.0%**). Найбільшою в загальній сумі іноземного капіталу є питома вага капіталу Австрії (**18.9%**), Польщі (**16.5%**), Нідерландів (**10.0%**), Сполучених Штатів Америки (**9.1%**).

На 1 жовтня 2002 р. в Україні налічувалося **20** банків з іноземним капіталом (7 банків — зі 100-відсотковим іноземним капіталом). В основному зазначені банки входять до II та IV груп. Балансовий капітал банків із іноземним капіталом становить **17.5%** від балансового капіталу банківської системи країни, загальні активи — **15.6%**, зобов'язання — **15.6%**, кредитний портфель — **16.7%**.

Банки з іноземним капіталом мають **кращу якість кредитного портфеля**, ніж банки України в цілому, **проблемні кредити** в них становлять лише **3.1%** (по системі в цілому — **5.2%**).

Зазначені банки постійно розширюють свою діяльність. За третій квартал вони збільшили балансовий капітал на **4.6%** (по системі цей показник зріс на **3.7%**), загальні активи — на **13.8%** (по системі — на **10.8%**), кредитний портфель — на **15.4%** (по системі — на **10.1%**), зобов'язання — на **16.0%** (по системі — на **12.6%**).

Отже, банки з іноземним капіталом відіграють певну роль у залученні іноземного капіталу в банківську систему України. На сьогодні проблема полягає у розширенні міжнародної діяльності банків з метою залучення коштів нерезидентів для підвищення рівня капіталізації і збільшення ресурсної бази банків, що сприятиме розвитку банківської системи країни і збільшуватиме можливості кредитування вітчизняної економіки.

Таблиця 6. Динаміка основних показників діяльності банків з іноземним капіталом за III квартал 2002 року

Показники	За станом на 01.07.2002 р.		За станом на 01.10.2002 р.		Темпи приросту за III квартал 2002 року, відсотки	
	Млн. грн.	Відсоток від загальної суми по системі банків	Млн. грн.	Відсоток від загальної суми по системі банків	Банки з іноземним капіталом	У цілому по банківській системі
Капітал (балансовий)	1 491.0	17.4	1 559.5	17.5	4.6	3.7
Регулятивний капітал	1 656.9	19.5	1 745.8	19.5	5.4	5.3
Зобов'язання	6 724.8	15.2	7 803.6	15.6	16.0	12.6
Загальні активи	8 579.0	15.3	9 763.3	15.6	13.8	10.8
Кредитний портфель	6 010.3	16.1	6 935.2	16.7	15.4	10.1
Прибуток	37.9	13.7	67.7	15.2	78.6	62.3

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведений аналіз діяльності банків за 9 місяців 2002 року свідчить, що вжиті заходи щодо підвищення її ефективності, а також стабілізація макроекономічної ситуації, економічне зростання в Україні сприяли поліпшенню основних параметрів банківської діяльності, зниженню ризиків та підвищенню фінансової стабільності. Поліпшилися фінансові результати функціонування банків. Зберігаються позитивні тенденції у зміні структури та якості їх активів, що проявляється у зменшенні обсягів проблемних активів, підвищенні якості кредитного портфеля, зростанні обсягів кредитування реального сектору економіки.

Про позитивний вплив діяльності банківської системи на економіку України свідчить і побудована нами багатофакторна кореляційно-регресійна модель промислового розвитку регіонів (1), згідно з параметрами якої зростання активів на 1 млн. грн. дає нині змогу збільшувати обсяг промислової продукції в регіонах на 1.3 млн. грн.

$$Y = -17\,147.3 + 1.3X_1 + 5.3X_2 - 30.0X_3 + 55.2X_4 \quad (1)$$

$$R = 0.912; R^2 = 0.832,$$

де: Y — обсяги промислового виробництва в регіонах;

X_1 — активи банків регіонів України;

X_2 — чисельність населення;

X_3 — прямі іноземні інвестиції в регіони України;

X_4 — середньомісячна заробітна плата в регіонах;

R — коефіцієнт кореляції.

Зауважимо, що в умовах досить високих темпів зростання основних показників діяльності банків особливо значення набуває проблема забезпечення сталого розвитку та якісного зростання, тобто такого зростання показників діяльності

банків України, за якого не лише не погіршується рентабельність (ефективність), а й мають місце відповідні темпи економічного зростання в країні в цілому. В Україні ж протягом трьох кварталів 2002 року за умови вищих темпів зростання (порівняно з відповідним періодом минулого року) абсолютних і відносних значень обсягів банківських активів та кредитів, наданих суб'єктам господарювання, темпи зростання реального ВВП виявилися нижчими, ніж за такий же період попереднього року, — 104.1% (за 9 місяців 2001 — 109.3%). Виходить, суб'єкти господарювання не змогли ефективно використати отримані кредити для забезпечення кращих показників своєї діяльності.

З огляду на необхідність підвищення рівня надійності, фінансової стійкості та конкурентоспроможності банків на внутрішньому та міжнародних ринках, а також на зростання їх ролі у фінансуванні реального сектору економіки слід вжити першочергових заходів щодо:

- ♦ вдосконалення чинного законодавства та нормативно-правових актів

Національного банку України, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування і розвитку банків, а також підвищення ефективності банківського регулювання та нагляду з урахуванням світового досвіду та відповідно до базових принципів Базельського комітету з банківського нагляду;

- ♦ впровадження ефективних систем управління і контролю за ризиками;

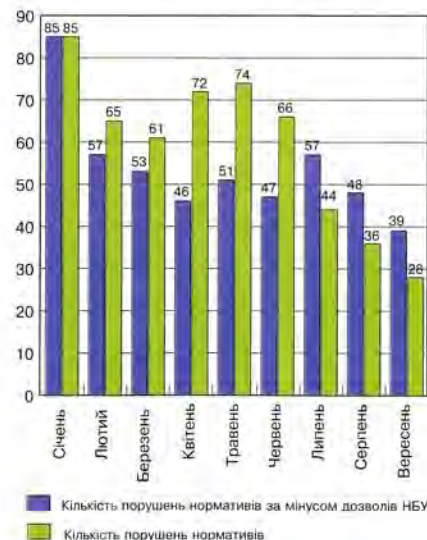
- ♦ підвищення рівня капіталізації та ефективності діяльності банків, поліпшення якості їх активів і підвищення рентабельності;

- ♦ розширення та підвищення стабільності ресурсної бази, поліпшення роботи з приватними особами шляхом поєднання заходів як кількісного характеру (варіювання процентних ставок, тарифів тощо), так і якісного (пропозиція різних видів вкладів, банківських продуктів тощо);

- ♦ підвищення довіри до банків, що сприятиме зростанню коштів на рахунках клієнтів та збільшенню ресурсної бази банків;

- ♦ поліпшення менеджменту банків, підвищення рівня професіоналізму їх керівництва, впровадження та підвищення ефективності стратегічного прогнозування, бізнес-планування й ефективного менеджменту.

Графік 12. Динаміка кількості порушень банками України економічних нормативів у 2002 році

Володимир Кротюк,

заступник Голови
Національного банку України.
Кандидат юридичних наук.

Олександр Кірєєв,

директор генерального департаменту
банківського нагляду
Національного банку України.
Кандидат економічних наук.

Ганна Карчева,

начальник управління економічного
аналізу та звітності генерального
департаменту банківського нагляду
Національного банку України.
Кандидат економічних наук.

Структура активів банків України за станом на 01.10.2002 р.

Тис. грн.

№ п/п по групі	№ по банку	Назва банку	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Група I											
1	1	"АВАЛЬ"	6 856 825	1 338 949	3 757 847	1 175 829	64 697	438 569	62 291	287 220	6 569 605
2	2	ПРИВАТБАНК	6 836 184	750 592	4 839 067	288 042	369 488	284 426	51 604	589 417	6 246 767
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	5 322 992	776 264	3 917 013	70 090	20 051	508 668	7 738	360 265	4 962 727
4	4	ОЩАДБАНК	3 610 617	409 510	1 800 659	792 102	121 873	427 108	8 295	188 589	3 422 028
5	5	УКРЕКСІМБАНК	3 607 827	549 935	2 188 813	168 788	274 331	383 634	10 267	390 208	3 217 619
6	6	УКРОСОЦБАНК	3 133 456	439 362	1 809 012	472 245	78 093	299 734	6 868	277 165	2 856 291
7	7	УКРОСІББАНК	1 776 310	217 841	1 196 845	158 222	76 631	89 592	8 209	91 265	1 685 045
8	8	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	1 308 222	322 046	956 268	8	3 389	21 593	1 242	46 425	1 261 797
Усього по групі			32 452 433	4 804 499	20 465 524	3 125 326	1 008 553	2 453 324	156 514	2 230 554	30 221 879
Група II											
9	1	"НАДРА"	1 354 901	208 843	1 013 413	36 287	24 610	31 022	6 107	50 102	1 304 799
10	2	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	1 320 622	170 453	838 605	100 806	10 894	171 348	2 346	94 371	1 226 251
11	3	БРОКБІЗНЕСБАНК	1 161 127	283 663	677 212	16 709	73 324	84 239	5 774	64 006	1 097 121
12	4	ПРАВЕКС-БАНК	1 025 433	106 350	742 450	29 634	12 654	120 347	7 800	17 883	1 007 550
13	5	КРЕДИТПРОМБАНК	875 511	127 697	664 811	51 076	6 434	21 432	1 399	66 011	809 500
14	6	"ПІВДЕННИЙ"	868 860	76 564	725 073	811	21 334	30 859	3 221	67 150	801 710
15	7	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	823 619	115 165	561 638	34 481	20 170	81 439	4 593	28 690	794 929
16	8	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	808 278	73 473	551 819	38 398	54 862	30 985	14 456	17 722	790 556
17	9	СПІБАНК (УКРАЇНА)	614 464	31 630	501 151	45 790	572	31 610	296	4 676	609 788
18	10	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	577 522	51 062	462 657	14 393	26 116	9 744	608	30 586	546 936
19	11	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	565 356	85 454	401 839	20 143	927	15 695	53	18 973	546 383
20	12	ВАБАНК	545 192	98 692	351 724	33 021	36 461	18 629	2 227	20 213	524 979
Усього по групі			10 540 883	1 429 048	7 492 393	421 549	288 358	647 350	48 874	480 383	10 060 500
Група III											
21	1	ІНГ БАНК УКРАЇНА	624 432	117 372	447 509	53 347	705	2 647	126	2 192	622 240
22	2	"ФОРУМ"	498 373	84 826	388 516	733	3 588	17 095	129	9 110	489 263
23	3	УКРГАЗБАНК	507 530	85 912	345 686	1 825	14 142	43 006	575	27 258	480 272
24	4	ДОНГОРБАНК	507 100	83 370	338 888	23 185	11 964	48 399	162	28 152	478 948
25	5	МТ-БАНК	514 249	108 210	320 030	17 008	9 638	51 547	604	56 037	458 212
26	6	"МРІЯ"	438 402	46 856	346 589	17 957	3 832	21 187	181	5 927	432 475
27	7	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	449 008	132 310	266 275	13 576	8 947	15 522	10 305	41 042	407 966
28	8	"БІГ ЕНЕРДІЯ"	435 364	49 142	309 285	30 431	4 081	29 596	214	29 582	405 782
29	9	УКРІБАНК	387 847	59 139	259 358	4 341	6 178	51 032	1 210	32 003	355 844
30	10	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	338 786	40 561	287 720	5 029	227	4 185	342	3 971	334 815

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
31	ХФБ БАНК УКРАЇНА	334 553	93 001	231 214	5 171	687	1 564	337	3 747	330 806
32	"ХРЕЩАТИК"	332 606	51 268	268 331	15	437	9 609	303	4 650	327 956
33	ЕКСПРЕС-БАНК	333 484	77 585	213 202	13	3 144	35 500	106	6 241	327 243
34	"КИЇВ"	325 285	40 636	228 262	6 301	5 850	28 352	196	11 465	313 820
35	ІНДУСТРІАЛБАНК	335 207	154 176	165 934	2 073	3 041	5 484	471	22 061	313 146
36	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	306 733	58 516	197 653	17 864	3 029	27 199	127	2 474	304 259
37	АЛЬФА-БАНК	305 798	45 524	188 534	42 118	11 749	14 290	31	2 220	303 578
38	"ДІАМАНТ"	340 788	77 685	234 018	17 504	3 690	7 338	88	37 293	303 495
39	МЕГАБАНК	288 690	70 859	172 585	10 006	5 710	28 023	76	6 712	281 978
40	УКРАЇНПРОМБАНК	294 255	45 886	241 859	1 932	276	2 404	41	41 358	252 897
41	"ДНІСТЕР"	244 080	24 825	190 120	2 182	8 790	12 093	265	7 177	236 903
42	ЕНЕРГОБАНК	244 351	14 517	157 152	7 217	23 214	31 090	988	12 596	231 755
43	ПРЕМ'ЄРБАНК	245 033	19 716	117 480	43 996	17 899	35 459	8 672	13 656	231 377
44	АВТОЗАБАНК	232 016	8 548	155 995	42 668	5 019	16 059	323	9 981	222 035
45	ТАС-КОМЕРЦБАНК	241 867	24 998	191 009	12 152	8 404	2 603	188	20 560	221 287
46	ЗАХДІНКОМБАНК	238 203	36 168	178 632	6 339	3 058	12 492	192	28 428	209 775
47	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	224 491	15 535	176 658	5 305	4 363	18 081	56	20 408	204 083
48	ЕКСПОБАНК	214 272	10 111	175 053	91	13 220	13 628	35	12 209	202 063
49	ПОЛТАВА-БАНК	207 518	16 580	125 764	6 407	35 286	17 117	82	6 618	200 900
50	ІМЕКСБАНК	205 475	60 240	132 259	125	1 747	7 787	172	12 869	192 606
51	"НОВИЙ"	182 674	13 949	138 204	4 370	1 533	19 519	512	4 431	178 243
52	"АЖІО"	180 278	16 530	130 953	5 709	2 308	23 771	102	4 612	175 666
53	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	175 904	49 167	118 690	1 363	562	5 105	43	2 342	173 562
54	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	173 654	14 353	131 027	13 953	2 038	7 555	41	11 193	162 461
Усього по групі		10 908 307	1 848 072	7 570 446	422 304	228 356	666 341	27 294	540 595	10 367 712
Група IV										
55	"НРБ-УКРАЇНА"	219 624	27 905	184 960	3 323	1 126	758	189	5 427	214 197
56	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	217 812	53 648	136 465	6 164	9 041	9 831	898	3 617	214 195
57	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	206 493	29 904	152 345	14 207	5 890	714	6	7 321	199 172
58	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	199 554	21 074	137 467	6 769	15 947	12 678	111	18 179	181 375
59	УКРПРОМБАНК	188 027	48 368	132 368	210	705	2 342	261	8 801	179 226
60	"АРКАДА"	169 232	31 912	114 376	4 773	6 229	7 174	16	5 235	163 997
61	ІНТЕРБАНК	168 190	24 157	113 976	18 673	6 277	1 676	784	4 520	163 670
62	"МЕТАЛУРГ"	180 589	40 749	120 957	9 136	2 172	6 539	49	19 063	161 526
63	"АЛЛОНЖ"	169 047	16 102	122 881	7 746	6 245	769	37	9 807	159 240
64	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	162 892	38 137	69 793	12 275	24 174	11 863	2 120	6 630	156 262
65	РЕАЛ БАНК	156 215	87 233	53 255	8 903	2 089	2 693	137	1 227	154 988
66	ФАКТОРІАЛ-БАНК	159 450	4 929	93 293	12 140	14 718	33 281	23	6 322	153 128
67	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	153 975	19 681	124 614	658	4 255	2 635	20	1 761	152 214
68	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	152 996	28 472	103 068	14 694	630	1 955	599	2 712	150 284
69	ЛЕГБАНК	157 199	13 809	126 295	4 982	3 220	4 817	151	8 312	148 887

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
70	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	152 825	40 127	104 020	438	4 318	3 340	128	4 226	148 599
71	ПРОМЕКОНОБАНК	159 524	18 250	113 097	14 392	8 691	2 064	67	10 974	148 550
72	"БАЗИС"	151 171	22 257	84 089	14 832	6 554	19 237	49	3 526	147 645
73	"ТАВРИКА"	154 359	9 542	119 874	7 806	12 770	2 525	8	8 201	146 158
74	ЕЛЕКТРОН БАНК	150 317	16 124	108 206	1 630	1 567	22 444	94	5 171	145 146
75	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	159 730	31 984	97 935	2 205	2 827	24 678	20	14 795	144 935
76	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	149 105	9 278	116 123	9 241	472	9 541	20	4 334	144 771
77	БАНК РЕГОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	149 608	20 066	107 354	12 830	3 329	2 922	100	5 729	143 879
78	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	152 607	8 593	121 953	9 714	1 454	8 284	49	13 547	139 060
79	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	137 806	8 275	116 656	0	1 891	9 613	317	3 748	134 058
80	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	135 625	21 958	91 584	2 740	3 201	13 730	283	2 357	133 268
81	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	133 785	10 471	118 451	1 010	2 187	619	29	4 134	129 651
82	"ІНТЕГРАЛ"	149 731	19 164	113 105	8 024	4 738	2 056	574	21 095	128 636
83	"СИНТЕЗ"	137 202	19 321	113 832	104	766	2 261	29	9 493	127 709
84	УКРКОМУНБАНК	132 893	25 860	86 238	12 010	684	5 607	60	7 731	125 162
85	РОСТОК БАНК	118 515	10 811	85 809	243	3 243	5 936	17	1 933	116 582
86	НАШ БАНК	116 884	13 792	53 737	29 999	1 566	13 119	61	1 882	115 002
87	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРІВНІЦТВА	117 521	20 134	73 612	2 598	2 670	17 923	51	2 721	114 800
88	"ГРАНТ"	117 047	12 711	91 067	936	264	10 443	26	4 472	112 575
89	"МЕРКУРІЙ"	105 586	10 962	75 211	6 064	849	12 054	235	641	104 945
90	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	105 635	37 405	53 158	762	5 740	7 212	807	2 121	103 514
91	"ДОНЕЧЧИНА"	105 935	13 256	72 657	12 575	2 467	4 186	6	3 406	102 529
92	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	100 036	15 532	32 692	1 338	25 383	22 255	88	840	99 196
93	ТРАНСБАНК	102 298	10 017	85 907	491	318	4 143	47	5 338	96 960
94	"ТРИЧОРНОМОР'Я"	109 387	11 240	88 965	115	189	1 217	36	13 486	95 901
95	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	99 332	10 767	67 722	6 335	1 496	11 205	46	3 593	95 739
96	ПОЛКОМБАНК	110 574	6 807	85 667	2 968	1 187	11 867	42	16 081	94 493
97	ІКАР-БАНК	91 933	16 089	59 681	1 727	664	12 843	103	1 121	90 812
98	"ПРИКАРПАТТЯ"	84 887	5 446	51 055	187	11 627	15 745	21	1 172	83 715
99	ДОНБІРЖБАНК	88 125	18 160	40 116	12 955	164	15 888	672	10 027	78 098
100	ТАС-ІНВЕСТБАНК	78 558	2 166	71 198	2 284	450	1 532	4	1 396	77 162
101	"ТК КРЕДИТ"	74 915	1 496	55 423	9 042	286	1 786	10	3 151	71 764
102	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	71 843	6 828	49 225	14 145	150	1 349	12	794	71 049
103	"СТОК"	70 919	10 317	13 812	10 107	13 055	23 256	76	484	70 435
104	"ДЕМАРК"	83 429	5 365	63 928	304	1 603	11 169	66	13 342	70 087
105	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	71 873	11 654	48 094	30	1 747	9 570	12	2 538	69 335
106	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	72 860	20 770	39 490	192	7 011	4 221	6	4 255	68 605
107	"КАПІТАЛ"	73 164	6 822	49 482	8 791	1 399	3 372	148	5 051	68 113
108	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	70 019	4 462	57 763	0	6 495	686	18	2 118	67 901
109	АВТОКРАЗБАНК	70 553	11 520	35 354	10 062	7 208	5 945	31	3 869	66 684
110	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	68 224	13 487	36 881	2 667	368	13 426	276	2 964	65 260
111	КООПІНВЕСТБАНК	63 140	18 066	35 569	22	2 881	5 175	568	1 740	61 400

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
112	58	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	22 821	22 265	2 685	339	13 121	154	4 864	56 876
113	59	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	11 545	38 929	4 254	1 605	730	37	1 462	56 181
114	60	"ЛЬВІВ"	6 324	37 211	448	270	11 709	28	1 456	55 084
115	61	ОДЕСА-БАНК	3 212	49 925	704	3 316	2 750	0	6 266	53 907
116	62	МІСТО-БАНК	5 231	49 633	1 200	48	1 636	30	6 812	52 782
117	63	"МОРСЬКИЙ"	12 856	28 894	757	584	7 346	193	4 096	50 178
118	64	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 211	27 741	13 690	51	5 461	90	1 709	49 965
119	65	ІНВЕСТБАНК	6 040	37 213	205	1 960	4 680	66	3 608	49 714
120	66	РЕПОН БАНК	10 393	35 921	121	727	3 017	22	899	49 698
121	67	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	13 622	25 898	684	576	2 573	25	1 361	47 926
122	68	ПІВДЕНКОМБАНК	6 619	16 554	7 048	12 173	12 021	365	7 978	47 702
123	69	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	1 089	9 682	21 148	9 342	9 855	19	8 404	46 103
124	70	ТЕХНОБАНК	3 507	34 140	1 450	54	2 198	7	2 457	44 149
125	71	ДІАЛОГБАНК	6 335	18 267	16 143	145	3 432	11	406	44 093
126	72	"ПОРТО-ФРАНКО"	19 739	19 478	2 031	1 327	1 428	17	2 571	41 691
127	73	ОЛБАНК	4 948	32 298	5 044	1 567	2 323	14	7 714	40 881
128	74	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	11 409	24 516	0	74	678	4 121	1	40 843
129	75	"СЛАВУТИЧ"	3 037	34 616	40	92	3 218	10	387	40 732
130	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	1 969	16 587	6 106	13 935	2 261	3 160	4 716	39 492
131	77	"ПРИВАТІНВЕСТ"	17 783	19 134	9	315	1 460	155	71	38 945
132	78	"УКООСПІЛКА"	9 329	27 761	186	772	1 549	48	2 347	38 938
133	79	"ГАРАНТ"	3 544	16 631	10 019	454	3 633	49	819	38 691
134	80	ЗАХІДБУДІАЗБАНК	5 101	20 130	2	131	12 328	12	337	38 040
135	81	"АНТАРЕС"	9 364	20 252	67	1 025	392	8	353	30 876
136	82	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	13 394	14 518	0	19	493	9	470	28 181
137	83	РАДАБАНК	2 372	24 917	636	11	219	5	1 447	26 891
138	84	"АЛЬЯНС"	8 504	18 690	1	57	477	28	3 925	24 848
139	85	"СТОЛИЧНИЙ"	25 039	19 769	1 499	48	441	43	826	24 213
140	86	"ВЕЛЕС"	25 729	16 219	2 893	4 853	1 188	1	2 682	23 047
141	87	КОРАЛ-БАНК	89	19 436	0	88	4 226	105	2 628	22 905
142	88	ФІНБАНК	2 547	9 369	11 041	1 181	399	101	2 430	22 561
143	89	ТММ-БАНК	3 428	4 992	23	259	13 959	1	251	22 500
144	90	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 736	18 420	0	119	699	17	1 575	22 416
145	91	"ЮНЕКС"	4 462	11 565	0	381	10 691	9	9 992	21 843
146	92	"БУКОВИНА"	4 231	15 862	21	130	3 523	11	3 494	21 197
147	93	ПРАЙМ-БАНК	1 863	18 692	283	36	382	2	2 432	20 887
148	94	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	179	14 729	3 337	5 132	356	3	4 900	20 602
149	95	КЛАСИКБАНК	797	12 955	1 297	858	2 151	212	2 322	19 672
150	96	"ФЕБ"	429	16 374	139	1 932	920	6	5 375	14 631
151	97	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	2 190	8 864	1 016	232	414	495	615	13 001
152	98	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	443	11 824	0	16	396	4	2 358	10 713
		Усього по групі	1 343 979	5 892 777	474 814	324 881	626 897	20 406	457 350	8 425 835
		Усього по банках	9 425 599	41 421 141	4 443 992	1 850 146	4 393 911	253 091	3 708 882	59 075 927

Структура зобов'язань банків України за станом на 01.10.2002 р.

Тис. грн.

№ п/п групи	Назва банку	Зобов'язання (усього)	2	3	4	5	6	7		8	9		10	11	12	13
								до запитання	строкові		до запитання	строкові				
Група I																
1	"АВАЛЬ"	6 127 546	46 070	1 332 658	121 139	10 165	2 214 026	164 668	562 058	1 390 660	2	12 000	274 100			
2	ПРИВАТБАНК	5 826 777	62 785	85 967	53 458	9 565	1 810 269	679 100	530 524	1 778 586	15 254	0	801 269			
3	ПРОМІНВЕСТБАНК	4 142 473	0	174 785	0	0	1 736 179	419 220	364 425	1 225 722	29 521	0	192 621			
4	ОЩАДБАНК	3 182 816	26 000	180 971	14 799	0	232 143	35 940	1 553 150	925 168	6 673	0	207 972			
5	УКРЕКСІМБАНК	2 806 152	504 319	66 742	114 187	343 432	640 097	306 616	147 708	546 923	0	0	136 128			
6	УКРОСЦБАНК	2 475 012	0	303 940	206 150	0	871 052	183 666	94 954	650 478	10 742	0	154 030			
7	УКРСІББАНК	1 517 776	8 100	59 792	65 301	0	336 627	412 835	28 411	354 212	23 490	82 820	146 188			
8	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	1 155 363	0	0	460 555	53 380	158 710	120 785	5 512	9 968	45 764	53 295	247 394			
	Усього по групі	27 233 915	647 274	2 204 855	1 035 589	416 542	7 999 103	2 322 830	3 286 742	6 881 717	131 446	148 115	2 159 702			
Група II																
9	"НАДРА"	1 204 748	77 404	9 192	161 361	44 787	89 718	61 418	35 687	433 889	148 092	25 483	117 717			
10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	894 307	0	270	73 657	37 377	302 470	89 233	127 092	207 923	14 869	0	41 416			
11	БРОКБІЗНЕСБАНК	1 004 924	22 850	12 206	150 933	0	230 491	209 858	11 643	182 902	0	35 000	149 041			
12	ПРАВЕКС-БАНК	916 846	0	12 983	257 013	10 747	222 475	3 477	66 411	247 463	1	37 307	58 969			
13	КРЕДИТПРОМБАНК	668 720	5 800	0	48 341	0	95 930	105 468	17 655	234 792	10 574	37 307	112 853			
14	"ПІВДЕННИЙ"	734 157	3 300	603	100 589	0	211 399	136 420	24 151	193 141	965	11 192	52 397			
15	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	671 875	1 439	237	43 739	0	106 929	113 046	41 499	329 489	4 011	0	31 486			
16	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	718 772	0	344	36 082	8 440	99 245	105 546	33 930	341 012	25 798	0	68 375			
17	СПІВБАНК (УКРАЇНА)	508 102	0	0	343 388	0	117 262	41 711	3 983	118	0	0	1 640			
18	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	447 030	0	0	99 914	0	58 983	126 947	23 132	90 734	405	15 456	31 459			
19	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	491 040	11 045	0	163 932	4 204	38 752	61 001	18 024	107 345	3 625	10 659	72 453			
20	БАБАНК	449 937	22 469	418	41 228	6 320	68 343	65 985	19 374	113 911	10 310	21 563	80 016			
	Усього по групі	8 710 458	144 307	36 253	1 520 177	111 875	1 641 997	1 120 110	422 581	2 482 719	218 650	193 967	817 822			
Група III																
21	ІНГ БАНК УКРАЇНА	558 462	0	0	251 599	0	111 361	84 261	9 490	7 171	0	0	94 580			
22	"ФОРУМ"	413 733	17 517	2 385	72 228	2 665	101 084	52 467	11 028	93 808	420	0	60 131			
23	УКРГАЗБАНК	402 245	0	113	90 195	0	91 232	46 889	18 708	102 819	0	0	52 289			
24	ДОНГОРБАНК	325 668	0	4 531	46 618	0	112 849	42 267	2 740	75 484	0	0	41 179			
25	МТ-БАНК	332 448	0	59	20 000	0	213 453	12 646	35 212	37 781	0	0	13 297			
26	"МРІЯ"	387 312	0	3 695	68 207	0	89 693	63 541	8 306	124 176	45	9 748	19 901			
27	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	346 136	0	24 716	15 989	0	99 264	107 998	22 042	16 446	0	32 510	27 171			
28	"БІГ ЕНЕРДІЯ"	273 943	0	0	60 882	0	39 457	38 219	5 283	87 053	14 113	0	28 936			
29	УКРНБАНК	318 041	0	3 661	3 933	0	104 693	54 765	17 170	103 409	0	10 659	19 751			
30	БАНК КРЕДІ ЛЮНЕ УКРАЇНА	303 267	0	0	75 481	0	160 943	42 883	2 207	2	0	0	21 751			

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
31	11	ХФБ БАНК УКРАЇНА	283 466	0	108 799	93 118	25 518	1 528	78	0	0	26 059	28 366
32	12	"ХРЕЩАТИК"	255 529	0	21 000	0	46 241	22 128	7 077	77 767	3 551	0	10 409
33	13	ЕКСПРЕС-БАНК	216 980	0	15 524	0	127 640	5 111	3 246	18 817	0	0	46 642
34	14	"КИЇВ"	256 998	0	17 065	0	112 330	46 164	6 602	39 982	0	0	22 318
35	15	ІНДУСТРІАЛБАНК	241 908	0	24 332	0	125 392	36 402	9 997	5 117	11 100	0	29 568
36	16	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	264 461	0	6 066	0	40 215	24 461	8 312	123 532	4 730	7 868	49 250
37	17	АЛЬФА-БАНК	230 062	0	101 193	0	24 483	20 249	5 587	15 205	37 527	0	25 818
38	18	"ДІАМАНТ"	200 451	0	42 791	0	39 994	38 803	9 643	14 038	0	0	55 182
39	19	МЕГАБАНК	224 948	0	2 596	0	115 043	31 756	830	15 824	0	8 300	3 288
40	20	УКРГАЗПРОМБАНК	192 516	0	63 869	0	27 800	68 319	1 396	20 352	0	0	10 780
41	21	"ДНІСТЕР"	208 891	0	23 300	0	27 085	13 778	1 175	93 496	488	5 330	19 984
42	22	ЕНЕРГОБАНК	203 121	1 228	5 134	0	62 378	24 341	10 503	76 902	0	0	22 635
43	23	ПРЕМ'ЄРБАНК	177 874	0	42 153	0	37 953	40 714	2 973	45 236	4 710	53	4 082
44	24	АВТОЗАБАНК	182 969	0	38 307	0	27 154	55 203	5 214	55 190	0	0	1 498
45	25	ТАС-КОМЕРЦБАНК	183 252	0	12 465	0	66 333	44 769	2 942	38 019	55	6 000	12 669
46	26	ЗАХІДНОМБАНК	175 851	1 020	21 332	0	39 700	8 483	2 061	75 443	85	0	21 989
47	27	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	178 414	5 500	18 390	0	39 368	42 868	2 436	61 302	1 656	2 000	4 686
48	28	ЕКСПОБАНК	175 224	0	23 846	0	43 114	20 736	5 846	47 151	3 207	9 327	16 668
49	29	ПОЛТАВА-БАНК	168 653	0	16 000	0	23 730	18 097	1 494	74 884	373	2 683	6 597
50	30	МЕКСБАНК	148 901	0	7 994	0	18 557	8 059	8 901	77 396	150	10 659	8 712
51	31	"НОВИЙ"	144 853	0	13 582	0	39 738	28 564	2 538	51 225	0	0	9 205
52	32	"АЖІО"	122 200	5 222	16 531	3 426	54 668	917	4 711	30 519	0	0	6 095
53	33	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	140 508	0	0	0	68 802	11 938	3 047	44 197	0	7 000	2 487
54	34	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	123 954	0	31 180	10 823	25 336	25 532	3 685	4 309	1 030	15 989	6 068
Усього по групі			8 363 239	30 487	1 354 249	115 361	2 382 601	1 184 856	242 480	1 754 052	83 240	154 185	803 982
Група IV													
55	1	"НРБ-УКРАЇНА"	153 286	0	70 154	0	50 268	16 610	469	6 800	5 880	0	3 105
56	2	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	182 833	0	29 613	0	46 380	32 217	2 155	20 832	53	0	51 583
57	3	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	180 552	0	62 820	0	37 477	33 151	315	16 711	3 982	7 461	18 635
58	4	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	150 555	0	21 270	0	75 858	5 331	2 148	13 020	0	0	32 928
59	5	УКРПРОМБАНК	150 945	0	24 764	0	54 321	29 743	1 202	23 997	0	12 791	4 127
60	6	"АРКАДА"	121 359	0	0	0	12 308	3 071	2 902	28 733	0	0	74 345
61	7	ІНТЕРБАНК	135 675	0	37 785	0	9 243	29 894	1 290	39 588	295	0	17 580
62	8	"МЕТАЛУРГ"	94 882	0	0	0	38 995	2 929	12 990	29 540	0	0	10 428
63	9	"АЛЛОНХ"	109 776	0	65 462	0	4 555	14 674	109	8 047	0	0	16 929
64	10	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	127 444	0	8 700	0	22 312	4 888	6 857	22 702	0	0	4 748
65	11	РЕАЛ БАНК	126 539	79 215	0	0	7 182	15 420	4 579	13 671	0	0	6 472
66	12	ФАКТОРІАЛ-БАНК	99 601	0	18 760	0	12 028	8 169	4 834	49 000	0	0	6 784
67	13	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	126 536	0	27 897	0	33 681	10 976	770	37 247	20	500	15 445
68	14	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	119 785	0	41 700	0	15 952	30 370	532	3 911	0	0	27 320
69	15	ЛЕТБАНК	120 394	0	4 910	0	34 545	18 379	7 049	41 785	663	4 983	8 080

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
70	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	121 074	0	0	24 781	0	14 327	8 413	1 438	23 116	1 139	11 192	36 668
71	ПРОМЕКОНОБАНК	123 322	0	0	33 402	0	37 365	9 125	824	31 760	1 000	5 063	4 763
72	"БАЗИС"	124 012	0	3 863	0	0	32 858	72 563	665	5 729	0	7 500	814
73	"ТАВРИКА"	99 053	0	0	21 474	0	13 065	24 590	659	35 322	0	0	3 943
74	ЕЛЕКТРОН БАНК	108 674	0	0	9 606	0	32 717	13 958	3 931	38 337	0	0	10 125
75	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	43 146	0	0	450	0	9 182	0	1 116	0	31 686	0	712
76	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	118 003	0	546	19 916	0	8 660	17 485	655	60 082	0	7 000	3 659
77	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	121 352	0	444	14 185	0	67 066	22 912	146	7 415	0	5 267	3 917
78	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	90 682	0	0	14 456	0	15 092	12 910	2 001	44 079	0	0	2 144
79	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	85 161	0	0	7 031	63 848	5 038	2 045	1 565	4 596	0	0	1 038
80	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	102 523	0	204	587	0	32 551	31 577	1 745	30 316	0	0	5 543
81	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	103 731	0	0	16 149	0	27 116	17 375	2 592	39 071	0	0	1 428
82	"ІНТЕРАЛ"	99 351	0	0	26 533	0	36 002	1 226	10 092	20 301	0	0	5 197
83	"СІНТЕЗ"	82 971	0	30	11 200	0	18 304	11 496	204	30 311	5 447	0	5 979
84	УКРКОМУНБАНК	109 600	0	31 003	7 461	0	26 207	4 753	787	30 235	0	4 797	4 357
85	РОСТОК БАНК	93 758	0	5 888	33 365	0	17 944	20 122	1 375	11 092	0	2 665	1 307
86	НАШ БАНК	91 420	0	0	33 187	0	6 267	5 371	1 893	39 728	0	0	4 974
87	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	86 789	0	3 011	1 000	0	17 054	31 123	1 957	27 666	2 681	0	2 297
88	"ГРАНТ"	82 145	0	2 958	10 700	0	20 683	14 126	11 466	20 958	0	0	1 254
89	"МЕРКУРІЙ"	74 152	0	84	0	0	14 144	37 985	311	14 481	0	5 660	1 487
90	СТАРОКІВСЬКИЙ БАНК	85 371	0	0	0	0	54 665	359	4 550	21 322	0	799	3 676
91	"ДОНЕЧЧИНА"	70 599	0	0	8 366	0	7 016	11 671	507	25 722	955	0	16 362
92	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	69 035	0	0	19 650	0	12 053	1 090	5 955	26 767	0	0	3 520
93	ТРАНСБАНК	57 676	0	8 525	794	0	24 443	7 584	1 795	12 668	0	700	1 167
94	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	75 398	0	0	2 850	0	13 109	5 140	5 911	37 201	15	7 994	3 178
95	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	73 622	0	0	14 863	0	22 726	6 209	776	21 180	0	5 330	2 538
96	ПОЛКОМБАНК	65 179	0	2 244	3 732	0	14 194	12 012	1 135	30 626	0	0	1 246
97	ІКАР-БАНК	63 258	0	0	0	0	16 613	11 368	4 645	28 654	0	0	1 978
98	"ПРИКАРПАТТЯ"	62 277	0	1 066	3 500	0	8 328	3 536	2 673	42 550	0	0	624
99	ДОНБІРЖБАНК	47 012	0	0	0	0	16 633	149	141	0	0	12 258	17 831
100	ТАС-ІНВЕСТБАНК	51 358	0	0	36 590	0	1 229	4 714	18	3 441	0	0	5 366
101	"ТК КРЕДИТ"	45 198	0	0	15 993	0	6 846	9 584	186	12 148	0	0	441
102	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	50 953	0	0	3 000	0	8 842	12 378	375	12 874	0	12 600	884
103	"СТОІК"	42 146	0	0	7 459	0	8 242	1 575	111	16 086	0	0	8 673
104	"ДЕМАРК"	50 152	0	71	7 000	0	5 854	8 672	4 185	21 802	0	1 500	1 068
105	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	39 815	0	0	0	0	24 300	7 554	2 956	4 200	0	0	805
106	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	49 413	0	0	12 104	0	16 312	4 265	2 383	1 682	0	8 975	3 692
107	"КАПІТАЛ"	47 250	0	0	2 769	0	10 237	7 249	896	15 300	0	6 688	4 111
108	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	49 703	0	0	8 200	0	14 983	8 039	140	9 797	0	500	8 044
109	АВТОКРАЗБАНК	41 966	0	12	3 533	0	9 566	5 072	77	12 011	0	3 298	8 397
110	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	30 471	0	0	5 000	0	10 360	463	1 257	5 955	0	0	7 436
111	КООПІНВЕСТБАНК	50 399	0	17 216	2 500	0	6 523	2 705	311	14 973	0	5 200	971

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
112	58	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	19 982	0	0	0	11 731	352	1 352	6 186	0	0	361
113	59	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	40 028	0	7 300	0	7 285	7 059	377	10 455	0	6 395	1 157
114	60	"ЛЬВІВ"	35 574	0	261	0	6 573	2 673	224	15 853	0	0	862
115	61	ОДЕСА-БАНК	35 427	0	19 066	0	13 362	167	153	2 062	0	0	617
116	62	МІСТО-БАНК	26 628	0	12 650	0	3 835	5 434	0	0	0	0	2 409
117	63	"МОРСЬКИЙ"	26 986	0	1 900	0	12 972	5 700	1 614	4 026	0	0	774
118	64	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	20 683	0	3 765	0	3 217	10 688	134	2 494	0	0	385
119	65	ІНВЕСТБАНК	33 243	0	3 266	0	10 903	5 998	2 521	4 973	0	3 870	1 712
120	66	РЕГІОН БАНК	25 435	0	1 704	213	11 827	702	1 784	7 916	0	0	1 289
121	67	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	20 961	0	8 532	0	231	0	924	0	0	9 593	1 681
122	68	ПІВДЕНКОМБАНК	33 148	0	4 400	0	5 615	989	186	5 748	0	0	16 210
123	69	УКРСЦЕІМПЛЕКСБАНК	20 260	0	3 800	0	990	27	113	0	0	0	15 330
124	70	ТЕХНОБАНК	23 951	0	3 147	0	1 511	4 021	32	2 752	8	7 500	4 980
125	71	ДАЛОТБАНК	15 035	0	6 000	0	7 330	41	3	0	50	0	1 611
126	72	"ПОРТО-ФРАНКО"	27 278	0	0	0	4 487	19	11 235	4 889	0	0	6 648
127	73	ОЛБАНК	24 951	0	0	2	8 981	4 105	5 937	4 035	28	0	1 863
128	74	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	138	0	0	0	133	0	0	0	0	0	5
129	75	"СЛАВУТИН"	22 761	0	7 700	0	5 359	1 277	770	7 313	0	0	342
130	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	22 138	0	5 122	0	4 275	25	338	1 551	0	0	5 497
131	77	"ПРИВАТІНВЕСТ"	21 822	0	6 612	2	1 262	142	274	3 308	0	10 000	222
132	78	"УКООПСЛІКА"	26 879	0	0	0	11 110	5 317	863	3 207	0	3 000	3 382
133	79	"ГАРАНТ"	20 549	0	3 500	0	1 050	1 457	310	10 356	0	0	3 876
134	80	ЗАХІДБУДІГАЗБАНК	21 918	0	0	0	2 674	407	574	17 490	0	0	773
135	81	"АНТАРЕС"	17 784	0	0	0	4 690	30	302	526	0	1 597	10 639
136	82	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	12 119	0	0	0	12 008	0	0	0	0	0	111
137	83	РАДАБАНК	9 415	0	0	0	1 706	323	125	4 535	0	2 500	226
138	84	"АЛЪЯНС"	8 276	0	0	0	1 553	0	56	6 332	0	0	335
139	85	"СТОЛИЧНИЙ"	8 421	0	1 500	0	2 231	1 161	0	181	0	3 293	55
140	86	"ВЕЛЕС"	7 062	0	3 800	0	1 279	1 005	27	421	0	0	530
141	87	КОРАЛ-БАНК	6 243	0	3 340	0	1 051	511	80	310	0	800	151
142	88	ФІНБАНК	5 711	0	0	0	4 075	190	171	550	0	0	725
143	89	ТММ-БАНК	5 988	0	0	0	2 934	1 726	48	362	0	889	29
144	90	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	8 868	0	0	0	4 883	154	23	1 173	0	2 000	635
145	91	"ЮНЕКС"	3 206	0	0	0	495	335	7	2	327	0	2 040
146	92	"БУКОВИНА"	9 234	0	0	0	4 445	81	0	0	0	4 590	118
147	93	ПРАЙМ-БАНК	5 745	0	746	0	812	30	82	3 943	0	0	132
148	94	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	3 261	0	0	0	747	14	661	1 218	0	500	121
149	95	КЛАСИКБАНК	1 938	0	500	0	804	479	10	93	0	0	52
150	96	"ФЕБ"	4 509	0	0	0	419	19	0	130	0	3 700	241
151	97	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	6 016	0	0	0	89	0	0	0	0	2 790	3 137
152	98	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	2 875	0	0	0	442	0	2	0	0	0	2 431
		Усього по групі	5 871 778	81 515	140 028	63 848	1 401 187	809 043	165 918	1 381 528	54 229	203 738	595 837
		Усього по банках	50 179 390	903 583	2 638 883	707 626	13 424 887	5 436 840	4 117 721	12 500 013	487 564	700 001	4 377 351

Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.10.2002 р.

Тис. грн.

№ п/п групи	№ по банку	Назва банку	Балансовий капітал	Сплачений статутний капітал	Резервний фонд	Результат минулих років	Результат поточного року	Інший капітал
1			2	3	4	5	6	7
Група I								
1	1	"АВАЛЬ"	442 060	341 500	12 655	78 778	2 491	6 636
2	2	ПРИВАТБАНК	419 990	186 000	46 500	20 630	33 030	133 830
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	820 254	200 175	44 132	432 678	75 800	67 469
4	4	ОЩАДБАНК	239 213	100 000	96 493	9 497	855	32 368
5	5	УКРЕКСІМБАНК	411 467	196 000	31 918	580	10 430	172 539
6	6	УКРОСОЦБАНК	381 280	55 036	15 348	246 366	8 310	56 220
7	7	УКРСИББАНК	167 269	90 000	4 753	51 665	3 639	17 212
8	8	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	106 434	92 669	383	0	3 350	10 032
Усього по групі			2 987 965	1 261 380	252 182	840 194	137 904	496 305
Група II								
9	1	"НАДРА"	100 050	33 700	3 974	41 013	3 961	17 402
10	2	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	331 944	23 000	7 427	154 415	8 735	138 367
11	3	БРОКБІЗНЕСБАНК	92 197	30 081	7 124	23 243	2 675	29 074
12	4	ПРАВЕКС-БАНК	90 703	60 000	2 663	16 304	2 497	9 239
13	5	КРЕДИТПРОМБАНК	140 780	109 000	10 847	0	6 191	14 742
14	6	"ПІВДЕННИЙ"	67 553	52 810	1 156	3 871	9 716	0
15	7	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	123 064	143 549	1 196	-21 795	166	-62
16	8	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	71 784	36 245	2 499	23 035	8 219	1 786
17	9	СІЛБАНК (УКРАЇНА)	101 685	50 000	2 124	12 922	19 549	17 090
18	10	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	99 906	67 706	2 040	24 254	5 906	0
19	11	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	55 342	26 816	14 900	8 344	1 142	4 140
20	12	ВАБАНК	75 042	43 000	10 750	1 971	3 151	16 170
Усього по групі			1 350 041	675 907	66 700	287 576	71 909	247 949
Група III								
21	1	ІНГ БАНК УКРАЇНА	63 778	47 750	489	9 288	6 251	0
22	2	"ФОРУМ"	75 529	60 000	1 942	10 173	3 408	6
23	3	УКРГАЗБАНК	78 027	64 568	10 841	2 716	286	-384
24	4	ДОНГОРБАНК	153 280	85 000	8 469	748	31 563	27 500
25	5	МТ-БАНК	125 764	54 354	26 379	29 559	15 511	-39
26	6	"МРІЯ"	45 164	13 544	6 505	13 027	11 534	554
27	7	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	61 830	23 816	13 273	9 862	619	14 260
28	8	"БІГ ЕНЕРДІЯ"	131 840	100 000	18 126	6 290	7 336	88
29	9	УКРІНБАНК	37 803	40 000	5 000	-26 255	5 730	13 328
30	10	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	31 548	22 261	2 171	5 189	1 927	0

1	2	3	4	5	6	7
31	ХФБ БАНК УКРАЇНА	48 221	319	-5 414	3 642	572
32	"ХРЕЩАТИК"	60 000	8 206	0	4 221	0
33	ЕКСПРЕС-БАНК	40 375	5 736	30 493	33 985	-327
34	"КІВ"	36 000	8 009	0	210	12 602
35	ІНДУСТРІАЛБАНК	13 411	2 237	14 937	13 118	27 535
36	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	30 000	154	2 893	631	6 120
37	АЛЬФА-БАНК	73 000	356	29	120	10
38	"ДІАМАНТ"	100 000	2 317	125	602	0
39	МЕГАБАНК	34 852	1 629	21 444	1 437	-2 333
40	УКРГАЗПРОМБАНК	18 200	2 656	29 218	10 316	-9
41	"ДНІСТЕР"	22 000	236	4 502	1 274	0
42	ЕНЕРГОБАНК	14 451	5 258	7 898	-1 461	2 488
43	ПРЕМ'ЄРБАНК	40 000	3 961	651	162	8 730
44	АВТОЗАБАНК	14 102	1 509	16 623	4 675	2 157
45	ТАС-КОМЕРЦБАНК	24 500	1 979	10 710	821	25
46	ЗАХІДІНКОМБАНК	17 504	388	4 102	2 282	9 649
47	"КІВСЬКА РУСЬ"	19 330	2 923	43	400	2 972
48	ЕКСПОБАНК	20 695	881	1	2 590	2 673
49	ПОЛТАВА-БАНК	13 300	2 907	6 503	1 251	8 287
50	ІМЕКСБАНК	36 000	4 798	739	2 168	0
51	"НОВИЙ"	30 000	328	203	456	2 403
52	"АЖІО"	10 581	3 737	32 157	5 742	1 250
53	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	10 085	1 414	16 033	5 523	0
54	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	35 000	1 228	0	1 669	610
Усього по групі		1 272 900	156 362	254 486	179 997	140 728
Група IV						
55	"НРБ-УКРАЇНА"	60 219	0	60	632	0
56	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	22 965	366	6 360	1 671	0
57	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	15 000	151	2 881	589	0
58	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	15 900	6 030	0	1 300	7 591
59	УКРПРОМБАНК	24 900	907	1 787	687	0
60	"АРКАДА"	34 744	1 132	3 447	4 833	-1 518
61	ІНТЕРБАНК	23 000	364	3 628	660	343
62	"МЕТАЛУРГ"	66 644	3 212	47 843	3 371	2 367
63	"АЛЛОНЖ"	50 000	379	477	1 708	-3 100
64	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	28 500	205	2 780	295	-2 962
65	РЕАЛ БАНК	19 304	4 303	4 441	305	96
66	ФАКТОРІАЛ-БАНК	27 112	1 136	91	923	24 265
67	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	24 000	612	637	428	1
68	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	29 680	157	0	662	0
69	ЛЕГБАНК	25 167	738	2 374	61	153
70	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	16 000	472	108	1 311	9 635

	1	2	3	4	5	6	7
71	ПРОМЕКОНОМБАНК	25 227	21 700	2 877	98	553	-1
72	"БАЗИС"	23 634	15 000	3 998	1 533	3 037	66
73	"ТАВРИКА"	47 105	41 352	5 060	258	437	0
74	ЕЛЕКТРОН БАНК	36 472	13 440	966	1 153	2 417	18 496
75	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	101 789	84 364	1 370	0	2 900	13 155
76	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	26 768	11 700	3 085	8 684	1 902	1 397
77	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	22 527	20 683	193	690	961	0
78	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	48 378	55 000	151	1 561	392	-8 726
79	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	48 896	47 679	0	-3 444	3 883	778
80	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	30 745	35 041	141	2 419	922	-7 778
81	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	25 920	25 000	361	478	80	1
82	"ІНТЕГРАЛ"	29 285	24 500	397	3 330	1 044	14
83	"СИНТЕЗ"	44 738	42 000	191	2 322	224	1
84	УКРКОМУНБАНК	15 562	15 000	65	195	302	0
85	РОСТОК БАНК	22 825	18 042	2 033	2 621	219	-90
86	НАШ БАНК	23 583	16 942	2 431	31	1 242	2 937
87	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	28 010	18 000	580	1 725	392	7 313
88	"ГРАНТ"	30 431	14 000	2 970	5 599	657	7 205
89	"МЕРКУРІЙ"	30 792	19 500	2 583	232	2 670	5 807
90	СТАРОКІВСЬКИЙ БАНК	18 144	9 500	1 709	1 289	3 084	2 562
91	"ДОНЕЧЧИНА"	31 930	27 160	3 896	1	833	40
92	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	30 162	15 000	2 230	5 086	467	7 379
93	ТРАНСБАНК	39 284	25 024	3 745	7 536	3 169	-190
94	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	20 503	17 585	1 823	519	561	15
95	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	22 117	20 582	1 102	1	431	1
96	ПОЛКОМБАНК	29 314	12 678	1 601	3 195	526	11 314
97	ІКАР-БАНК	27 553	15 000	585	568	2 877	8 523
98	"ПРИКАРПАТТЯ"	21 438	16 000	365	1 712	201	3 160
99	ДОНБІРЖБАНК	31 086	28 371	2 138	0	577	0
100	ТАС-ІНВЕСТБАНК	25 804	23 311	3 513	-2 117	1 097	0
101	"ТК КРЕДИТ"	26 566	21 829	438	5 703	199	-1 603
102	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	20 097	15 000	436	1 853	513	2 295
103	"СТОЖ"	28 289	26 240	1 200	722	127	0
104	"ДЕМАРК"	19 935	9 345	327	3 629	111	6 523
105	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	29 519	24 880	930	229	851	2 629
106	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	19 192	18 096	453	579	8	56
107	"КАПІТАЛ"	20 863	18 100	766	837	112	1 048
108	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	18 198	18 365	228	-1 216	820	1
109	АВТОКРАЗБАНК	24 718	19 260	286	1 323	1 035	2 814
110	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	34 789	31 648	629	1 497	8	1 007
111	КООПІНВЕСТБАНК	11 002	10 500	343	62	97	0
112	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	36 894	23 592	8 287	3 243	70	1 702
113	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	16 153	14 136	668	65	1 283	1

	1	2	3	4	5	6	7
114	60	"ЛЬВІВ"	19 510	377	1 213	686	7 929
115	61	ОДЕСА-БАНК	18 479	397	297	2 775	10
116	62	МІСТО-БАНК	26 154	242	46	250	0
117	63	"МОРСЬКИЙ"	23 192	350	1 871	538	5 581
118	64	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	29 281	263	4 835	311	3 320
119	65	ІНВЕСТБАНК	16 471	854	896	90	1
120	66	РЕГІОН БАНК	24 263	1 016	4 853	1 721	1 673
121	67	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	26 965	742	54	1 049	38
122	68	ПІВДЕНКОМБАНК	14 554	559	-88	-5 215	7 149
123	69	УКРСПЕЦІМБАНК	25 843	1 951	8 101	-9 623	414
124	70	ТЕХНОБАНК	20 198	510	245	-610	27
125	71	ДІАЛОГБАНК	29 058	45	-674	601	86
126	72	"ПОРТО-ФРАНКО"	14 413	438	746	15	0
127	73	ОЛБАНК	15 930	711	10 024	97	-2 686
128	74	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	40 706	958	13 147	-1 674	0
129	75	"СЛАВУТИЧ"	17 971	613	0	201	-3
130	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	17 355	178	2 163	-1 017	0
131	77	"ПРИВАТІНВЕСТ"	17 123	324	2 025	93	-19
132	78	"УКООПСПІЛКА"	12 059	106	1 588	365	417
133	79	"ГАРАНТ"	18 141	266	2 335	32	1 107
134	80	ЗАХІДБУДІАЗБАНК	16 122	141	0	362	6 114
135	81	"АНТАРЕС"	13 092	1	0	90	1
136	82	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	16 063	0	0	63	0
137	83	РАДАБАНК	17 476	955	0	686	1 035
138	84	"АЛЪЯНС"	16 572	1 006	192	54	-1 180
139	85	"СТОЛИЧНИЙ"	15 791	278	1 375	498	5
140	86	"ВЕЛЕС"	15 985	29	309	2	645
141	87	КОРАЛ-БАНК	16 662	537	5 641	-1 342	567
142	88	ФІНБАНК	16 850	359	360	122	9
143	89	ТММ-БАНК	16 512	210	5	202	95
144	90	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	13 548	402	0	1 257	140
145	91	"ЮНЕКС"	18 637	1 054	-10 272	2 597	13 697
146	92	"БУКОВИНА"	11 964	3 654	0	810	0
147	93	ПРАЙМ-БАНК	15 142	78	0	64	0
148	94	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	17 341	401	1 801	-843	2 561
149	95	КЛАСИКБАНК	17 734	396	334	4	0
150	96	"ФЕБ"	10 122	636	2 102	-702	586
151	97	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	6 984	73	51	-334	523
152	98	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	7 837	150	327	5	0
		Усього по групі	2 554 058	108 572	198 620	57 004	176 559
		Усього по банках	8 896 537	583 816	1 580 877	446 814	1 061 540

Доходи і витрати у розрізі банків України за станом на 01.10.2002 р.

Тис. грн.

№ п/п групи	Назва банку	Доходи, у тому числі										Витрати, у тому числі									
		Усього	Процентні доходи	Комісійні доходи	Результат від торговельних операцій	Інші банківські операційні доходи	Інші небанківські операційні доходи	Повернення списаних активів	Непередбачені доходи	Усього	Процентні витрати	Комісійні витрати	Інші банківські операційні витрати	Інші небанківські операційні витрати	Відрахування в резерви та списання сумішних активів	Непередбачені витрати	Податок на прибуток	Чистий прибуток (збиток)			
Група I																					
1	"АВАЛЬ"	823 002	542 535	244 462	28 779	5 942	698	579	8	820 511	291 355	19 037	55 060	408 077	44 868	0	2 113	2 491			
2	ПРИВАТБАНК	853 998	551 951	205 995	48 232	5 258	31 815	10 747	0	820 968	342 503	14 461	57 441	314 329	88 505	0	3 729	33 030			
3	ПРОМІНВЕСТБАНК	750 408	464 951	259 057	16 269	5 508	1 908	2 714	0	674 607	270 131	16 034	30 188	313 843	8 636	0	35 775	75 800			
4	ОЩАДБАНК	477 946	293 154	161 193	18 700	2 745	1 359	796	0	477 091	136 050	11 956	34 374	260 265	34 402	0	43	855			
5	УКРЕКОМБАНК	310 766	212 798	78 115	16 826	2 009	571	436	11	300 336	92 038	7 152	5 211	108 699	80 741	0	6 494	10 430			
6	УКРСОЦБАНК	375 027	229 145	116 928	16 885	3 478	1 180	7 612	0	366 717	97 294	5 747	15 979	200 360	43 003	0	4 333	8 310			
7	УКРСИББАНК	184 892	133 423	28 733	11 439	10 936	361	0	0	181 253	81 821	1 427	23 466	80 352	-8 933	0	3 121	3 639			
8	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	99 675	69 584	15 976	13 962	134	20	0	0	96 326	31 632	26 961	3 980	12 989	19 328	0	1 436	3 350			
Усього по групі		3 875 713	2 497 541	1 110 459	170 892	36 008	37 912	22 884	19	3 737 809	1 342 824	102 775	225 700	1 698 914	310 550	0	57 044	137 904			
Група II																					
9	"НАДРА"	152 300	118 358	17 587	12 182	2 136	30	160	1 846	148 339	78 718	3 626	22 169	35 055	8 040	227	504	3 961			
10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	150 117	92 658	37 793	7 831	7 529	176	3 569	560	141 381	39 152	3 564	4 618	68 934	23 005	2	2 107	8 735			
11	БРОКБІЗНЕСБАНК	118 738	59 157	11 138	47 632	541	269	0	2	116 063	71 100	3 401	1 605	17 643	20 753	0	1 561	2 675			
12	ПРАВКС-БАНК	111 903	61 556	38 631	5 741	4 930	260	785	0	109 406	42 653	2 086	10 770	55 717	-1 831	0	0	2 497			
13	ПРАВДИПРОМБАНК	95 677	79 080	13 706	1 844	817	63	166	0	89 486	51 421	952	3 025	18 188	14 000	0	1 900	6 191			
14	"ПВДЕННИЙ"	116 015	88 757	23 469	3 605	146	37	0	0	106 299	45 389	2 034	5 864	26 711	24 372	3	1 927	9 716			
15	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	104 607	75 879	20 275	7 654	697	64	32	6	104 441	46 769	2 802	5 273	32 441	14 918	0	2 238	166			
16	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	118 778	65 101	21 831	10 406	20 252	77	1 111	0	110 560	58 871	3 313	4 133	39 228	4 478	0	536	8 219			
17	СІПБАНК (УКРАЇНА)	43 348	28 199	4 540	10 010	575	25	0	0	23 799	5 509	750	256	12 701	-254	0	4 838	19 549			
18	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	56 100	44 293	7 972	3 730	105	1	0	0	50 194	25 443	1 507	1 662	14 852	5 798	0	932	5 906			
19	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	51 601	33 515	6 535	9 492	2 043	17	0	0	50 459	37 151	621	1 850	8 681	2 155	0	0	1 142			
20	БАБАНК	49 738	34 400	12 210	2 642	225	262	0	0	46 588	21 557	1 222	1 283	16 401	5 700	0	425	3 151			
Усього по групі		1 168 923	780 953	215 686	122 769	39 997	1 280	5 823	2 414	1 097 014	523 743	25 878	62 507	346 553	121 135	232	16 967	71 909			
Група III																					
21	ІНГ БАНК УКРАЇНА	33 339	17 119	11 006	4 932	278	4	0	1	27 088	5 185	928	2 306	14 327	1 667	0	2 675	6 251			
22	"ФОРУМ"	55 528	47 860	6 055	1 484	103	8	0	18	52 120	25 615	1 033	1 298	15 766	6 450	0	1 959	3 408			
23	УКРТАЗБАНК	67 520	45 735	17 419	3 332	553	235	246	0	67 234	24 767	1 037	11 762	25 358	4 274	0	35	286			
24	ДОНГОРБАНК	67 922	56 792	13 568	-2 492	49	5	0	0	36 359	20 666	254	494	9 043	1 976	0	3 926	31 563			
25	МТ-БАНК	54 566	39 798	10 939	3 005	782	42	0	0	39 055	8 360	564	1 621	17 715	7 940	0	2 654	15 511			
26	"МРІЯ"	65 480	47 058	14 915	2 817	191	494	5	0	53 946	25 801	1 454	3 801	19 071	1 708	0	2 110	11 534			
27	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	48 973	28 184	15 808	4 640	193	148	0	0	48 354	12 228	1 322	22 175	13 779	-2 059	0	910	619			
28	"БІГ ЕНЕРДІА"	96 958	59 419	22 576	14 461	147	61	294	0	89 623	25 110	24 829	2 859	16 642	19 015	0	1 168	7 336			
29	УКРІНБАНК	69 271	44 751	17 720	5 147	1 323	323	7	0	63 541	21 978	2 883	3 542	29 407	4 387	0	1 344	5 730			

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
73	19 "ТАВРИКА"	20 809	18 599	1 700	242	231	37	0	0	20 372	8 603	151	1 521	4 396	5 563	0	138	437
74	20 "ЕЛЕКТРОН БАНК"	19 147	14 288	3 416	875	544	23	0	0	16 730	6 739	231	484	6 604	1 447	0	1 225	2 417
75	21 "ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	29 913	7 680	22 115	93	25	0	0	0	27 013	557	1 393	64	19 305	3 991	0	1 704	2 900
76	22 "МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	21 609	18 954	1 869	774	12	1	0	0	19 707	10 931	124	670	5 764	2 219	0	0	1 902
77	23 "БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ"	15 624	13 161	1 896	516	39	11	0	0	14 663	7 119	313	1 393	4 217	1 065	0	557	961
78	24 "УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	19 675	17 526	1 746	273	50	5	74	0	19 284	6 326	195	1 969	4 461	5 650	0	683	392
79	25 "МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК"	17 936	10 897	5 734	1 095	198	12	0	0	14 053	2 346	376	947	6 595	2 070	0	1 719	3 883
80	26 "МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	20 654	14 055	4 177	2 016	117	288	0	1	19 733	6 045	697	1 262	10 649	494	0	585	922
81	27 "УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА"	9 784	8 639	522	614	6	4	0	0	9 704	3 819	123	1 617	1 474	2 521	0	151	80
82	28 "ІНТЕГРАЛ"	14 633	11 583	2 503	294	95	158	0	0	13 590	4 069	63	626	4 143	4 484	0	205	1 044
83	29 "СІНТЕЗ"	17 099	10 588	3 410	2 490	376	236	0	0	16 875	5 039	1 021	5 541	5 684	-486	0	75	224
84	30 "УКРОМУНБАНК"	17 172	8 690	8 081	324	39	3	34	0	16 870	4 331	2 328	3 715	4 631	1 725	0	140	302
85	31 "РОСТОК БАНК"	13 430	11 414	1 759	212	33	4	0	8	13 212	8 760	98	619	3 083	651	0	0	219
86	32 "НАШ БАНК"	16 101	13 753	1 605	36	670	29	8	0	14 859	8 982	143	555	4 589	547	0	43	1 242
87	33 "БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА"	22 511	16 122	4 394	1 940	16	38	0	1	22 119	14 602	186	1 220	5 287	395	0	429	392
88	34 "ГРАНТ"	19 414	13 060	5 153	213	908	70	8	3	18 757	12 562	288	458	4 932	468	0	49	657
89	35 "МЕРКУРІЙ"	13 273	10 820	2 149	179	5	94	1	25	10 603	4 243	144	155	5 771	-150	1	438	2 670
90	36 "СТАРОКІВСЬКИЙ БАНК"	9 373	6 218	2 758	394	3	0	0	0	6 289	2 987	287	127	1 756	952	0	180	3 084
91	37 "ДОНЕЧЧИНА"	11 969	9 985	1 426	540	18	0	0	0	11 136	5 675	50	235	2 545	2 201	0	429	833
92	38 "ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	7 082	3 745	2 724	541	44	27	0	0	6 615	2 640	446	410	2 749	271	0	98	467
93	39 "ТРАНСБАНК"	17 540	11 093	3 411	446	1 375	1 215	0	0	14 371	2 659	244	905	8 426	1 214	0	922	3 169
94	40 "ПРИЧОРНОМОР'Я"	16 986	13 744	2 770	447	26	0	0	0	16 426	5 951	758	475	3 836	5 121	0	283	561
95	41 "СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК"	14 993	8 221	3 888	2 773	97	14	0	1	14 562	7 210	420	610	4 291	1 639	0	391	431
96	42 "ПОЛКОМБАНК"	14 111	12 084	1 913	75	24	15	0	0	13 585	6 484	156	2 766	3 460	555	0	164	526
97	43 "ІКАР-БАНК"	12 562	8 217	3 410	157	85	693	0	1	9 685	4 104	329	373	4 202	111	3	582	2 877
98	44 "ПРИКАРПАТТЯ"	8 820	6 185	1 623	876	133	3	0	0	8 619	5 988	184	284	2 482	-390	0	71	201
99	45 "ДОНБІРЖБАНК"	8 608	2 402	5 932	293	200	0	1	0	8 031	949	907	435	3 190	2 489	0	61	577
100	46 "АС-ІНВЕСТБАНК"	8 231	6 959	509	297	409	58	0	0	7 135	1 798	471	1 260	3 453	90	0	62	1 097
101	47 "ТК КРЕДИТ"	10 342	8 714	976	223	121	202	107	0	10 144	5 822	255	208	2 090	1 590	0	179	199
102	48 "ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК"	6 699	4 807	1 260	612	3	2	15	0	6 186	2 443	341	398	2 343	219	0	442	513
103	49 "СТОК"	6 734	1 629	142	4 962	1	0	0	0	6 607	3 324	195	771	3 205	-912	0	25	127
104	50 "ДЕМАРК"	11 558	9 969	1 107	204	63	85	130	0	11 447	5 424	90	349	3 268	2 168	0	148	111
105	51 "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	7 506	5 199	1 518	681	56	50	1	0	6 655	902	168	256	3 957	1 020	0	352	851
106	52 "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК"	9 721	2 903	6 694	98	7	20	0	0	9 713	1 471	5 254	119	1 419	1 197	0	253	8
107	53 "КАПІТАЛ"	8 956	6 726	1 998	66	149	17	1	0	8 845	3 946	470	237	2 826	1 174	0	191	112
108	54 "ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК"	10 062	8 799	831	430	2	0	0	0	9 241	3 412	318	458	4 516	537	0	0	820
109	55 "АВТОКРАЗБАНК"	8 378	3 706	3 542	1 065	55	9	0	0	7 342	1 801	138	376	3 376	1 540	0	113	1 035
110	56 "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	6 615	5 370	1 036	134	75	0	0	0	6 607	2 031	170	1 599	2 687	-60	0	180	8
111	57 "КООПІНВЕСТБАНК"	5 588	3 265	2 049	266	8	0	0	0	5 490	2 654	276	81	2 025	422	0	33	97
112	58 "БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)"	5 952	4 457	1 033	135	8	4	302	13	5 883	704	68	655	4 701	-516	0	271	70
113	59 "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	9 612	7 707	1 533	302	59	8	2	0	8 329	3 408	123	1 105	3 141	112	0	439	1 283
114	60 "ЛЬВІВ"	5 854	4 753	873	204	21	3	0	0	5 168	2 917	90	63	1 532	391	0	175	686

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
115	61	ОДЕСА-БАНК	5 597	3 106	1 625	866	0	0	2 822	1 038	511	223	2 337	-2 429	0	1 142	2 775	
116	62	МІСТО-БАНК	7 187	3 000	1 300	9	12	3	6 937	849	0	400	1 354	4 199	0	135	250	
117	63	"МОРСЬКИЙ"	5 292	3 800	840	648	3	0	4 754	1 726	105	299	1 852	630	0	141	538	
118	64	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 417	3 994	378	9	18	18	4 106	1 281	88	733	1 640	274	0	91	311	
119	65	ІНВЕСТБАНК	5 866	4 009	1 613	221	17	5	5 776	2 116	97	536	2 299	485	0	242	90	
120	66	РЕГІОН БАНК	7 739	4 414	3 012	278	21	14	6 018	1 162	110	217	3 233	287	0	1 008	1 721	
121	67	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	7 944	7 649	246	41	0	0	6 895	1 435	111	1 170	2 819	878	0	483	1 049	
122	68	ПІВДЕНКОМБАНК	6 198	939	3 825	1 057	266	104	11 413	1 850	150	579	3 983	4 850	0	0	-5 215	
123	69	УКРСЬКИЙ ІНВЕСТБАНК	3 867	6 719	250	-3 105	3	0	13 490	1 266	57	8 370	3 072	724	0	0	-9 623	
124	70	ТЕХНОБАНК	6 254	6 035	140	49	30	1	6 864	2 761	27	471	1 438	2 059	0	107	-610	
125	71	ДІАЛОГБАНК	4 131	2 944	1 108	36	42	2	3 530	1 656	32	707	1 262	-193	0	64	601	
126	72	"ПОРТО-ФРАНКО"	8 450	1 728	2 944	687	0	3 062	8 435	469	644	491	5 435	1 150	0	246	15	
127	73	ОІБАНК	5 464	4 156	1 113	32	73	90	5 367	1 742	96	433	2 514	581	0	0	97	
128	74	"КРЕДІ СВІС С ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	4 951	272	82	205	4 390	2	0	6 625	0	1 397	594	4 631	0	3	-1 674	
129	75	"СЛАВУТИЧ"	5 563	4 389	807	157	7	1	201	0	2425	82	114	2 780	-98	0	201	
130	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	3 454	2 606	732	101	11	4	0	4 472	1 074	104	202	1 982	1 107	0	3	-1 017
131	77	"ПРИВАТІНВЕСТ"	4 203	3 814	304	19	38	27	1	4 110	1 510	17	295	2 710	-470	0	48	93
132	78	"УКООПСЛІЛА"	6 424	4 571	1 604	231	8	5	5	6 059	1 801	285	249	3 137	569	4	12	365
133	79	"ТАРАНТ"	4 675	2 363	599	302	1 397	13	1	4 643	2 242	150	131	1 750	222	0	147	32
134	80	ЗАХІДБУДІГАЗБАНК	4 028	3 083	790	137	4	13	0	3 666	2 255	64	118	1 171	54	0	4	362
135	81	"АНТАРЕС"	2 855	1 955	578	318	3	0	0	2 764	232	213	279	943	733	0	365	90
136	82	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	1 836	1 772	48	16	0	0	1 774	41	8	223	1 025	470	0	8	63	
137	83	РАДАБАНК	2 856	2 382	450	20	3	1	0	2 170	582	65	90	754	679	0	0	686
138	84	"АЛЬЯНС"	5 339	4 904	425	-28	37	1	0	5 285	2 434	3	576	994	1 032	0	245	54
139	85	"СТОЛИЧНИЙ"	3 352	3 207	103	0	42	0	0	2 853	779	1 012	393	513	45	0	112	498
140	86	"ВЕЛЕС"	1 247	639	77	156	376	0	0	1 245	240	84	81	814	-6	0	32	2
141	87	КОРАЛ-БАНК	3 395	3 068	157	4	5	161	0	4 737	473	2	729	1 511	1 951	0	70	-1 342
142	88	ФІНБАНК	2 724	1 902	523	243	0	0	55	2 601	216	158	510	1 794	-234	2	156	122
143	89	ТММ-БАНК	1 506	1 204	211	-4	18	76	0	1 304	194	10	180	789	131	0	0	202
144	90	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	3 449	2 833	582	34	0	0	0	2 192	194	15	207	1 325	-85	0	536	1 257
145	91	"ЮНЕКС"	689	151	38	48	27	7	418	0	1	0	6	1 325	-3 251	0	11	2 597
146	92	"БУКОВИНА"	2 752	2 655	86	0	1	9	0	1 942	320	0	83	869	671	0	0	810
147	93	ПРАЙМ-БАНК	2 804	2 276	488	33	7	0	0	2 741	119	9	113	842	1 586	0	71	64
148	94	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	3 094	2 593	333	11	141	17	0	3 938	632	18	74	794	2 272	0	147	-843
149	95	КЛАСИКБАНК	1 999	1 761	84	118	21	4	10	1 995	272	3	168	919	633	0	0	4
150	96	"ФЕБ"	1 888	692	472	158	20	516	30	2 590	614	69	197	1 144	528	0	38	-702
151	97	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	1 080	1 039	29	10	2	0	0	1 415	226	2	436	625	126	0	0	-334
152	98	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	1 486	1 393	72	0	18	0	0	1 482	0	2	206	791	395	0	89	5
Усього по групі			1 040 126	751 818	212 283	46 831	18 977	8 493	1 405	983 122	359 045	32 233	81 409	363 554	116 336	12	30 534	57 004
Усього по банках			7 470 133	5 019 559	1 842 319	411 439	109 691	53 095	31 225	2 805	7 023 319	2 682 450	214 173	474 561	665 930	788	156 990	446 814

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено співробітниками управління економічного аналізу та звітності генерального департаменту банківського нагляду НБУ. Матеріали подано до редакції 1 листопада 2002 р.

Інформація з першоджерел

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій¹, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2002 р.

А. Зміни і доповнення до Державного реєстру банків

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації	Реєстраційний номер	Юридична адреса
м. Київ і Київська область					
Акціонерний комерційний банк "ГАРАНТ"	ВАТ	17 900 810	24.03.1993 р.	157	м. Київ, вул. Русанівська Набережна, 18
Акціонерний комерційний банк "Київ"	ВАТ	42 000 000	19.05.1993 р.	171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16/22
Закрите акціонерне товариство "ТАС-ІНВЕСТБАНК"	ЗАТ	27 973 440	07.06.1996 р.	260	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4
Товариство з обмеженою відповідальністю "Український промисловий банк"	ТОВ	24 900 000	21.04.1993 р.	164	м. Київ, вул. Солом'янська, 5
Місцевий кооперативний комерційний банк "АРТЕМ-БАНК"		5 500 000	06.08.2002 р.	280	м. Київ, вул. Артема, 103
Волинська область					
Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Володимирський"	ТОВ	27 500 000	13.12.2001 р.	279	м. Луцьк, вул. Прогресу, 7
Дніпропетровська область					
Закрите акціонерне товариство Український Банк Міжнародного Співробітництва "Інвест-Кривбас Банк"	ЗАТ	9 791 000	18.10.1996 р.	263	м. Кривий Ріг, вул. Нарвська, 11-а
Донецька область					
Закрите акціонерне товариство "Донгорбанк"	ЗАТ	112 500 000	06.04.1992 р.	99	м. Донецьк, вул. Артема, 38
Луганська область					
Акціонерний банк "Український комунальний банк"	ВАТ	20 700 000	10.08.1993 р.	187	м. Луганськ, вул. Шевченка В.В., 18-а
Львівська область					
Закрите акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ЗАТ	9 305 338	14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Сербська, 1
Одеська область					
Акціонерний банк "Південний" (колишня назва — Акціонерний банк "ПІВДЕННИЙ" у вигляді акціонерного товариства закритого типу)	ЗАТ	52 810 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, Французький бульвар, 10

Б. Зміни і доповнення до переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій

Назва банку	Юридична адреса	Банківська ліцензія		Письмовий дозвіл на здійснення операцій		Перелік операцій, на здійснення яких банки отримали письмовий дозвіл на здійснення операцій ²	Заходи впливу, які вжито до окремих видів операцій та угод
		Номер	Дата	Номер	Дата		
м. Київ і Київська область							
Державно-акціонерний спеціалізований імпортно-експортний банк України "УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК"	м. Київ, вул. Ярославів Вал, 36-а	136	16.01.2002 р.	136 - 1	16.01.2002 р.	1, 2, 5, 7, 14, 15, 18, 19, 20	Обмежено до 01.01.2003 р. операції за дорученням клієнтів або від свого імені в частині видачі поручительств, гарантій та зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі, управління грошовими коштами та цінними

¹Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, а також "Нумерацію операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій" опубліковано у "Віснику НБУ" № 10, 2002 р. Зміни і доповнення, внесені до Державного реєстру банків та до переліку операцій, виділено червоним кольором. Примітки у колонці "Заходи впливу, які вжито до окремих видів операцій та угод" викладено відповідно до рішень комісій з питань нагляду та регулювання діяльності банків. Назви банків подаються за орфографією статутів.

²Цифра зі знаком "+" означає номер операції, на здійснення якої банк одержав право; зі знаком "-" втратив право, цифра із символом "*" означає номер операції, здійснення якої для даного банку певною мірою обмежене.

							паперами за дорученням клієнтів, купівлі, продажу цінних паперів та операцій з ними; зупинено до 01.01.2003 р.: 1) 1Л у частині залучення депозитів фізичних осіб; 2) 3Л у частині видачі поручительств, гарантій та інших зобов'язань за третіх осіб, що передбачають їх виконання у грошовій формі; зупинено до 01.03.2003 р.: — банківські операції в частині здійснення операцій з відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів та банків кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них; — здійснення операцій з купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України; обмежено до 01.06.2003 р. 1Л у частині приймання вкладів (депозитів) юридичних осіб, які не є власниками істотної участі банку
“Товариство з обмеженою відповідальністю “Комерційний банк “Актив-банк”	м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 93	200	01.10.2002 р.	200-1	01.10.2002 р.	1,2,3,5,6,7,8,12, 13,14,18,19,20	
Акціонерне товариство “Банк Велес”	м. Київ, вул. Андрі Барбюса, 9-а	117	09.01.2002 р.	117-1	09.01.2002 р.	1,2,5*,7*,13*, 14*,15*,18,19, 20,21*	Операції 13,14,15,21 зупинено до 01.12.2002 р.; зупинено до 17.01.2003 р. приймання та залучення вкладів (депозитів) від фізичних осіб як у грошовій одиниці України, так і в іноземній валюті; обмежено до 01.02.2003 р.: операцію 7; 1Л у частині приймання вкладів (депозитів) від юридичних осіб у грошовій одиниці України та в іноземній валюті; зупинено до 02.01.2004 р. 2Н; зупинено до 20.10.2003 р. операції 5,1Н,5Н,6Н
Дніпропетровська область							
Акціонерний комерційний банк “Новий”	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	112	14.12.2001 р.	112-2	18.10.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,11, 12,13,14,15,+17, 18,19,20,21	
Одеська область							
Акціонерний комерційний банк “ІМЕКСБАНК”	м. Одеса, просп. Шевченка, 8-а	157	10.12.2001 р.	157-2	03.10.2002 р.	1,2,3,4,5,6,7,8,9, +10,11,12,13,14, 15,+17,18,19,20, 21,22	

Банки, включені до Державного реєстру банків у жовтні 2002 р.

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації	Реєстраційний номер	Юридична адреса
м. Київ і Київська область					
Товариство з обмеженою відповідальністю “Фортуна-банк”	ТОВ	24 973 495	17.10.2002 р.	282	м. Київ, вул. Печерська, 2/16
Дніпропетровська область					
Закрите акціонерне товариство “Агробанк”	ЗАТ	23 750 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсантська, 24
Донецька область					
Товариство з обмеженою відповідальністю “Банк Перспектива”	ТОВ	16 056 400	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків НБУ Олена Сілецька.

Руслан Набок

Аспірант
Київського національного
торговельно-економічного університету

Аналіз впливу недохідних активів комерційного банку на прибуток

Автор досліджує вплив недохідних активів на результуючі параметри банківської діяльності, такі як рентабельність (прибуток). У статті запропоновано модель факторного аналізу прибутку за допомогою інтегрального методу.

Структура активів будь-якої банківської установи за концептуальною побудовою однакова, тобто складається із дохідних та недохідних активів. Різниця полягає у політиці, яку стосовно них здійснює банк. Пояснимо, про що йдеться.

Кожний банк обирає стратегію співвідношення між дохідними та недохідними активами, яка має бути інтегрована у загальну програму дій. Банк має власні та залучені кошти. Завдання менеджера банку — знайти їх оптимальне співвідношення використання залучених та власних коштів у фінансуванні активів.

Зауважимо, що недохідні активи опосередковано впливають на доходи банку. Відобразимо зв'язок між прибутком, дохідними та недохідними активами (див. схему 1).

Схема 1. Взаємозв'язок між елементами активів та прибутком

Спробуємо розрахувати комплексний показник, який би віддзеркалював цей зв'язок. На нашу думку, таким коефіцієнтом може бути співвідношення (1).

$$\frac{НА}{ДА}, \quad (1)$$

де $НА$ — недохідні активи;
 $ДА$ — дохідні активи.

Що спонукало нас зробити таке припущення? *Перше*, те, що результатом діяльності банку є або прибуток, або збиток, а оскільки дохідні активи безпосередньо впливають на результат, то вони, властиво, містять відповідні фактори впливу на прибуток або збиток. Недохідні активи, у свою чергу, акумулюють вплив “недохідних” факторів на результуючий показник. *Друге*, зручно за допомогою лиш одного коефіцієнта скласти уявлення про загальний стан банку.

Слід враховувати особливості кожного конкретного банку при розрахунку зазначеного співвідношення. На думку автора, з огляду на стратегію, якої банки дотримувалися протягом певного етапу свого розвитку, їх можна умовно поділити на три категорії. Кожна з них матиме свій

показник, а саме:

- α — для еволюційного розвитку;
- β — для помірної стратегії;
- λ — для революційної політики.

Еволюційний розвиток — це поступовий прогрес у нарощуванні бази як дохідних, так і недохідних активів. Але це не означає миттєвого нарощування недохідної бази при незначному збільшенні дохідної.

Помірна стратегія нарощування активів передбачає певне балансування між революційною та еволюційною формами.

Революційна тактика — це миттєве реагування менеджера банку, пов'язане із нарощенням недохідних активів разом зі збільшенням дохідних.

Для кожної групи банків доцільно ввести оптимальний коефіцієнт (відповідно α_{opt} , β_{opt} , λ_{opt}). Розраховувати оптимальний коефіцієнт складніше, ніж розрахунковий, тому зупинимося на особливостях першого.

Щоб розрахувати оптимальний коефіцієнт, проаналізуємо його у порівнянні зі значеннями нормативів ліквідності та рентабельності банку. Таким чином ми знайдемо те значення α_{opt} (β_{opt} , λ_{opt}), за якого досягається найефективніше співвідношення між показниками ліквідності та рентабельності.

Для розрахунку α_{opt} підв'яжемо до $\alpha(\beta, \lambda)$ коефіцієнти ліквідності, які визначаємо згідно з Інструкцією “Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків”, затвердженою постановою Правління НБУ № 141 від 14.04.1998 р.:

$$K_{зл} = \frac{\text{Активи}}{\text{Зобов'язання}} \times 100\%,$$

де $K_{зл}$ — коефіцієнт загальної ліквідності.

$$K_{мл} = \frac{K_{кр} + K_a}{Pr} \times 100\%,$$

де $K_{мл}$ — коефіцієнт миттєвої ліквідності;

$K_{кр}$ — кошти на кореспондентському рахунку;

K_a — кошти в касі;

Pr — поточні рахунки.

$$K_{ва/ра} = \frac{Va}{Pa} \times 100\%,$$

де $K_{ва/ра}$ — коефіцієнт співвідношення високоліквідних та робочих активів банку;

Va — високоліквідні активи;

P_a — робочі активи.

Слід зазначити, що з 01.01.2002 р. постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 р. набула чинності нова Інструкція “Про порядок регулювання діяльності банків в Україні”, в якій по-іншому пояснюються нормативи ліквідності. Отже, виділяють наступні нормативи ліквідності:

- ♦ миттєва ліквідність (Н4) — не менше 20%;
- ♦ поточна ліквідність (Н5) — не менше 30% (із 01.07.2002 р. — 35%; із 01.01.2003 р. — 40%);
- ♦ короткострокова ліквідність (Н6) — не менше 20%.

У таблиці розрахунок оптимального коефіцієнта можна представити так.

Дата	$\alpha(\beta, \lambda)$	Норматив ліквідності			Рентабельність
		миттєвої	поточної	короткострокової	
Звітна дата	HA/DA	$\geq 20\%$	$\geq 30\%$ (35%, 40%)	20%	Розрахункове значення рентабельності

Банківській діяльності притаманний ризик ліквідності — ризик недостатності надходжень грошових коштів для покриття їх відпливу, тобто ризик того, що банк не зможе розрахуватися в строк за власними зобов'язаннями у зв'язку з неможливістю за певних умов швидкої конверсії фінансових активів у платіжні засоби без помітних втрат.

У зв'язку із цим банки повинні постійно управляти ліквідністю, підтримуючи її на достатньому рівні для своєчасного виконання всіх взятих зобов'язань з урахуванням їх обсягів, строковості й валюти платежів. А також забезпечувати належне співвідношення між власними та залученими коштами, формувати оптимальну структуру активів зі збільшення частки високоякісних активів з прийнятним рівнем кредитного ризику для виконання правомірних вимог вкладників, кредиторів і всіх інших клієнтів.

Таблиця 2 відображає реакцію банків певної групи на відхилення розрахункового показника від оптимального.

Роз'яснимо, що означає “відсутність реакції” або “застосування певних заходів”. Банки, які входять до перших двох груп, при незначному відхиленні їх розрахункових показників від оптимальних вважають недостатнім збільшення дохідної бази для того, щоб розширювати недохідну. Але при подальшому відхиленні банки, які дотримуються помірної політики, починають вживати заходів щодо врівноваження β та β_{opt} . Банки, які застосовують революційну тактику, у разі виникнення будь-якої нерівності одразу починають приводити у відповідність розрахункове та оптимальне значення.

Ідеальне значення	α	β	λ
α_{opt}	Відсутність реакції	Відсутність реакції в очікуванні подальшої тенденції	Застосування певних заходів
β_{opt}	Відсутність реакції	Застосування певних заходів	Застосування певних заходів
λ_{opt}	Застосування певних заходів	Застосування певних заходів	Застосування певних заходів

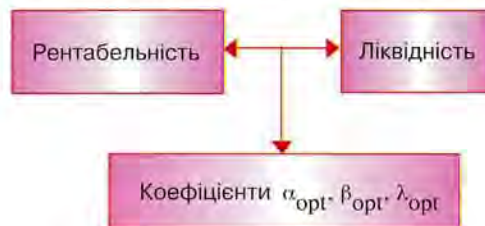
Для розрахунку рентабельності використаємо співвідношення:

$$\text{Рентабельність} = \frac{\text{Прибуток}}{\text{ДА} + \text{НА}} \quad (2)$$

Відтак ми врахуємо вплив як дохідних, так і недохідних активів.

Саме такий підхід дає змогу оптимально оцінити розмір недохідних активів. Далі схематично подамо аналітичну модель, аби чіткіше уявити проблему “дохідність — ліквідність” для банку (див. схему 2).

Схема 2. Зв'язок між аналітичними показниками

Цей показник рентабельності вміщує в собі особливості факторів прибутковості банку. Використаємо у факторно-аналізі $\alpha_{opt}(\beta_{opt}, \lambda_{opt})$. Після розрахунку α_{opt} (константи), подамо дохідні активи як: $DA = HA \times \alpha_{opt}$.

Відтак рівняння рентабельності набуде такого вигляду:

$$\text{Рентабельність} = \frac{\text{Прибуток}}{HA + HA \times \alpha_{opt}} = \frac{\Pi}{HA \times (1 + \alpha_{opt})} \quad (3)$$

Факторний аналіз рентабельності виходитиме з рівняння (3) та матиме вигляд:

$$\Delta Pn = \frac{\Pi_1}{HA_0} - \frac{\Pi_0}{HA_0} \times \frac{1}{(1 + \alpha_{opt})} \quad \text{та} \quad \Delta Pna = \frac{\Pi_0}{\Delta HA \times (1 + \alpha_{opt})}$$

де ΔPn — зміна рентабельності за рахунок прибутку;

ΔPna — зміна рентабельності за рахунок недохідних активів.

Отже, зміна рентабельності за рахунок обох факторів дорівнює: $\Delta P = \Delta Pn + \Delta Pna$.

Паралельно можна провести факторний аналіз прибутку, який формується так: $\Pi = P \times HA \times (1 + \alpha_{opt})$, тобто є мультиплікативним. Для формування робочих формул використаємо інтегральний метод, за яким:

$$\Delta \Pi = (P_1 HA_1 - P_0 HA_0) \times (1 + \alpha_{opt}) = (A_p + A_{na}) \times (1 + \alpha_{opt}),$$

$$\text{де } A_p = \frac{1}{2} \Delta P(HA_0 + HA_1); \quad A_{na} = \frac{1}{2} \Delta HA(P_0 + P_1).$$

Застосувавши факторний аналіз, з'ясуємо загальний вплив недохідних активів на прибуток (або рентабельність). Такий аналіз підводить нас до глибшого поелементного аналізу недохідних активів за допомогою економічних методів.

Розглянувши теоретичні засади методики, перейдемо до її практичного випробування. Для цього використаємо статистичний матеріал умовного банку “Банк 1”. Припустимо, що він належить до першої групи, тобто дотримуватиметься еволюційної стратегії (розраховується α_{opt}).

Інформаційною базою аналізу є дані за 2001 рік у помісячному розрізі.

Методологічний аспект аналізу недохідних активів базується на їх економічному розумінні як складника цілісного банківського балансу. Оскільки нашою метою є аналіз недохідних активів (НА), то позначимо їх

Таблиця 3. Розрахунок α_{opt} для "Банку 1"

Дата	Вихідні дані, тис. грн.			Розрахункові поля		
	Недохідні активи (НА)	Дохідні активи (ДА)	Прибуток	α коеф.	Миттєва ліквідність, %	Рентабельність, %
01.01.01	56 686.46	91 383.23	67.20	0.6203	51.32	0.0454
01.02.01	57 866.17	128 836.01	-1 449.08	0.4491	56.68	-0.7761
01.03.01	59 237.38	138 959.85	1 678.04	0.4263	53.70	0.8467
01.04.01	51 109.15	156 074.47	916.06	0.3275	41.35	0.4421
01.05.01	50 802.71	178 519.93	1 215.30	0.2846	47.73	0.5300
01.06.01	52 289.54	165 293.48	362.21	0.3163	48.96	0.1665
01.07.01	51 841.11	169 628.59	1 112.79	0.3056	49.49	0.5025
01.08.01	51 634.05	182 235.91	1 987.90	0.2833	51.92	0.8500
01.09.01	52 271.02	193 507.64	3 241.24	0.2701	58.21	1.3188
01.10.01	53 589.50	195 281.83	4 014.82	0.2744	56.04	1.6132
01.11.01	51 443.65	195 682.98	4 741.36	0.2629	58.92	1.9614
01.12.01	52 135.53	187 423.68	4 781.51	0.2782	48.73	1.9960

складові елементи. Отже:

$$НА = ДЗ + КІ + НБА,$$

де ДЗ — дебіторська заборгованість;

КІ — капітальні інвестиції;

НБА — необоротні активи.

У прикладі використовуємо норматив миттєвої ліквідності, оскільки він встановлюється для контролю за здатністю банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів (коштів у касі та на кореспондентських рахунках).

Числовий матеріал сформуємо у таблиці 3.

Послідовно пояснимо проведення цих розрахунків.

1. На перше число кожного місяця 2001 року розрахуємо значення рентабельності, миттєвої ліквідності та

$$\alpha = \frac{НА}{ДА};$$

2. Для виявлення оптимальної позиції проаналізуємо значення ліквідності щодо рентабельності. В нашому випадку найефективнішою є позиція, досягнута на 01.09.2001 р. (миттєва ліквідність = 58.21%, рентабельність = 1.3188%);

3. Вивчаємо розрахункові значення α . Отже, у даному прикладі $\alpha_{opt} = 0.2701$ досягається на 01.09.2001 р. (при вирішенні дилеми "ліквідність-дохідність").

Визначивши α_{opt} , можемо перейти до факторного аналізу прибутку (або рентабельності) та дослідити вплив недохідних активів на показники, що вивчаються.

Таблиця 4 акумулює вихідний числовий матеріал для проведення факторного аналізу прибутку.

Таблиця 4. Числовий матеріал для проведення факторного аналізу прибутку

Базисний період			Звітний період			α_{opt}
P_0	$НА_0$	$П_0$	P_1	$НА_1$	$П_1$	
0.019614	51 443.65	4 741.36	0.01996	52 135.53	4 781.51	0.2701

Нагадаємо, що вихідною для проведення факторного аналізу прибутку є описана вище формула:

$$П = P \times НА \times (1 + \alpha_{opt}).$$

Прибуток тільки від зміни якісного показника (рентабельності) збільшився на 22.76 тис. грн. Це розраховується так:

$$\Delta Pr = Ap (1 + \alpha_{opt}) = \frac{1}{2} \Delta P (НА_0 + НА_1) \times (1 + \alpha_{opt});$$

$$\Delta Pr = \frac{1}{2} (0.01996 - 0.019614) \times (52 135.53 + 51 443.65) \times (1 + 0.2701) \approx 22.7592 \text{ (тис. грн.)}.$$

Зміна недохідних активів обумовила зростання величини прибутку на 17.39 тис. грн.:

$$\Delta Pна = Ана(1 + \alpha_{opt}) = \frac{1}{2} \Delta НА(P_0 + P_1) \times (1 + \alpha_{opt});$$

$$\Delta Pна = (0.01996 + 0.019614) \times (52 135.53 - 51 443.65) \times (1 + 0.2701) \approx 17.3877 \text{ (тис. грн.)}.$$

Отже, загальна зміна прибутку під впливом двох факторів становить 40.147 тис. грн. Вона являє собою $\Delta П = \Delta Pr + \Delta Pна = 22.7592 + 17.3877 \approx 40.1469$ (тис. грн.).

Перевіримо наші розрахунки на даних таблиці 2, з якої випливає, що на 01.12.2001 р. порівняно з 01.11.2001 р. прибуток збільшився на $\Delta П = \Delta Pr + \Delta Pна = 4 781.51 - 4 741.36 = 40.15$ (тис. грн.), що підтверджує правильність методики проведеного факторного аналізу.

Зміна величини прибутку у звітному періоді порівняно з базисним із використанням лише розрахункового α дасть нам інформацію про сам факт зміни. Але використана вище методика проведення факторного аналізу, тобто з використанням α_{opt} , інформує менеджерів банку про недоотриманий прибуток, а як наслідок про приховані резерви. Отже, даний аналіз покаже оптимальну зміну.

Завершуючи дану тему, слід зазначити, що **головним завданням аналізу є передусім виявлення існуючих тенденцій та їх екстраполяція на майбутні періоди**, на чому автор акцентував увагу в цій статті.

Управління
Національного банку
України
у Львівській області.

Галина Мумінова-Савіна

Доцент кафедри аудиту Київського національного економічного університету.
Кандидат економічних наук

Сутність внутрібанківського контролю та контролю кредитної діяльності банку

Внутрішній контроль — важливий елемент операційної та управлінської структури банку. Глобалізація ринків, жорстка конкуренція, впровадження нових операцій, розвиток інформаційних технологій — все це суттєво ускладнило банківську діяльність, збільшило небезпеку ризиків. Відтак, стверджують автори статті, зросло значення внутрішнього контролю в банку, ускладнилися його завдання.

Внутрішній контроль — це система організації роботи банку, яка охоплює всі заходи, що вживаються ним для контролю за своїми активами, запобігання шахрайству, зведення до мінімуму помилок, перевірки точності й достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності, забезпечення ефективності операцій, а також дотримання положень і виконання вказівок керівництва. Такий контроль здійснюється радою банку, його керівництвом, а також працівниками різних рівнів.

Система внутрішнього контролю — це не просто процедури або внутрібанківські положення, які в певний час повинні виконувати спеціально створені відділи чи підрозділи. Вона охоплює всі механізми контролю у банку, діє постійно і на всіх рівнях. Суб'єктом такого контролю є кожний працівник і всі підрозділи банку.

Внутрішній контроль дає керівництву впевненість у тому, що:

- фінансова та управлінська інформація у його розпорядженні є надійною і повною;
  - налагоджено належне управління ризиками;
  - банк дотримується чинних нормативних актів, внутрішніх положень, процедур, планів; охорона активів достатня; ресурси використовуються раціонально та економно;
  - цілі та завдання, намічені у планах розвитку банку, реальні та можуть бути досягнуті.
- Робота системи внутрішнього контролю загалом будується за "принципом єдиного банку" та охоплює:
- контроль за дотриманням законів та вимог нормативно-правових актів, виконанням бюджету;
  - періодичну звітність про здійснення операцій;
  - економічний аналіз і використан-

ня його результатів;

- незалежні перевірки діяльності відділів (підрозділів) та окремих працівників;
- періодичну звірку даних балансу з фактичною наявністю активів;
- розподіл обов'язків (наприклад, право надання дозволу на операцію, реєстрацію операції тощо);
- перевірку доступу посадових осіб до активів;
- ревізії документації за конкретними операціями.

Внутрішній контроль передбачає дії, спрямовані на дотримання зовнішніх та внутрішніх нормативно-правових актів для забезпечення стабільного функціонування і розвитку банку.

Система внутрішнього контролю налічує такі складові:

- середовище контролю (адміністративний контроль);
- система обліку (бухгалтерський контроль);
- процедури контролю.

Організувати розробку та впровадження системи внутрішнього контролю — прямиий обов'язок керівництва банку. Всі складові внутрішнього контролю обов'язково повинні документально відобразитися у **процедурах внутрішнього контролю**, тобто у деталізованому проведенні кожної конкретної банківської операції. Будь-яка процедура внутрішнього контролю складається з таких компонентів:

- 1) опис операції;
- 2) визначення відповідальності та підзвітності особи (підрозділу), що її виконує;
- 3) розподіл обов'язків між виконавцями операції з метою розмежування контролю за обліковими записами та операціями за ними;
- 4) схвалення операції;
- 5) обмеження доступу до активів,

облікових записів і сховищ;

- 6) внутрішні перевірки та звірки до моменту виконання операції;
- 7) автоматизований контроль;
- 8) ротация персоналу.

Адміністративний контроль налічує такі складові:

- політика менеджменту щодо планування, операційної діяльності, ризиків, виконання бюджету й отримання прибутку;
- діяльність ради директорів;
- правила визначення повноважень і відповідальності посадових осіб;
- методи контролю, використовувані керівництвом;
- контроль за персоналом (включає політику щодо наймання на роботу, навчання та просування по службі).

Здійснюючи адміністративний контроль, важливо делегувати повноваження керівникам підрозділів, тобто залучати їх до процесу контролю, адже:

- 1) керівництво банку не може і не повинно володіти всіма знаннями, необхідними для прийняття певних рішень;
- 2) приймаючи рішення, доцільно врахувати пропозиції та зауваження керівників різних рівнів;
- 3) участь працівників у процесі прийняття рішень сприяє їхньому професійному зростанню.

Бухгалтерський контроль становить низку дій, спрямованих на захист активів та забезпечення точності й достовірності фінансової інформації. Мета бухгалтерського контролю — гарантувати, що:

- операції санкціоновано керівництвом банку;
- операції обліковуються відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та нормативно-правових актів НБУ з точки зору змісту, повноти,

своєчасності запису тощо;

- доступ до активів та цінностей можливий лише з дозволу керівництва;

- облікові дані стосовно активів та цінностей регулярно зіставляються з відомостями про існуючі активи і в разі виявлення розбіжностей керівництво банку вживає відповідних заходів;

- проводиться періодична звірка вартості і наявності активів.

Сукупність принципів, методів і процедур, застосовуваних банком для визначення, накопичення й запису всіх здійснених операцій, має відповідати вимогам Положення "Про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України", затвердженого постановою Правління НБУ від 30 грудня 1998 р. № 566.

Бухгалтерський контроль ґрунтується на положенні про облікову політику банку, тоді як розділ положення про облікову політику банку є обов'язковим та загальним для всіх типів банківських операцій і налічує, крім контролю за операцією, такі складові:

- загальні положення;
- економічна сутність операції та процес її здійснення;
- принципи оцінки операції;
- облікова модель операції.

Документування процесу внутрішнього контролю є надзвичайно суттєвою вимогою, адже внутрішній контроль — це важлива умова ефективності функціонування банківської установи.

Кредитна діяльність є одним із основних джерел прибутку і водночас зоною підвищеного ризику для банку.

У внутрібанківському контролі кредитної діяльності можна виділити такі складові:

- перевірка якості кредитного портфеля;
- оцінка управління кредитною діяльністю банку;
- перевірка виконання внутрішніх положень і процедур кредитування та їх відповідності вимогам чинного законодавства;
- перевірка виконання рекомендацій внутрішнього аудиту, наданих за результатами попередніх перевірок;
- цільові перевірки.

Здійснюючи внутрішній контроль за кредитною діяльністю банку, необхідно звернути особливу увагу на дотримання нормативів, зокрема з'ясувати таке:

1. Чи зростає відношення суми активів з негативною класифікацією до суми капіталу?

2. Чи відбулося значне збільшення суми неприбуткових кредитів?

3. Чи спостерігається тенденція до значного зростання прострочених кредитів і нарахованих, але не отриманих відсотків?

4. Чи погіршилася загальна якість кредитного портфеля, і які фактори не спричинили?

Перевірка управління кредитною діяльністю банку полягає у з'ясуванні того, чи виконуються ці функції банку та наскільки ефективно.

У ході перевірки кредитних справ розглядаються основні функції управління кредитною діяльністю банку, такі як розробка та запровадження внутрішніх положень про прийняття рішень щодо надання кредитів, вимоги до документації про заставу, моніторинг кредитів, процедури стягнення боргів, контроль за пролонгованими кредитами.

Основи управління кредитною діяльністю у банку мають бути викладені письмово і затверджені радою та правлінням банку. Правління зобов'язане в подальшому контролювати їх виконання і при потребі доповнювати. У положеннях про кредитування слід визначати обсяг кредитної діяльності банку, напрями використання кредитних ресурсів, порядок надання, обслуговування та стягнення кредитів.

Якщо рада банку та його правління не впровадили положень про кредитування, не визначили порядок їх виконання, а також не здійснюють належного управління кредитною діяльністю банку, це може призвести до значних проблем.

Перелічимо основні причини виникнення проблемних кредитів.

1. **Кредитування інсайдерів** (членів ради банку, найбільших акціонерів або пов'язаних із ними осіб) на пільгових умовах або в особливо великих розмірах.

2. **Неповна кредитна інформація** — відсутність вичерпної фінансової документації та відповідних статистичних даних стосовно позичальників, мети позики, планів і джерел погашення, даних про те, як погашається кредит, як перевіряється виконання кредитної угоди, а також зовнішньої інформації про кредит.

3. **Погашення кредитів**. Причиною проблем можуть стати необґрунтовані рішення кредитних комітетів щодо пролонгації кредитів, зміни графіків платежів, особливо при кредитуванні сільського господарства.

4. **Недостатньо виважений підхід до кредитної діяльності**. Банк має дуже обережно ставитися до кредитування, уникати невиважених рішень.

5. **Некомпетентність у спеціальних питаннях** — невміння працівників кредитних відділів і підрозділів аналізувати та оцінювати фінансову документацію, а отже, забезпечити захист інтересів банку під час надання кредиту та контролю за виконанням кредитної угоди.

6. **Невиважений підхід до ризиків**. Рішення про надання кредитів має бути обґрунтованим і враховувати можливі та існуючі ризики.

7. **Кредитування у занадто великих сумах**. Надавати великий кредит позичальникові із задовільним фінансовим станом так же небезпечно, як і кредитувати клієнта за наявності значних ризиків. Кредити, сума яких перевищує можливості позичальника, а отже, є сумнів щодо їх погашення, вважаються ненадійними.

8. **Конкуренція**. Змагання між банками за нові види операцій, а також за клієнтів та позичальників може призвести до того, що деякі з них знизять критерії кредитування і почнуть надавати ризикові кредити.

9. **Недостатній рівень супроводження кредитів**. Відсутність постійного контролю з боку кредитних працівників банку за наявністю та станом заставленого майна, платоспроможністю позичальника, за змінами у його статуті, у складі керівництва тощо може значно зменшити забезпеченість та збільшити ризик неповернення кредиту.

Незважаючи на те, що кредит є найризиковішим і найскладнішим банківським продуктом, питома вага доходів від кредитування в загальних процентних доходах банків становить приблизно 80%.

Аналіз ситуації свідчить, що останніми роками у структурі кредитних портфелів банків простежується негативна тенденція до збільшення частки проблемних кредитів.

Тому для підвищення якості активів банкам необхідно вдосконалити внутрібанківський контроль кредитної діяльності, створивши ефективну систему управління кредитним ризиком, а саме:

- здійснювати єдину кредитну політику;
- кредитувати пріоритетні галузі економіки з низьким рівнем ризику;
- застосовувати політику ціноутворення на кредити;
- постійно проводити фінансовий моніторинг позичальників, перевірки наявності та стану заставленого майна;
- постійно аналізувати і перевіряти стан грошових потоків позичальника;
- дбати про відповідність кредит-

ної документації вимогам законодавства України.

Крім того, сучасні тенденції розвитку економіки (її стабілізація і певне зростання), поступова ліквідація заборгованості з виплати зарплат, пенсій, а також виплата соціальних дотацій призвели до збільшення попиту населення на товари тривалого користування, а зниження банківських процентних ставок — попиту на споживчі кредити.

Тому пріоритетним для багатьох банків стало кредитування фізичних осіб із більшою диверсифікацією та меншим ризиком неповернення кредитів. Але, як свідчить практика, впроваджуючи цей вид кредитування, банки стикаються з багатьма проблемами, вирішити які може допомогти лише добре налагоджений контроль. Серед таких проблем — недостатній досвід роботи кредитних працівників з населенням; невід-

працьована методика нормування праці та оцінки чисельності працівників банку, які повинні займатися роздрібним споживчим кредитуванням; недостатня стандартизація операцій роздрібного кредитування, а відтак трудомістке оформлення та супроводження окремого кредиту, непродуктивні витрати часу працівників; відсутність адаптованої методики оцінки праці та мотивації кредитних працівників у роботі з незначними за обсягом кредитами.

Тому банк, який намагається зайняти цю, найперспективнішу в сучасному кредитуванні нішу має удосконалити методи адміністративного і внутрішнього контролю, а саме:

- контролювати процес добору кадрів, спираючись на досвід зарубіжних банків при впровадженні мікрокредитування;

- перевіряти ефективність обраної системи заохочення кредитних пра-

цівників, правильність критеріїв оцінки їх роботи при роздрібному кредитуванні;

- удосконалити контроль за допомогою нового програмного забезпечення, яке б відповідало обсягам інформації щодо роздрібного кредитування;

- проводити періодичні суцільні перевірки діяльності працівників роздрібного кредитування з метою виявлення порушень, недоліків і прорахунків банку;

- розробити та контролювати ліміти роздрібного кредитування, такі як максимальна сума кредиту "в одні руки", враховуючи при цьому кредитну заборгованість інших членів сім'ї позичальника тощо;

- впровадити специфічну внутрібанківську звітність для роздрібного кредитування, яка б дала змогу оцінювати пов'язані з ним ризики банку.

НУМІЗМАТИКА І БОНІСТИКА

Монети України

Про введення в обіг пам'ятної монети «Володимир Мономах»

Національний банк України, продовжуючи серію «Княжа Україна», 22 листопада 2002 р. ввів у обіг пам'ятну монету «Володимир Мономах» номіналом 10 гривень, присвячену великому київському князю Володимиру Мономаху (1113 — 1125 рр.) — видатному давньоруському державному та політичному діячеві, автору низки законів і славнозвісного «Повчання», адресованого дітям, організатору успішних походів проти половців, за часів правління якого в Київській Русі припинилися князівські міжусобиці, почався новий етап розквіту культури та мистецтва.

Монету виготовлено зі срібла 925 проби. Якість виготовлення — «пруф», вага дорогоцінного металу в чистоті — 31.1 г, діаметр — 38.61 мм, тираж — 3 000 штук. Гурт монети — рифлений.

На аверсі монети в обрамленні давньоруського орнаменту, відтвореного за мотивами окладу рукописної книги часів княжої доби, розміщено малий Державний герб України та стилізовані написи: 2002 / УКРАЇНА / 10 / ГРИВЕНЬ /, а також логотип

Монетного двору НБУ, позначення металу, його проби — Ag 925 та вага дорогоцінного металу в чистоті — 31.1.

На реверсі монети на тлі будівель давньоруського міста зображено погрудний портрет князя із фоліантом у руках, праворуч від нього — Георгій Зміборець, а також стилізовані написи: ВОЛОДИМИР 1113 МОНОМАХ 1125 (угорі) та в два рядки: КНЯЖА / УКРАЇНА (внизу).

Художники — Володимир Таран, Олександр Харук, Сергій Харук, Віталій Козаченко.

Скульптори — Володимир Атаманчук, Володимир Дем'яненко.

Пам'ятна монета «Володимир Мономах» номіналом 10 гривень є дійсним платіжним засобом України та обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

Банківська система України: рік сталого розвитку

Завершується 2002-й рік. Він став для України ще однією сходинкою на шляху сталого розвитку, поступового економічного зростання. Що стосується банківської системи, маємо всі підстави стверджувати: незважаючи на наявність низки проблем, складність суспільно-економічної ситуації в країні, з боку банківської системи робилося все можливе для створення сприятливих передумов подальшого розвитку вітчизняної економіки, поліпшення добробуту українських громадян.

Схвалені Радою НБУ "Основні засади грошово-кредитної політики на 2002 рік" увібрали в себе кращі надбання попередніх періодів і послідовно реалізовувались упродовж року за допомогою всіх наявних у розпорядженні центрального банку країни механізмів та інструментів. І це дало очікуваний результат. Як зауважив у одному зі своїх публічних виступів Президент України, ціна гривня стабільна як ніколи. Обсяги кредитування реальної економіки банками, передусім — довгострокового, за останні три роки зросли майже втричі.

Згадаймо цей рік по-доброму. Попри певні недоліки й упущення, для працівників банківської системи, зокрема — Національного банку України, він був роком наполегливої праці, пошуку перспективних напрямів діяльності, оптимальних рішень, які дали змогу успішно впоратися з головним завданням, покладеним на центральний банк Конституцією України, — зберегти стабільність національної валюти. Попередні підсумки року, що минає, на прохання редакції підбивають керівники ключових підрозділів Національного банку України.

Монетарна політика сприяє процесам економічного зростання

Наталія Гребенік
Директор департаменту
монетарної політики
Національного банку України

У 2002 році Національний банк проводив грошово-кредитну політику відповідно до стратегії, визначеної Основними засадами грошово-кредитної політики на цей рік, яка передбачала забезпечення внутрішньої та зовнішньої стабільності національної валюти, а також — сприяння процесам економічного зростання.

Завдяки зваженій грошово-кредитній політиці Національного банку в поточному році забезпечено внутрішню та зовнішню стабільність національної валюти. Темп зростання споживчих цін за десять місяців 2002 р. становив 97.4% (оптових цін виробників промислової продукції — 105.5%). Номінальна девальвація курсу гривні щодо долара США дорівнювала 0.6%. Стабільність національної валюти стала однією з головних складових економічного зростання.

Збільшення обсягу грошей в обігу відбувалося адекватно до потреб економіки. За десять місяців 2002 р. обсяги грошової маси зросли на 28.8% (до 58.7 млрд. грн.), монетарна база — на 26.1% (до 29.1 млрд. грн.), що в умовах стабільності національної валюти сприяло зростанню реального ВВП упродовж січня — жовтня на 4.1%, підвищенню за 9 місяців реальних наявних доходів населення (на 20.4%) та розширенню за перше півріччя 2002 р. інвестицій в економіку (на 12.4%). Позитивне сальдо поточного рахунку платіжного балансу в січні — вересні, за попередніми даними, перевищило минулорічний рівень майже в 1.75 рази і становило 2.2 млрд. доларів США.

Протягом 2002 року Національний банк України зробив усе можливе для створення монетарних передумов розширення кредитування реального сектору економіки. Зокрема НБУ тричі зменшував нормативи обов'язкового резервування, довівши їх середнє значення до 7.9% (із 13% на початку року). Нагадаємо, що загальний діапазон диференціації нормативів обов'язкового резервування становить від 12% до нуля (відмінено резервування за довгостроковими депозитами юридичних і фізичних осіб). За рахунок зменшення нормативів обов'язкового резервування вивільнено майже 2 млрд. грн. ресурсів банків.

Стабільність національної валюти і відповідні заходи Національного банку сприяли зростанню обсягів депозитів фізичних осіб у банківську систему країни: за десять місяців 2002 року обсяги таких депозитів збільшилися майже на 53.4% (за аналогічний період минулого року — на 44.7%), сягнувши суми 17.1 млрд. грн. При цьому частка строкових депозитів у залишках коштів населення на 01.11.2002 р. становила 75.3% (за відповідний період минулого року — 71.8%). Питома вага депозитів населення у національній валюті в загальному обсязі вкладів громадян за січень — жовтень збільшилася з 57 до 60%. Обсяги депозитів громадян у національній валюті зростають вищими темпами, ніж в іноземній. За аналізований період обсяги перших збільшилися на 59% і становили 10.3 млрд. грн., других — на 45.6% і дорівнювали 6.8 млрд. грн. Це є свідченням підвищення довіри населення до національної валюти.

Протягом 2002 року неодноразово зменшувалася облікова ставка НБУ. Загалом вона знизилася з 12.5 до 8% річних. Враховуючи тенденції економічного розвитку і різноспрямовану динаміку цін споживчого ринку та оптових цін товаровиробників, Національний банк підтримував рівень облікової ставки на оптимальному позитивному рівні. Крім того, з метою сприяння процесам розширення обсягів кредитування центральний банк країни запровадив новий інструмент підтримки довготермінової ліквідності банківської системи, а також обмежив обсяги операцій із продажу ПОВДП із власного портфеля, аби стимулювати банки спрямовувати вільні ресурси в реальний сектор економіки.

Зазначені заходи сприяли зростанню обсягів кредитних

вкладень банків у економіку: за десять місяців вони збільшилися майже на 33%, сягнувши 36.8 млрд. грн. При цьому частка довгострокових кредитів у загальній сумі на 01.11.2002 р. становила 23.9% (на відповідну дату минулого року — 19.5%).

Певним чином відреагували на заходи Національного банку і кредитні ставки банків. Вартість кредитів, які надаються реальному сектору економіки (без урахування кредитів "овердрафт") у січні — жовтні знизилася на 8 відсоткових пунктів — з 27.4% у грудні 2001 р. до 19.4% у жовтні 2002 р.

Здобутки валютно-курсової політики НБУ

Сергій Яременко

Директор департаменту
валютного регулювання Національного
банку України

Уперше за період 2000—2002 рр. валютно-курсова політика суттєво не змінювалася. Це позитивно вплинуло на розвиток валютного ринку. Курс гривні залишався незмінним, міжнародні резерви НБУ помітно зросли.

Після значних коливань курсу в 1998—1999 рр. (відповідно на 80.5% та 52.2%) протягом 2000—2002 рр. він змінився з 5.2163 до 5.3304 гривні за долар США, або на 2.2%. В економіці та суспільстві з'явився реальний курсовий орієнтир, що сприяло зниженню інфляції (з 25.8% у 2000 р. до 6.1% у 2001 р. та, за прогнозом, до 0% у 2002 р.) і відсоткових ставок.

Обсяги міжнародних резервів НБУ з початку 2002 р. збільшилися на 1 008.5 млн. доларів США — до 4.1 млрд. доларів, що в 5.1 раза перевищує обсяг резервів 1998 року (795 млн. доларів), — причому за відсутності кредитів від МВФ та інших міжнародних фінансових організацій. Саме за рахунок валютних резервів Національного банку обслуговувався та погашався зовнішній державний борг.

Завдяки послідовній валютно-курсовій політиці зростає довіра до гривні, що сформувало стійкі позитивні тенденції на готівковому ринку: вже кілька років поспіль обсяги продажу валюти населенням перевищують обсяги її купівлі (з початку 2002 р. — на 181 млн. доларів).

Головні тенденції в діяльності банків України

Олександр Кіреєв

Директор генерального департаменту
банківського нагляду
Національного банку України

Протягом 2000—2002 років закріпилися тенденції до зростання основних показників діяльності українських банків, посилення їх позитивного впливу на процеси еко-

номічного розвитку, підвищення довіри до банківської системи.

Про це свідчать такі дані:

♦ **активи банків** збільшилися в 2.3 раза, зобов'язання — в 2.5 раза;

♦ **обсяги кредитних вкладень в економіку** України зросли в 2.9 раза (темпи їх зростання були вищими, ніж темпи збільшення активів), при цьому випереджаючими темпами зростали обсяги довгострокових кредитів — в 3.5 раза;

♦ **обсяги депозитів фізичних осіб**, які є найнадійнішим і найстабільнішим джерелом кредитних ресурсів банків, збільшилися в 3.8 раза;

♦ **поліпшилась якість кредитного портфеля** — частка проблемних кредитів знизилася з 11.9% за станом на 01.01.2001 р. до 5.2% за станом на 01.10.2002 р.;

♦ **підвищився рівень формування резервів за активними операціями банків** — із 61.5% на 01.01.2001 р. до 92.9% на 01.10.2002 р.;

♦ **за незмінної кількості банків з іноземним капіталом** (на 01.10.2002 р. їх було 20, у тому числі 7 банків — зі 100-відсотковим іноземним капіталом) **активи цих установ** збільшилися в 2.3 раза, кредитний портфель — у 3 рази; **активи та кредитний портфель банків зі 100-відсотковим іноземним капіталом** зросли відповідно у 3.3 і 3.6 раза.

Системна стійкість банків забезпечує приплив інвестицій у банківській сектор

Віра Галь

Директор економічного департаменту
Національного банку України

Діяльність банківської системи України спрямовується на поліпшення обслуговування економіки, передусім — депозитно-кредитного та розрахункового. Базою успішного реформування є зміцнення стійкості банків та розвиток конкуренції у фінансовому секторі. Саме системна стійкість банків забезпечує зростання довіри до них, а відтак і приплив інвестицій у банківський сектор та розширення ресурсної бази банків. Посилення конкуренції у банківській сфері створює передумови для зниження вартості послуг, підвищення їх якості та зростання попиту реального сектору економіки.

Дані таблиці свідчать про позитивні тенденції у розвитку вітчизняної банківської системи.

Діяльність банківського сектору України		
Показники	01.11.2001 р.	01.11.2002 р.
1	2	3
Сукупні активи (пасиви) банківського сектору, відсотки до ВВП	26.7	34.2
Капітал банківського сектору відсоток до ВВП	4.4	5.2
відсоток до активів банківського сектору	16.4	15.2
Заборгованість за кредитами, наданими банками в економіку відсоток до ВВП	15.1	21.2
відсоток до активів банківського сектору	56.7	62

Продовження таблиці

1	2	3
Заборгованість за довгостроковими кредитами, наданими банками в економіку відсоток до ВВП	3.1	5.7
відсоток до активів банківського сектору	11.6	16.5
Строкові депозити фізичних осіб відсоток до пасивів банківського сектору	21.1	28.6
відсоток до грошових доходів населення	9.7*	14.2*
Депозити суб'єктів господарювання відсоток до ВВП	8.2	10
відсоток до пасивів банківського сектору	30.5	29.2
Процентна ставка банків у національній валюті, відсоток річних		
за кредитами	30.5	22.9
за депозитами	11.5	7
Облікова ставка НБУ (встановлена), відсоток річних	15	8
Грошовий мультиплікатор	1.86	2.02
Рівень монетизації	18.03	23.53
Рівень доларизації	20.16	19.41

* Дані на 01.10.2002 р.

Позитивні тенденції у сфері готівкового обігу

Ніна Дорофєєва
Директор департаменту готівково-грошового обігу Національного банку України

Загальноекономічні процеси, що відбуваються у поточному році (зростання за дев'ять місяців реального ВВП на 4.1%, збільшення середньомісячного розміру заробітної плати з 320.76 грн. у січні до 391.14 грн. у вересні, поетапне підвищення мінімального розміру пенсій за віком), обумовили подальше зростання грошових доходів населення на 22.9%.

Намітилися позитивні тенденції у сфері готівкового обігу. Темпи зростання надходжень готівки у каси банків за десять місяців 2002 року становили 24.3%, перевищивши темпи збільшення її видачі на 0.7 відсоткового пункту.

Рівень осідання готівки в обігу знизився з 4.5% за січень — жовтень 2001 року до 4.0% за січень — жовтень 2002 року, причому у вересні та жовтні даний показник становив відповідно лише 0.8% і 0.5%. Внаслідок цього уповільнилися темпи збільшення готівки в обігу. За десять місяців нинішнього року обсяги готівки в обігу зросли на 21.8% і на 01.11.2002 р. становили 23.7 млрд. грн. (зростання за десять місяців 2001 р. — 30.4%).

Позитивні зміни сталися і в структурі грошової маси. Питома вага готівки у загальному обсязі грошової маси (в національній валюті) порівняно з початком року знизилася на 2.4 відсоткового пункту і на 01.11.2002 р. становила 50.1%.

Зі зміцненням і стабілізацією курсу гривні щодо долара США кардинально змінилося ставлення до національної валюти, посилилася довіра населення до банківської системи. За станом на 01.11.2002 р. загальний обсяг вкладів

громадян у комерційних банках сягнув 17.0 млрд. грн., що в 1.5 разів більше, ніж на початок року. А це сприяє збільшенню ресурсної бази банківської системи для кредитування реального сектору економіки.

Національний банк України постійно, своєчасно і в необхідних обсягах забезпечує установи банків готівкою для здійснення розрахунків у економіці, насамперед — із заробітної плати, пенсій та інших соціальних виплат. За останні роки, в тому числі й у поточному році, не було жодних затримок, викликаних відсутністю готівки в установах банків.

На шляху до інтеграції

Олександр Шаров
Директор департаменту міжнародної діяльності Національного банку України

Міжнародна діяльність Національного банку України широка і багатогранна: від обговорення поточних проблем з нашими іноземними радниками до переговорів зі стратегічних питань економічної політики держави. Стратегічні завдання нинішнього року — діяльність щодо інтеграції України до Європейського Союзу та вступу до Світової організації торгівлі. За цими напрямками, як і в питаннях взаємодій з міжнародними фінансовими організаціями, насамперед із Міжнародним валютним фондом, Національний банк тісно співпрацює з урядом.

Відносно нова проблема — організація боротьби з відмиванням грошей. Їй приділяється багато уваги і на зустрічах з іноземними партнерами в Києві, і під час візитів наших співробітників до Вашингтона, Парижа, Риму. Наприкінці року "гарячою" стала тематика взаємодій з партнерами по СНД.

Співпраця з урядом має системний характер

Олександр Петрик
Директор департаменту економічного аналізу, досліджень та прогнозування Національного банку України

Національний банк України в межах своїх повноважень тісно співпрацює з Кабінетом Міністрів України щодо підготовки програм та прогнозів економічного й соціального розвитку на короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий періоди. В рамках цього співробітництва розроблено: експериментальну покомпонентну модель прогнозу інфляції; середньострокову модель прогнозу основних макроекономічних показників. Проводяться експериментальні прогнозні короткострокові розрахунки номінальних обсягів ВВП та його окремих витрат-

них категорій і реального ВВП. За участю дослідників НБУ та представників органів державної влади створено макроекономічну модель економіки України, яка дає змогу чіткіше координувати та узгоджувати проведення податкової, бюджетної і грошово-кредитної політики. Розробляється підхід для розрахунку базової інфляції.¹ Отримані прогнози вивчаються фахівцями уряду. Ця взаємодія є ключовою в процесі узгодження монетарної і фінансової політики, що, у свою чергу, є запорукою успіху макроекономічної політики в цілому та підґрунтям реального економічного зростання.

Департамент економічного аналізу, досліджень та прогнозування, співпрацюючи з іншими департаментами Національного банку, бере участь у підготовці основних програмних і прогнозних документів економічного характеру. Це такі документи:

- концепція та програма діяльності Кабінету Міністрів України;
- Державна програма економічного і соціального розвитку України на 2003 рік;
- прогноз економічного і соціального розвитку України на 2003 рік;
- прогноз економічного і соціального розвитку України на 2002 — 2006 роки;
- стратегія економічного та соціального розвитку України на 2002 — 2011 роки;
- програма розвитку інвестиційної діяльності на 2002 — 2010 роки;
- низка постанов Кабінету Міністрів України.

Закони, проекти яких подавав НБУ, визначають правові засади функціонування банків

Василь Пасічник

Директор юридичного департаменту Національного банку України

Національний банк із часу надання йому Конституцією України права законодавчої ініціативи проводить активну правову політику у сфері банківської діяльності. Так, Верховною Радою прийнято 12 законів, проекти яких подавав НБУ. Серед них — закони “Про Національний банк України”, “Про банки і банківську діяльність”, “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”, які визначають правові засади функціонування вітчизняної банківської системи, забезпечують захист законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створюють сприятливі умови для розвитку економіки України.

Лише за період роботи Верховної Ради України четвертого скликання Національний банк подав на її розгляд п'ять законопроектів, покликаних врегулювати нагальні проблеми банківської сфери, стимулювати позитивні зрушення в економіці України, сприяти захисту прав та інтересів кредиторів, врегулювати взаємовідносини Національного банку та Кабінету Міністрів.

Водночас НБУ активно працює над розробкою та прий-

няттям нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення стабільності національної грошової одиниці та розвиток банківської системи України. Зокрема, у 2002 році Національним банком прийнято 124 нормативно-правові акти, з них 69 зареєстровано в Міністерстві юстиції України.

Паузи в реформуванні — неприпустимі

Валерій Литвицький

Керівник групи радників Голови Національного банку України

Події останніх років підтвердили: в Україні за фінансової стабільності у поєднанні зі структурними реформами відновлюється економічне зростання. Проте одна лише фінансова стабілізація не гарантує відродження. Стає зрозумілим, що розплатаю за “спочивання на лаврах” у сфері реформ є пригнічення динаміки макроекономічних показників. Навіть успішна монетарна та валютно-курсова політика Національного банку, пом'якшуючи “посадку”, не в змозі забезпечити нове піднесення без прискорення фінансової та інституціональної реформ. Мало того, пауза в реформах може стати викликом самій фінансовій стабільності та сформувати ризики надмірної політизації бізнес-циклу.

Українські реформи рухаються все ще на “автопілоті”. Це теж довів 2002 рік.

Будинок Національного банку України.
Фото Леоніда Мілевського.

¹ Читайте про це в статті “Базова інфляція: концепція та деякі методи розрахунку”, опублікованій у цьому ж номері “Вісника НБУ” на стор. 47.

Микола Бутко

Член Ради
Національного банку України.
Кандидат економічних наук

Леонід Волошок

Начальник Управління
Національного банку України
в Чернігівській області

Стрижневим блоком економічної стратегії всіх розвинутих держав є інноваційна політика, яка полягає у державному стимулюванні науково-технічної діяльності з метою широкого втілення відкриттів і розробок у нові конкурентоспроможні види продукції, сучасні технології та організаційні рішення.

Держава регулює соціально-економічні процеси, банківську діяльність, бюджетну, податкову, кредитну та фінансову політику задля загальнонаціональних інтересів зміцнення і розвитку країни.

Автори статті оцінюють банківські ресурси Чернігівщини та ефективність їх використання для інноваційних потреб регіону.

Роль банківської системи в активізації інноваційно-інвестиційного розвитку регіону

Основні засади та умови здійснення інноваційної політики в нашій державі розкрито у Посланні Президента до Верховної Ради “Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002—2011 роки”, де зокрема зазначено: “Стимулювання науково-технологічного розвитку, реалізації завдань структурно-інноваційної стратегії має стати однією з визначальних цілей уряду, Верховної Ради, органів виконавчої та представницької влади на місцях”.

Глибока економічна криза 1990-х років деформувала структуру інвестицій, зумовила спад їх обсягів і звела нанівець інноваційну діяльність, загрожуючи перетворити Україну на економічно й технологічно відсталу державу, виштовхнути її на узбіччя науково-технічного і суспільного поступу. Щоб досягти стратегічних цілей перспективного розвитку, необхідно спрямувати економічну політику в створювальне русло — формувати ефективні господарські структури, перерозподіляти інноваційні ресурси суспільства на користь нових виробництв тощо. Ця надто копітка робота обов’язково повинна супроводжуватися маркетингом і моніторингом рин-

Управління НБУ в Чернігівській області.

кової кон’юнктури з тим, щоб вчасно коригувати регулюючі механізми для спрямування підприємництва у прогресивне русло структурних зрушень, досягнення збалансованості ринкових пропозицій із платоспроможністю населення.

На регіональному рівні ця проблема повинна вирішуватися шляхом системного моніторингу стану інно-

Таблиця 1. Результати інноваційної та інвестиційної діяльності в Чернігівській області в 1995—2001 роках

Показники	Кількість				
	1995 р.	1997 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.
Обсяг науково-технічних робіт, виконаних силами власних наукових організацій (млн. грн.)	5.1	7.6	9.8	15.3	18.3
Амортизація дільниць, цехів, виробництв	—	1	—	1	—
Упровадження механізованих поточкових, автоматичних ліній	11	8	4	14	5
Упровадження нових технологічних процесів	149	46	17	40	67
У тому числі маловідхідних, ресурсозберігаючих	60	20	5	11	19
Виробництво нових видів продукції, у тому числі машин, обладнання, приладів	480	565	506	935	992

Таблиця 2. Динаміка прибутку в розрізі галузей економіки по Чернігівській області

Галузі економіки	Млн. грн.						
	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.
Прибуток у цілому по області	285	156	22	-180	-134	123	176
У тому числі:							
промисловість	224	191	163	9	23	39	58
сільське господарство	-13	-108	-192	-204	-198	36	3
транспорт	4	4	54	1	-3	-5	61
зв'язок	3	8	12	16	9	17	
торгівля	13	7	9	-3	9	13	25
будівництво, житлово-комунальне господарство	9	13	16	15	8	10	18
Загальна кількість суб'єктів господарювання	1 990	1 952	2 070	1 852	1 953	1 171	1 171
У тому числі одержали прибуток	1 392	1 003	816	557	686	699	665

ваційного пошуку, спрямування зусиль науково-дослідних установ, творчих колективів та суб'єктів господарювання в інноваційне русло, участі у міжнародних, загальнодержавних виставках інноваційних напрацювань.

Ось як виглядає динаміка результатів цієї роботи на Чернігівщині.

Аналіз цих даних свідчить, що належної інноваційної активності за всіма напрямками в області ще не досягнуто.

Зокрема в 2001 році лише 31,4% промислових підприємств упроваджували інновації. Психологічною проблемою більшості інновацій є дилема

Таблиця 3. Динаміка обсягу амортизаційних відрахувань в економіці області

Галузі	Млн. грн.						
	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.
Усього	43	193	376	246	275	239	723
В тому числі:							
промисловість	6	34	163	65	85	89	177
сільське господарство	30	123	164	133	140	96	82
будівництво	1	4	9	13	9	7	16
транспорт	1	3	7	5	8	7	48
зв'язок	1	2	6	6	1	2	

їх необхідності та невизначеності успіху. Ф.Котлер наводить дані стосовно ринкового успіху нової продукції: товари широкого вжитку — 60%, промислового призначення — 80%, послуги — 82%. За даними американських експертів щодо нових товарів, типовими причинами інноваційних невдач є:

- ◆ неправильна оцінка ринкових вимог до товару — 32%;
- ◆ недоліки дизайну, якості, зручності тощо — 23%;
- ◆ дуже висока ціна — 14%;
- ◆ помилкова політика збуту — 13%;
- ◆ невчасний початок продажу — 10%;
- ◆ протидія конкурентів — 8%.

В останні роки в області спостерігається позитивна динаміка в освоєнні нових видів виробів і водночас — пасивність у роботі щодо піднесення технічного рівня виробництва.

Якщо перше пояснюється необхідністю постійного підвищення конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках, то друге — явним дефіцитом інвестицій в основний капітал.

Зараз перед нашою державою поставила об'єктивна необхідність активізувати інвестиційну діяльність, застосувати своєрідний каталізатор для "розігрівання" економіки, а також диверсифікувати капітал у соціально орієнтовані структурні перетворення.

Особливої уваги набувають проблеми нарощення внутрішніх фінансових можливостей регіонів і підвищення ефективності їх використання.

У Чернігівській області є передумови для істотного приросту фінансових ресурсів. Ідеться передусім про активізацію економічної діяльності суб'єктів господарювання і підвищен-

ня прибутковості на цій основі.

Збільшення маси прибутку дає змогу шляхом його капіталізації одержати внутрішній інвестиційний ресурс для технічного оновлення виробництва. Саме тут є великі резерви. У 2001 році маса прибутку за всіма галузями економіки області становила 176 млн. грн., але 43,2% суб'єктів господарювання мали збитки (див. таблицю 2).

Хоча динаміка цього показника за останні роки позитивна і в абсолютному вимірі знаходиться на рівні 1996 р., в ключовій галузі економіки — промисловості — маса прибутку в розрахунку на одного суб'єкта і одного працюючого порівняно з 1995 р. нижча у 4 рази. Це пряме свідчення високої енерго-, матеріало-, фондомісткості промислового виробництва, чим ускладнюється конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

Ще в складнішу ситуацію потрапило сільське господарство, яке з 1995 по 1999 рік було збитковим і лише в минулому році отримало 36 млн. грн. прибутку.

Коли врахувати, що ці дві галузі формують майже 70% загального обсягу внутрішнього фінансового ресурсу області, то здійснення комплексу заходів щодо підвищення рівня їх прибутковості є вкрай актуальним завданням.

Один із флагманів промисловості Чернігівщини — Гнідинцівський газопереробний завод (м. Варва).

Але при цьому слід зазначити, що на регіональному рівні роль прибутку як інвестиційного джерела знижується загальнодержавними рішеннями і чинним законодавством. Скажімо, центральними органами влади і загальнодержавними господарськими об'єднаннями зазвичай приймаються рішення про консолідоване формування і розподіл маси прибутку в цілому по галузі чи системі. У підсумку регіон отримує випадваючі інвестиційні ресурси, а органи галузевого управління втрачають контроль за зниженням собівартості продукції (послуг) кожною структурною одиницею. Крім того, діюча схема використання прибутку не містить мотивацій для його спрямування в інвестиційне русло.

Активізація інвестиційної діяльності потребує розв'язання комплексу проблем амортизаційної політики в державі. Відомо, що амортизація є джерелом не тільки фінансування переважної частини капіталовкладень, а й ефективного оновлення основного капіталу.

Коли цей механізм не спрацьовує, інвестиції відіграють лише роль разових фінансових ін'єкцій і загалом не приносять бажаного підвищення

технічного рівня виробництва. Свідченням тому — динаміка обсягу амортизаційних відрахувань у галузях економіки області.

Діючий нині порядок нарахування та використання амортизаційних коштів підприємств слід визнати не ефективним, і ось чому:

По-перше, не стимулюється цільове, виключно інвестиційне використання амортизаційних коштів. Наприклад, за підсумками 2001 року ВАТ "Чернігівавтодеталь" із загальної суми амортизаційних відрахувань спрямувало в інвестиції лише 53%, ВАТ "Хімволокно" — 64%, ВАТ "Чексіл" — 10%. І це не виняток, а, швидше, закономірність. Справа тут не тільки в дефіциті обігових коштів підприємств (хоча впливає і цей фактор), а у відсутності загальнодержавної політики.

По-друге, не створюються передумови для збільшення амортизаційних відрахувань. Затверджена законом лінійна схема не передбачає масштабних інвестицій, а нелінійна (прискорена) діє як регресивна, тому що база амортизаційних нарахувань вимушено скорочується. Серйозним недоліком є те, що податкові пільги, пов'язані з нарахуванням нелінійної амортизації,

які, за задумом, мали стимулювати інвестування, на практиці обертаються збитками для бюджету;

По-третє, зазначений порядок носить фіскальний характер і не враховує фінансові можливості та потреби підприємств. Відтак низькорентабельні підприємства не в змозі нараховувати амортизацію в обсягах, які б забезпечували відшкодування основних фондів хоча б на мінімально необхідному рівні. З іншого боку, рентабельні підприємства не зацікавлені без підвищення собівартості та ціни використовувати податкову пільгу для прискореного оновлення основних засобів.

По-четверте, діючому порядку бракує правової стабільності, а тому суб'єкти господарювання не можуть розраховувати на амортизацію як на базове інвестиційне джерело.

Важлива роль в активізації інвестиційної діяльності регіону належить банківській системі. У процесі організації інвестиційного кредитування особливу увагу слід приділяти кредитним ризикам, оскільки останні є ключовими елементами кредитної політики банку. Ефективне управління

Таблиця 4. Ресурси банківської системи Чернігівської області

№ п/п	Показники	За станом на					01.10.2002 р. відносно 01.01.1999 р., відсотки
		01.01.1999 р.	01.01.2000 р.	01.01.2001 р.	01.01.2002 р.	01.10.2002 р.	
		Млн. грн.					
1	Кошти на рахунках підприємств і господарських організацій у тому числі:	46.3	62.5	171.8	139.8	178.0	384.4
1.1	в національній валюті	37.9	49.4	162.0	130.6	172.0	453.8
1.2	в іноземній валюті	8.4	13.1	9.8	9.2	6.0	71.4
2	Депозити юридичних осіб у тому числі:	15.7	22.2	37.6	32.6	33.3	212.1
2.1	в національній валюті	8.6	18.6	28.4	22.5	28.8	334.9
2.2	в іноземній валюті	7.1	3.6	9.2	10.1	4.5	63.4
3	Вклади населення до запитання у тому числі:	14.4	21.1	27.1	35.3	47.8	331.9
3.1	в національній валюті	11.4	14.3	20.7	30.9	42.5	372.8
3.2	в іноземній валюті	3.0	6.8	6.4	4.4	5.3	176.7
4	Строкові вклади населення — у тому числі:	43.7	60.9	82.1	121.2	183.8	420.6
4.1	в національній валюті	22.3	24.9	41.8	80.4	134.7	604.0
4.2	в іноземній валюті	21.4	36.0	40.3	40.8	49.1	229.4
5	Загальна сума ресурсів у тому числі:	120.1	166.7	318.6	328.9	442.9	368.8
5.1	депозити	59.4	83.1	119.7	153.8	217.1	365.5
5.2	кошти до запитання та на рахунках підприємств	60.7	83.6	198.9	175.1	225.8	372.0
5.3	юридичних осіб	62.0	84.7	209.4	172.4	211.3	340.8
5.4	фізичних осіб	58.1	82.0	109.2	156.5	231.6	398.6
5.5	у національній валюті	80.2	107.2	252.9	264.4	378.0	471.3
5.6	в іноземній валюті	39.9	59.5	65.7	64.5	64.9	162.7

Таблиця 5. Кредитна заборгованість у Чернігівській області

№ п/п	Показники	За станом на					01.10.2002 р. відносно 01.01.1999 р., відсоток
		Млн. грн.					
		01.01.1999 р.	01.01.2000 р.	01.01.2001 р.	01.01.2002 р.	01.10.2002 р.	
1	Кредитні вкладення, всього у тому числі:	106.6	128.9	208.8	311.9	388.1	364.1
1.1	в національній валюті	72.0	85.8	155.5	242.3	315.1	437.6
1.2	в іноземній валюті	34.6	43.1	53.3	69.6	73.0	211.0
2	Юридичним особам у тому числі:	102.0	125.2	204.2	305.2	374.9	367.5
2.1	в національній валюті	67.5	82.2	151.1	236.4	304.0	450.4
2.2	в іноземній валюті	34.5	38.0	53.1	68.8	70.9	205.5
3	Фізичним особам у тому числі:	4.1	3.5	4.7	6.7	12.2	207.6
3.1	в національній валюті	4.0	3.3	4.4	5.9	10.1	252.5
3.2	в іноземній валюті	0.1	0.2	0.3	0.8	2.1	2 100.0
4	Юридичним особам за терміном дії:						
4.1	короткострокові	96.5	116.6	189.7	260.7	320.2	331.8
4.2	довгострокові	5.6	12.3	19.1	51.2	54.7	976.8
5	За галузями господарського комплексу						
5.1	Промисловість у тому числі:	41.7	62.7	99.7	158.7	188.1	451.1
	електроенергетика	0.3	0.8	0.8	28.4	26.4	8 800.0
	деревообробна і целюлозно-паперова	1.8	—	6.2	14.0	—	—
	хімічна та нафтохімічна	10.7	21.6	28.8	33.5	31.7	296.3
	машинобудування та металообробка	1.9	4.2	15.6	21.6	—	—
	харчова	11.8	23.3	40.0	41.9	65.0	550.8
	інші галузі	9.6	12.8	8.3	19.3	65.0	667.1
5.2	Сільське господарство	5.6	11.7	22.5	62.2	91.5	1 634.0
5.3	Транспорт	0.4	0.6	1.6	2.7	—	—
5.4	Будівництво	1.5	2.6	3.6	3.9	8.6	573.3
5.5	Торгівля та громадське харчування	21.6	39.2	55.1	57.2	54.9	254.2
5.6	Охорона здоров'я, фізична культура і соцзабезпечення	0.8	1.3	0.5	1.2	—	—
5.7	Наука і наукове обслуговування	0.02	0.01	1.1	0.8	—	—
6	Процентні ставки за кредитами юридичним особам:						
6.1	у національній валюті, грудень попереднього року	75.6	61.6	32.0	31.5	26.4	34.9
6.2	в іноземній валюті, грудень попереднього року	39.2	29.8	18.0	17.4	18.1	46.1

кредитним портфелем, дієвий контроль за використанням кредитних ресурсів, гарантування їх вчасного повернення — це складові інвестиційного кредитування.

Кредитні установи, що фінансують інвестиційні проекти за рахунок кредитних коштів, досягають успіху лише тоді, коли зважуються на розумні, контрольовані ризики, які не сягають за межі власних фінансових можливостей.

Природно, інвестиційні кредити мають бути також достатньо ліквідними — щоб можна було покрити будь-які витрати чи навіть певні збитки, а насамкінець — забезпечити запланований рівень рентабельності.

На жаль, сьогодні наші банки часто вимушені долати серйозні пере-

шкоди, а отже, здійснювати інвестиційне кредитування вибірково. Контроль з боку уряду, тиск внутрішніх і зовнішніх економічних, соціальних, а часто й політичних обставин, обмеження у вигляді нормативів резервування, нестабільність у сфері бізнесу та виробництва — все це істотно впливає на фінансовий стан інвесторів. До того ж плануванню бізнесу, обґрунтуванню проектів часто бракує належного рівня, а механізм правового захисту не завжди спрацьовує. Зазначені фактори суттєво обмежують можливості інвестиційного кредитування.

На сьогодні в області фінансові послуги надають три банки — юридичні особи: Полікомбанк, “Демарк” і

“Приватінвест”, а також 37 філій тринадцяти системних банків та 117 безбалансових відділень.

На регіональному рівні особлива увага приділяється оздоровленню і зміцненню територіальної банківської системи та підвищенню її надійності, без чого неможливе нарощування інвестиційної потужності банківських установ.

Ситуацію з ресурсами банківської системи області, зміни, що відбулися в ній за останні роки, висвітлено в таблиці 4. З поданих у ній даних можна зробити такі висновки.

1. Ресурсний потенціал банківської системи регіону збільшується швидшими темпами, ніж темпи зростання у базових галузях економіки, а тому роль

банків в інвестуванні суб'єктів господарювання та соціальної сфери регіону може й повинна підвищуватися.

2. Сума вкладів у національній валюті в 5.7 раза перевищила доларові вкладення, що свідчить про відновлення довіри населення до національної грошової одиниці внаслідок стабільності її курсу та зацікавленість банків в отриманні та наступному використанні внутрішніх фінансових джерел.

3. У 3.8 раза збільшилися обсяги "швидких грошей". Це ознаки підвищення активності у промисловому і сільськогосподарському виробництві, зменшення бартеризації економіки, нарощування ділової взаємодії реального сектору та працездатного населення з банками регіону.

4. Зростання довгострокових вкладень у 3.6 раза, крім підтримки економіки, водночас сприяє стабілізації банківської системи, засвідчуючи підвищення рівня доходів населення та прибутковості підприємств.

5. Досить рівномірне і значне зростання всіх складових, які забезпечують збільшення ресурсної бази банків області, стабільність цих процесів дає змогу спрогнозувати позитивну динаміку на найближчу перспективу.

Звичайно, стабілізація національної грошової одиниці та підвищення реального рівня доходів населення теж сприяє нарощуванню ресурсної бази. Тому в наступні роки інвестиційний потенціал банківської системи Чернігівщини зростатиме, а вартість ресурсів матиме тенденцію до зниження. Наприклад, із 1999 року до 01.10.2002 року вона знизилася із 23.9% до 9.6%. Це дасть змогу видавати кредити під нижчі проценти, наростити обсяги кредитування, підвищити рівень прибутковості суб'єктів господарювання. Крім того, сповільнення інфляційних процесів спонукатиме банки до відродження довгострокового кредитування, необхідного для втілення в життя довготермінових інвестиційних проєктів на окремих територіях та в галузях господарського комплексу Чернігівщини.

Динамічні характеристики "кредитного портфеля" області за останні роки висвітлено в таблиці 5.

Як засвідчує аналіз, обсяг кредитних операцій збільшився у 3.6 раза. Переважає кредитування юридичних осіб у національній валюті (частка валютних кредитів становить 18.4%), що вказує на поживлення економічних процесів та стабільну й ефективну роль національної грошової одиниці в результаті подолання інфляційної небезпеки.

Водночас обсяги кредитування фізичних осіб зростали нижчими темпами — вони явно недостатні для даного сектору використання банківського капіталу і потребують із боку банків подальшого розширення сфери послуг та зменшення розмірів тарифів і процентної ставки за кредитами.

Активізувалася виробнича діяльність у тих галузях господарського комплексу регіону, які в попередні роки були в цілковитому занепаді й не змогли "підняти" та освоїти навіть незначні інвестиції. У 2002 році вони почали працювати ефективно. Мовиться, зокрема, про текстильну промисловість (10.9 млн. грн. кредитів), виробництво автомобілів (8.6 млн. грн. кредитів).

Враховуючи особливу важливість і актуальність вирішення проблем сільського господарства, вимоги до Закону "Про пріоритетний розвиток села до 2004 року", указів Президента "Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки" (1999 рік), "Про реформування аграрного ринку" (2000 рік) та інших, а також зважаючи на специфіку Чернігівщини — області значною мірою аграрної, — банки приділяють велику увагу кредитуванню сільськогосподарського виробництва. Цьому сприяли поживлення діяльності сільськогосподарських підприємств, списання заборгованості минулих років відповідно до Закону "Про списання заборгованості зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) платників податків у зв'язку з реформуванням сільськогосподарських підприємств", а крім того, урядові рішення щодо компенсації товаровиробникам частини плати за користування кредитами банків для фінансування сільськогосподарських робіт зі спеціально виділених коштів державного бюджету.

Разом із тим обсяги кредитування сільського господарства, хоч і мають тенденцію до щорічного зростання, не відображають об'єктивної картини. Адже сільські виробники кредитуються частково через переробні галузі агропромислового комплексу. Ця схема поки що діє, хоч останнім часом товаровиробники поступово відмовляються і від неї, і від інших, ще більш натуралізованих форм бартерного обміну, віддаючи перевагу надійним і прозорим товарно-грошовим відносинам.

Слід також зазначити, що кредитування агропромислового комплексу стосується лише поточної виробничої діяльності і його активізація знач-

ною мірою зумовлена загальнодержавними рішеннями щодо підтримки розвитку галузі.

У цілому ж із майже 200 великих промислових, понад тисячі сільськогосподарських і кількох тисяч підприємств сфери малого бізнесу інвестиційними довгостроковими кредитами за два останні роки скористалося лише декілька десятків суб'єктів господарювання, та й то в досить незначних обсягах.

В області відчувається величезна потреба в інвестиціях для технічного оновлення виробництва, інноваційного пошуку, інфраструктурного розвитку, запровадження енергозберігаючих технологій. Утім, банківські установи практично не реагують на ці потреби, або ж їх умови не влаштовують позичальників.

Характерним є й те, що найпотужніші банки, такі як "Аваль", Промінвестбанк, Укрсоцбанк інвестиційною діяльністю практично не займалися, натомість регіональні — Полікомбанк та "Демарк" — діяли значно активніше.

Враховуючи, що кредитний портфель банківських установ області нині має тенденцію до стабільного зростання, зусилля суб'єктів господарювання, органів влади повинні бути спрямовані на пошук високоліквідних і швидкоокупних інвестиційних проєктів та їх підтримку з боку банків, особливо у сфері малого й середнього бізнесу.

Широкі можливості щодо цього відкриває постанова Правління НБУ від 02.08.2002 р. № 283, якою затверджено Тимчасове положення "Про порядок кредитування (рефінансування) банків, що здійснюють довгострокове кредитування".

Але за умов, зазначених у положенні, банки не всіх регіонів мають однаковий доступ до довгострокового рефінансування. Деякі області зовсім не мають банків — юридичних осіб, а така, як наша, не може скористатися їх можливостями, оскільки розмір сплаченого банками статутного капіталу не відповідає вимогам НБУ.

На наш погляд, слід переглянути ці вимоги в бік лібералізації та надати права управлінням Національного банку на місцях приймати власні рішення щодо участі регіональних банків у довгостроковому кредитуванні юридичних осіб області — якщо не в обсязі потреб, то хоча б у регламентованих параметрах.

Гарантовану суму відшкодування збільшено

15 листопада в Національному банку України відбулася прес-конференція, на якій офіційно повідомлено про збільшення (починаючи з 14 листопада 2002 року) гарантованої суми відшкодування коштів за вкладками фізичних осіб у банках — учасниках (тимчасових учасниках) Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (надалі — Фонд, або ФГВФО), включаючи відсотки, до 1 500 гривень.

Це була, по суті, перша після прийняття у жовтні 2001 року Закону України “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” прес-конференція, яка стала своєрідним підсумком унормованої законодавством дворічної діяльності цієї нової для нашої країни організації. Сенсаційний інформаційний привід — значне збільшення гарантованої суми відшкодування коштів за банківськими вкладками населення — зібрав у конференц-залі НБУ представників провідних вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації. Перед журналістами виступили заступник Голови Національного банку України, голова адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб В.Л.Кротюк, віце-президент Асоціації українських банків, член адміністративної ради ФГВФО А.Б.Паламарчук і директор-розпорядник ФГВФО В.І.Огієнко.

Володимир Кротюк.

Повідомивши про збільшення до 1 500 гривень гарантованої суми відшкодування коштів за вкладками фізичних осіб, Володимир Кротюк обґрунтував це рішення адміністративної ради Фонду, яке, без перебільшення, можна вважати щедрим передноворічним подарунком мільйонам українців, що довіряють свої гроші вітчизняним банкам.

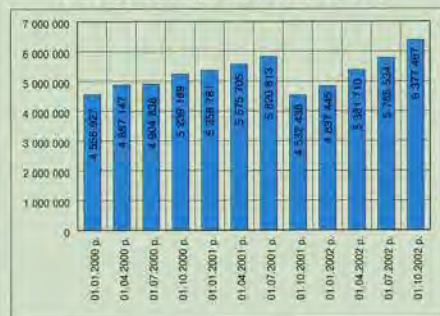
— Стабільність банківської системи і довіра до неї населення, — зауважив голова адміністративної ради ФГВФО, — є важливим і неодмінним чинником економічного розвитку країни. Створення Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у нашій країні (а подібні організації нині діють майже у 70 державах світу) відіграло надзвичайну роль у відновленні довіри українських громадян до фінансового сектору економіки, стимулювало їх заощадження за посередництва банків.

Якщо на 1 січня 2001 року вклади населення у банках становили 6.6 млрд. грн., то за станом на 1 січня нинішньо-

го року вони майже подвоїлися, а на 1 листопада 2002 року сягнули рекордної за роки державної незалежності суми — 17.2 млрд. грн. Тобто за неповних два роки збільшилися у 2.6 раза.

Це не лише свідчить про зміцнення довіри людей до вітчизняної банківської системи, а й сприяє виконанню

Динаміка кількості вкладів у банках — учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за період із 01.01.2000 р. по 01.10.2002 р.¹

нею найголовнішого нині завдання — кредитування реального сектору економіки. Кредитні вкладення українських банків у економіку за останні два роки майже подвоїлися. Причому випереджаючими темпами збільшуються довгострокові вкладення — впродовж 2001-го й десяти місяців 2002 року їхні обсяги зросли у 2.8 раза².

Динаміка гарантованої суми відшкодування банківських вкладів населення теж може слугувати опосередкованим свідченням позитивних загально-економічних зрушень у країні. Це підтверджує статистика, з якою журналістів ознайомив директор ФГВФО Валерій Огієнко.

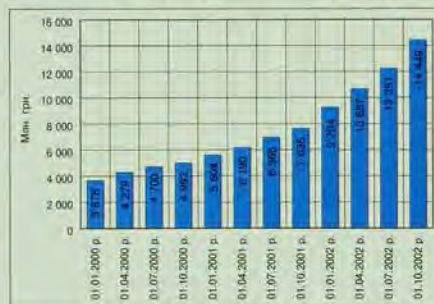

Валерій Огієнко.

¹ Графіки надано Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

² Детальний аналіз основних показників діяльності банківської системи країни міститься у статті В.Кротюка, О.Кіреєва, Г.Карчевої “Аналіз діяльності банків України за 9 місяців 2002 року та проблеми забезпечення їх сталого розвитку”, опублікованій у цьому ж номері “Вісника НБУ”, стор. 2—9.

Динаміка суми вкладів у банках — учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за період із 01.01.2000 р. по 01.10.2002 р.

На час створення Фонду (нагадаємо, що його засновано в 1998 році на підставі відповідного указу Президента України) розмір середнього вкладу фізичних осіб в українських банках був 468 грн. Саме тому було вирішено гарантувати відшкодування в обсязі 500 гривень.

Протягом року після прийняття указу учасниками Фонду стали близько 30 банків, у яких розміщувалося 3.7 млрд. грн. вкладень населення. Вклади до 500 грн. становили 89%.

Через два роки після заснування Фонду середній розмір вкладу збільшився із 468 до 1 197 гривень. Тому в Законі “Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб” зафіксовано гарантовану суму відшкодування в обсязі 1 200 грн.

За станом на 1 жовтня 2002 р. кількість вкладів до 1 000 грн. сягнула 5 372 370, або 84.2% від їх загальної кількості в банках—учасниках Фонду (нині їх 150). Вклади до 1 200 грн. становлять 87%. Загальна ж сума вкладів до 1 000 грн. дорівнює 509 487 тис. грн. (тобто лише 3.5%), сума вкладів від 1 000 до 5 000 тис. грн. — 1 423 163 тис. грн. (9.8%), понад 5 000 грн. — 12 516 840 тис. грн. (86.6%). Отже, як і передбачається загальною ідеологією системи гарантування вкладів, ФГВФО реально захищає саме так звані “малих” вкладників, довіра до влади яких є запорукою стабільності не лише банківської системи, а й держави в цілому.

Віце-президент Асоціації україн-

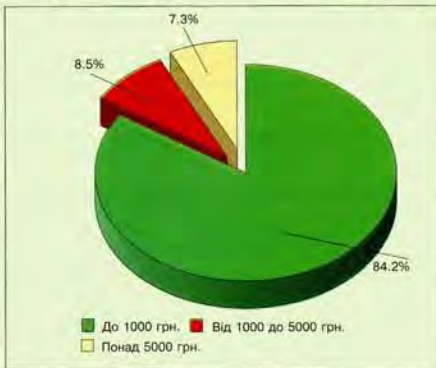

Антоніна Паламарчук.

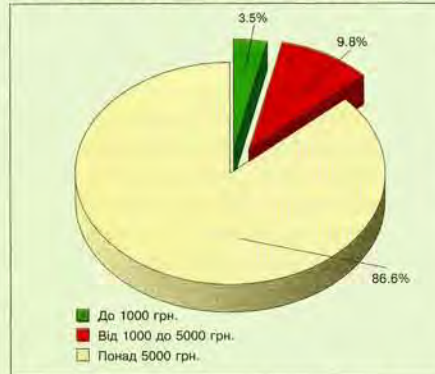
ських банків Антоніна Паламарчук зупинилася на специфічних особливостях роботи банків саме з фізичними особами. Якщо підприємства, організації та установи "приречені" розраховуватися за посередництва банків, то окрема людина може обирати собі будь-який спосіб прилаштування власних грошей — сховати "в тумбочку", конвертувати в іноземну валюту і теж сховати вдома, зробити вклад у банку. Резервів для роботи з населенням в українських банків ще дуже багато. За інформацією віце-

президента АУБ, нині в Україні лише 26% громадян мають вклади в банках, тоді як, скажімо, в Польщі — понад 60%. Українці довірили банківським установам близько 17 млрд. грн. Поза

Структура кількості вкладів у банках — учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на 1 липня 2002 р.

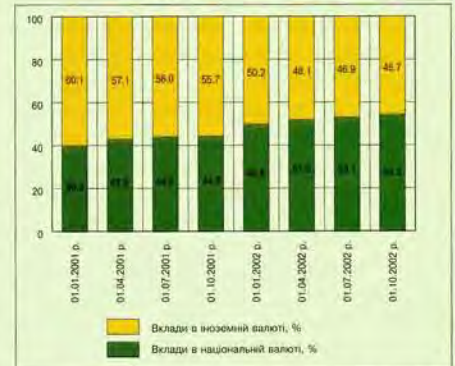
Структура суми вкладів у банках — учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на 1 липня 2002 р.

ними, за твердженням А.Б.Паламарчук, перебуває понад 24 млрд. грн. Це величезний резерв, який має запрацювати на реальну економіку. А щоб це сталося, слід не лише зміцнювати довіру населення до банківської системи, зокрема за допомогою гарантування вкладів, а й економічно заохочувати власників грошових коштів зберігати їх у банках. З огляду на це, на думку віце-президента АУБ, на даному етапі розвитку банківської системи України недоцільно оподатковувати процентні доходи вкладників — фізичних осіб.

— Гарантовану суму відшкодування коштів закладами фізичних осіб збільшено до півтори тисячі гривень, зважаючи на постійне зростання обсягів коштів ФГВФО, які нині становлять 143 млн. грн., а також з огляду на тенденцію до збільшення середнього розміру вкладу, — підсумував заступник Голови НБУ В.Л.Кроцюк. — Вважаємо, що це рішення сприятиме створенню засад для по-

Порівняльний аналіз вкладів у банках — учасниках Фонду гарантування вкладів фізичних осіб у національній та іноземній валютах

дальшого зростання обсягів вкладів населення у банківську систему України, а отже, — збільшенню інвестицій банків у економіку нашої країни.

Андрій Папуша, "Вісник НБУ".

Запитання — відповідь /

20 запитань до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб

Сподіваємося, запропоновані вашій увазі відповіді на запитання, які найчастіше люди ставлять працівникам Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (надалі — Фонд), поглиблять уявлення про цю організацію. Вважаємо за потрібне додати лише таке: вирішивши покласти свої кошти в той чи інший банк, насамперед поцікавтеся, чи є він учасником (або тимчасовим учасником) Фонду.

Яка сума гарантується Фондом?

Фонд гарантує відшкодування коштів закладами, включаючи відсотки, у розмірі загальної суми вкладів, але не більше 1500 гривень. Вклади, менші від 1 гривні, відшкодуванню не підлягають.

Вклади в яких банківських установах гарантуються Фондом?

Фонд гарантує вклади фізичних осіб у банках України, які є учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду. Державний ощадний банк України не є учасником Фонду.

Які види вкладів гарантуються Фондом?

Фонд гарантує вклади (депозити), а саме: кошти в

готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті, розміщені на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку на іменних рахунках у банку — учаснику (тимчасовому учаснику) Фонду чи залучені таким банком у формі випуску (емісії) іменних ощадних (депозитних) сертифікатів.

Які види вкладів не гарантуються Фондом?

Фонд не гарантує відшкодування закладами, які розміщені на рахунках фізичних осіб — підприємців і використовуються для здійснення підприємницької діяльності.

Чи гарантується вклад в іноземній валюті?

Так, але відшкодування вкладів в іноземній валюті здійснюється у національній валюті України.

Чи гарантує Фонд кошти, залучені банком у формі випуску цінних паперів?

Фонд гарантує лише кошти, залучені банком у формі випуску іменних ощадних (депозитних) сертифікатів.

В якому випадку вклад не гарантується Фондом?

У випадку, якщо він був розміщений після переведення банку — учасника Фонду до категорії тимчасового учасника Фонду, про що банк зобов'язаний вкладника поінформувати.

Якщо людина має вклади у кількох банках — учасниках Фонду, чи гарантуються її вклади у кожному із цих банків?

Так, вклади фізичної особи гарантуються окремо у кожному з банків-учасників (тимчасових учасників, якщо вклади були залучені до моменту переведення їх до цієї категорії) Фонду.

Якщо фізична особа має кілька вкладів в одному банку — учаснику Фонду, чи гарантуються всі її вклади?

Так, якщо вкладник розмістив у одному банку — учаснику (тимчасовому учаснику до моменту його переведення до цієї категорії) Фонду кілька вкладів, Фонд гарантує відшкодування коштів за такимикладами, включаючи відсотки, у розмірі загальної суми вкладів, але не більше 1500 грн.

В якому випадку вкладник має право на відшкодування гарантованої суми?

Вкладник набуває права на отримання гарантованої суми за рахунок коштів Фонду з дня призначення ліквідатора банку — учасника (тимчасового учасника) Фонду, в якому розміщено вклад.

Якщо вклад перевищує 1500 грн., чи залишається за вкладником право, у разі ліквідації банку, на отримання коштів понад гарантовану суму?

Так. У питаннях повернення суми вкладу понад 1500 грн. слід звертатися до ліквідатора банку, в якому розміщено вклад.

Хто має право на відшкодування гарантованої суми закладами?

Право на відшкодування за рахунок коштів Фонду мають вкладники — фізичні особи, які розмістили вклад у банку — учаснику Фонду (тимчасовому учаснику Фонду, якщо кошти вкладника були залучені банком до моменту переведення його до категорії тимчасового учасника).

Кому не відшкодовується гарантована сума закладами?

Фонд не відшкодовує гарантовану суму закладами:

- 1) членам наглядової ради, ради директорів і ревізійної комісії банку, вклади в якому є недоступними;
- 2) працівникам незалежних аудиторських фірм (аудиторам), які здійснювали аудиторські перевірки банку протягом останніх трьох років;
- 3) акціонерам, частка яких перевищує 10 відсотків статутного капіталу банку;
- 4) третім особам, які діють від імені вкладників, зазначених у пунктах 1, 2, 3;
- 5) вкладникам, які на індивідуальній основі отримують від банку пільгові відсотки та мають фінансові привілеї,

що призвело до погіршення його фінансового стану;

6) вкладникам, не ідентифікованим ліквідаційною комісією;

7) вкладникам, які використовують свої вклади для здійснення підприємницької діяльності;

8) вкладникам, вклади яких розміщені у банках, що не є учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду;

9) вкладникам банків — тимчасових учасників Фонду, вклад у яких був розміщений після переведення банку до категорії тимчасових.

Хто має право на отримання гарантованої суми відшкодування після смерті вкладника?

Права на отримання гарантованої суми відшкодування набувають спадкоємці за наявності документів на спадщину, оформлених відповідно до чинного законодавства України.

В якій формі можна отримати суму відшкодування?

Гарантовану суму відшкодування закладами можна отримати, за бажанням клієнта, в готівковій або безготівковій формі.

Якщо вкладник не має можливості особисто отримати суму відшкодування за своїм вкладом, як йому отримати гарантовану суму?

Гарантована сума відшкодування за вкладом може бути виплачена іншій особі за довіреністю, оформленою відповідно до чинного законодавства України.

Яким чином здійснюється відшкодування коштів, якщо вклад належить неповнолітній особі?

Гарантована сума відшкодування закладами, які належать неповнолітній особі, може сплачуватися іншим особам (батькам, опікунам, піклувальникам тощо) за подання необхідних документів, оформлених відповідно до чинного законодавства України.

Протягом якого часу можна звертатися до Фонду, щоб отримати гарантовану суму відшкодування закладами?

Протягом трьох років з дня призначення ліквідатора банку — учасника (тимчасового учасника) Фонду.

Як можна дізнатися про початок виплат гарантованої суми відшкодування у разі ліквідації банку — учасника (тимчасового учасника) Фонду?

У разі ліквідації такого банку про початок виплат гарантованої суми відшкодування закладами можна дізнатися через засоби масової інформації.

Де можна отримати інформацію про систему гарантування вкладів в Україні?

Звертайтеся до банку, в якому маєте намір розмістити вклад, до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб або до веб-сторінки Фонду в Інтернеті за адресою: www.fg.org.ua.

Адреса Фонду: 01034, Київ-34, вул. Ярославів Вал, 32-а; тел.: (044) 495-24-13.

Перелік банків — учасників (тимчасових учасників) Фонду публікується в журналі “Вісник Національного банку України” та газеті “Урядовий кур’єр”. Найновішу редакцію реєстру банків — учасників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб опубліковано в № 8 (2002 р.) “Вісника НБУ” на сс. 42—44.

Підготовлено за інструктивними матеріалами Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у жовтні 2002 року

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України банків у 2002 р. та жовтні 2002 р.

Показники	Відсотки	
	2002 р.	У тому числі за жовтень
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування банків, усього	100	100
У тому числі через:		
— кредити "овернайт"	8.9	0.1
— кредити, продані на тендері	89.6	99.9
— операції РЕПО	1.5	—
— інші механізми	—	—

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими банкам у 2002 р. та жовтні 2002 р.

Показники	Відсотки	
	2002 р.	У тому числі за жовтень
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, всього	10.15	9.71
У тому числі за:		
— кредитами "овернайт"	14.95	9.0
— кредитами, проданими на тендері	9.65	9.71
— операціями РЕПО	11.66	—
— іншими механізмами	—	—

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у жовтні 2002 р.*

Показники	Відсотки річних	
	Жовтень 2002 р.	
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банкам		2.33
за кредитами, отриманими від інших банків		2.36
за депозитами, розміщеними в інших банках		4.04
за депозитами, залученими від інших банків		5.69
На небанківському ринку:		
за кредитами**		19.43
за депозитами		6.99

* За щоденною звітністю банків.

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у січні — жовтні 2002 р.

Агрегати грошової маси	01.01.	01.02.	01.03.	01.04.	01.05.	01.06.	01.07.	01.08.	01.09.	01.10.	01.11.
	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.	2002 р.
Готівка. Гроші поза банками											
Грошова маса (M0), % до початку року	100.0	93.0	95.9	100.9	107.8	104.8	110.2	115.9	121.1	121.5	121.8
M0 + кошти до запитання на поточних рахунках та в розрахунках у національній валюті											
Грошова маса (M1), % до початку року	100.0	92.7	95.4	101.7	103.0	103.0	109.1	114.3	118.8	122.6	122.2
M1 + строкові кошти в національній валюті та валютні кошти											
Грошова маса (M2), % до початку року	100.0	95.7	98.9	104.0	106.3	107.4	112.8	118.7	124.1	127.3	129.5
M2 + кошти клієнтів за довірчими операціями та цінні папери власного боргу банків											
Грошова маса (M3), % до початку року	100.0	95.7	98.9	103.9	106.2	107.1	112.4	118.3	123.6	126.7	128.8

Примітка. Облікова ставка НБУ у жовтні 2002 р. не змінювалася і починаючи з 5 липня 2002 р. становить 8% річних. Ломбардна ставка Національного банку України відповідає розміру процентної ставки за кредитами "овернайт" і починаючи з 9 квітня 2001 р. визначається та доводиться до суб'єктів банківської системи щоденно.

Норму формування банками обов'язкових резервів диференційовано з 10 грудня 2001 р. залежно від видів залучених коштів (див. "Вісник НБУ, № 2 за 2002 р.). Інформацію про внесення змін у нормативи формування банками обов'язкових резервів залежно від виду та строку депозиту опубліковано у "Віснику НБУ", №№ 3, 5 і 6 за 2002 р.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Олександр Петрик

Директор департаменту економічного аналізу, досліджень та прогнозування Національного банку України

Базова інфляція: концепція та деякі методи розрахунку

Юрій Половньов

Головний економіст відділу економетричного моделювання та прогнозування департаменту економічного аналізу, досліджень та прогнозування Національного банку України

У статті розглядаються окремі методи оцінки базової інфляції, яка у багатьох країнах є орієнтиром для проведення монетарної політики. Зроблено спробу розрахувати варіант такого показника для України. Авторський підхід до проблеми та припущення, зроблені у статті, можуть відобразити позицію, проте не є офіційною позицією Національного банку України.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН

Основне завдання центрального банку — підтримання стабільності купівельної спроможності вітчизняної грошової одиниці. За останні десять із лишком років дедалі більше центральних банків визначає своєю основною ціллю забезпечення низького рівня інфляції. Центробанки різних країн (зокрема, Нової Зеландії, Австралії, Швеції, Фінляндії, Канади, Великобританії, Польщі) провадять монетарну політику, орієнтуючись на прями інфляційні цілі. Такий вид монетарного устрою відомий як інфляційне таргетування (Inflation targeting). Його мета — шляхом законодавчо окресленого кількісного контролю інфляції сприяти розумінню всіма макроекономічними агентами інфляційного розвитку, зміцнювати довіру до центрального банку, стабілізувати інфляційні очікування та досягати інфляційної цілі без суттєвого уповільнення темпів економічного зростання. Все це робить монетарну політику центрального банку прозорішою та відповідальнішою.

Для багатьох інших центральних банків рівень інфляції більшою чи меншою мірою є імпліцитною ціллю монетарної політики. Як правило, індикатором виконання завдання традиційно слугує індекс споживчих цін. Проте в короткостроковому періоді інфляція не перебуває під повним контролем центрального банку, а зміни в монетарній політиці повільно впли-

вають на зміну цін протягом певного проміжку часу. Різноманітні економічні фактори, дію яких не контролює центральний банк, також впливають на ціни в короткостроковому періоді та є причиною спотворення індексу споживчих цін як індикатора для проведення центробанком монетарної політики. Тому розробники монетарної політики центральних банків почасти користуються таким показником, як базова інфляція [1–2].

Перевага цього підходу полягає в тому, що він дає змогу застосовувати точніший індикатор виміру зміни цін основного “ядра” товарів та послуг в економіці, а тому монетарна політика може бути ефективнішою з точки зору досягнення стратегічної цілі щодо інфляції та сприяння економічному зростанню. При цьому ігноруються тимчасові цінові флуктуації окремих товарів і послуг, які входять до споживчого кошика.

З іншого боку, вирішуючи таким чином важливу проблему, бажано “не виплеснути з купілля дитину”, тобто новий вимір має бути достатньо репрезентативним.

Найпоширенішим у світовій практиці є статистичний підхід, за якого найбільш змінні компоненти (наприклад, із сезонними коливаннями, зовнішніми та внутрішніми ціновими шоками) вилучаються з кошика, і зміни його цін перераховуються відповідно до оновленої структури.

У різних країнах застосовуються різні методи для обчислення показника базової інфляції за статистичним методом. Наприклад, у Росії окремо

розраховуються індекси споживчих цін та продовольчих цін (без урахування цін на плодоовочеву продукцію)¹. У США базова інфляція визначається як індекс споживчих цін за винятком таких компонентів, як продовольчі товари та енергосії. У Канаді виключають вплив непрямих податків. Для отримання показника базової інфляції в Європі провадиться корекція структури загального індексу інфляції (так званого “гармонізованого індексу інфляції”) на такі компоненти, як продовольчі товари, енергосії та мито.

Слід зазначити, що відмінності статистичних підходів у різних країнах полягають, зокрема, у визначенні специфічних для конкретної держави складових споживчого кошика, які зазнають найбільших коливань. Наприклад, із кошика можуть вилучатися продовольчі товари та паливо. Діапазон коливань компонент кошика, що підлягають вилученню, як правило, адекватний соціально-економічній ситуації в конкретній країні. Скажімо, у Канаді він може дорівнювати півтора стандартним відхиленням від середнього показника.

У різних країнах можуть різнитися й методи розрахунку базової інфляції за допомогою статистичного підходу.

¹ “Нині Державний комітет статистики Росії спільно із Центральним банком Росії завершує розробку методології розрахунку субіндексу базової інфляції з метою місячної публікації у складі офіційної статистики, починаючи із 2003 року. У зв’язку із цим ЦБР вважає за доцільне використовувати показник базової інфляції як індикатор результативності своєї монетарної політики...” (Із проєкту Основних напрямів єдиної державної грошово-кредитної політики Російської Федерації на 2003 рік).

Відмінності, зокрема, залежать від результатів статистичного дослідження історичної поведінки часового ряду.

Підсумовуючи сказане вище, підкреслимо, що за будь-яких обставин найважливішим є визначення найприйнятнішої для конкретної країни методики обчислення “гармонізованого” індексу інфляції.

Отже, для того, щоб базу інфляцію можна було прийняти за офіційний індикатор чи пряму ціль, її визначення має відповідати таким вимогам:

1. У ході вимірювання базової інфляції можна не враховувати лише певну частину споживчого кошика, яка суттєво не впливає на його репрезентативність.

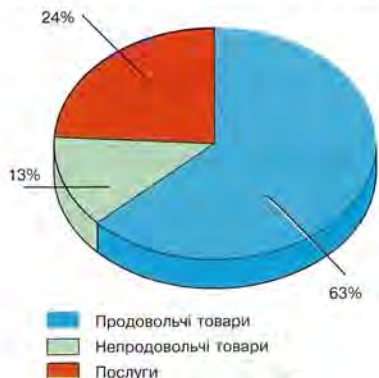
2. Методологію, використовувану для виокремлення базової інфляції з індексу споживчих цін, не слід часто змінювати, тобто в економічних суб’єктів не повинно складатися враження, ніби влада “підлаштовує” значення індексу для створення ілюзії виконання поставлених цілей.

3. Влада має бути спроможною дотримуватися цільового орієнтира базової інфляції.

БАЗОВА ІНФЛЯЦІЯ В УКРАЇНІ

На нашу думку, в умовах перехідної економіки України як один із можливих варіантів може застосовуватися такий показник, як базова інфляція, виміряна статистичним методом. Оскільки в українському кошику споживчих товарів значною є питома вага продовольчих товарів (близько 63% — див. графік 1), то видаляти весь їх перелік неприпустимо.

Графік 1. Питома вага компонент українського кошика споживчих товарів*

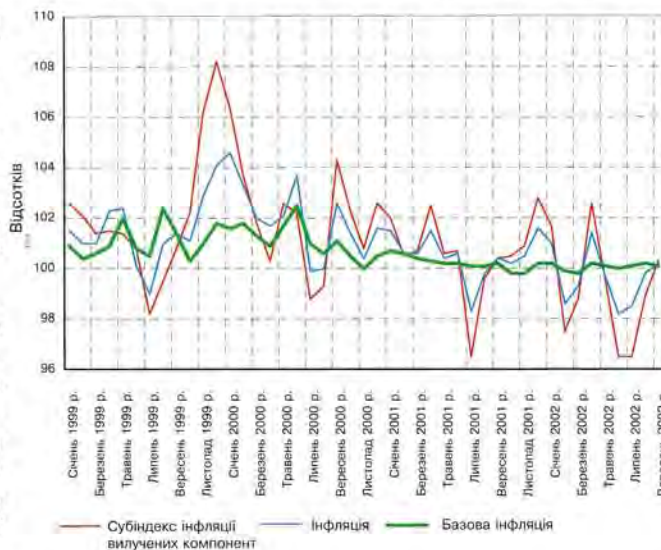

* За експертними оцінками департаменту економічного аналізу, досліджень та прогнозування НБУ.

Таблиця 1. Кошики споживчих товарів для розрахунку інфляції та базової інфляції

Компоненти споживчого кошика	Споживчий кошик	Споживчий кошик для розрахунку базової інфляції
	Питома вага в кошику, %	
Споживчі товари	100.0	100.0
Продовольчі товари	63.5	42.0
Непродовольчі товари	13.4	21.0
Послуги	23.1	37.0

Графік 2. Базова інфляція, інфляція та субіндекс інфляції вилучених компонент (відносно попереднього місяця)

інформацію щодо цін на товари, які не входять до основної вибірки і мають незначну питому вагу в споживчому кошику.

Отриманий у результаті досліджень ряд базової інфляції (порівняний із офіційно вимірюваною інфляцією та субіндексом вилученої групи товарів і послуг) відображено на графіку 2.

Дані “оновленого” кошика, тобто споживчого кошика для обчислення базової інфляції, подано в таблиці 1. Як бачимо, в цілому із “традиційного” споживчого кошика вилучено компоненти, питома вага яких у загальному індексі споживчих цін становить приблизно 40%.

Отриманий ряд фактичної та базової інфляції подано в таблиці 2.

Як випливає з розрахунків, дефляцію за перші дев’ять місяців 2002 року спричинило саме зниження цін на продовольчі товари, які мають яскраво виражений сезонний характер. Тому, наприклад, показник

Дослідження цін вітчизняного кошика продовольчих товарів за період із 1999 р. по 1 жовтня 2002 р. свідчать, що найбільше залежать від сезонності виробництва та можуть потрапляти

Таблиця 2. Фактична та базова інфляція в 1999–2002 роках

Показники	Відсотки			
	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р. (9 місяців)
Фактична інфляція	119.2	125.8	106.1	96.7
Базова інфляція	113.7	114.3	102.5	100.7

під вплив внутрішніх і зовнішніх шоків такі його компоненти [3]:

1. М’ясо та птиця;
2. Олія;
3. Молоко та молочна продукція;
4. Масло вершкове;
5. Борошно;
6. Хліб і хлібобулочні вироби;
7. Картопля;
8. Овочі;
9. Фрукти;
10. Яйця.

Ціни на зазначені продукти значною мірою залежать також від адміністративного втручання і мають найбільші відхилення від середнього тренду.

У процесі досліджень, пов’язаних із розрахунком базової інфляції, з кошика вилучалися й такі компоненти, як “паливо”, “послуги зв’язку”, “інші продовольчі товари”, “інші непродовольчі товари”, “інші послуги”, котрі містять

інфляції, виміряної за допомогою нового кошика, має у цьому році, з одного боку, позитивне значення, що більшою мірою відповідає загальній динаміці інших цінових показників (зокрема, таких, як індекс цін виробників та дефлятор ВВП), а з іншого — є стабільнішим і прогнозованішим.

Література.

1. Aidan Meyler. *A statistical Measure of Core Inflation. Technical Paper of Central Bank of Ireland/ 2/rt/99, April 1999.*
2. Todd E. Clark. *Comparing Measures of Core Inflation. Federal Reserve Bank Of Kansas City. Economic Review. Second Quarter. 2001.*
3. Петрик О. *Розвиток цінової ситуації в Україні // Вісник НБУ. — 2002. — № 9. — С. 51–54.*

Економіка України очима науковців і банкірів

На початку жовтня Міністерство освіти і науки України, Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського, Севастопольський національний технічний університет провели в Криму Всеукраїнську науково-практичну конференцію на тему "Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України". Враженнями від почутого і побаченого діляться її учасники — журналісти "Вісника НБУ".

Осінній Крим зустрів гостей із різних регіонів країни справжнім літеплом оксамитового сезону, вразив буянням південної рослинності, звабив ще не зовсім охололим морем. Втім, уся ця екзотика не відволікала від роботи. З першого ж дня конференція обіцяла бути змістовною: оперативно видрукуваний грубенький томик матеріалів і тез виступів ряснів цікавими темами, іменами високих посадовців та відомих учених. До честі організаторів конференції, чи не половину її учасників становили молоді практики та науковці — пошукачі вчених ступенів, які виявляли неабиякий ентузіазм та активність. Власне, зважаючи на атмосферу небайдужості, молодечої допитливості й прагнення докопатися до істини, яка запанувала в залі, демократично настроєна президія і підкоригувала порядок денний. Відтак обговорення за "круглим столом", заплановане на останній, четвертий день, почалося вже на пленарному засіданні — уважай кожен змістовний виступ вилився у справжню дискусію.

Конференцію відкрила голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, декан економічного факультету Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського (м. Сімферополь) **Наталія Апатова**. Вона надала слово начальнику головного управління статистики Автономної Республіки Крим,

кандидату економічних наук **Валентині Колесник**, яка зробила статистичний аналіз соціально-економічних процесів регіону. Вона досліджувала цю тему, зважаючи на те, що проблемами регіональної політики, її інформаційного забезпечення дедалі загострюються. Керівники нашої держави наголошують на необхідності посилити роль місцевого самоуправління, передати частину повноважень від центру регіонам. Із часом ці повноваження розширюватимуться, тому вже зараз слід поглиблено вивчати стан і перспективи розвитку того чи іншого регіону, формувати широку, орієнтовану на віддалену перспективу, інформаційну базу щодо процесів, які тут відбуваються, виводити певні наскрізні статистичні показники, завдяки яким у контексті державної політики можна було б охарактеризувати соціально-економічний потенціал усіх регіонів України. Перші кроки до цього вже зроблено: для оцінки регіонів впроваджено спеціальну методику визначення індексу людського розвитку, створену за участю представників Держкомстату та

Ради з питань вивчення продуктивних сил Національної академії наук України; завершується розробка складної системи показників регіональної статистики для інтегральної оцінки економічного розвитку регіонів.

Конференція дала змогу поспілкуватися, обмінятися думками фахівцям — теоретикам і практикам — у рамках низки секцій: моделювання і прогнозування економіки; розвитку вітчизняної економіки: виробничого і невиробничого секторів; удосконалення вітчизняної банківської системи; фінансових відносин та інвестиційних процесів в Україні; розвитку української економіки у глобальному геоekonomічному просторі; економічної теорії на сучасному етапі.

Увагу учасників конференції, зосереджених на банківській тематиці, привернуло дослідження процесів концентрації капіталу в банківській системі України, зроблене членом Українського товариства фінансових аналітиків, головним консультантом експертно-аналітичного центру Ради НБУ з питань грошово-кредитної політики **Юрієм Прозоровим**. Вітчиз-

няній банківській системі нині притаманний високий рівень концентрації капіталу, сказав він, та робити висновок, що цей процес досягнув інституціональних меж, поки зарано. Ознайомивши колег із ходом своїх думок, проілюстрованих розрахунками, таблицями та графіками, доповідач зазначив: можна прогнозувати у 2003—2005 роках прискорення процесів концентрації банківського капіталу в Україні, активізацію іноземного (насамперед європейського та російського) капіталу на нашому фінансовому ринку, а також очікувати поступового зменшення кількості банків, які діють на території країни, до 30—50.

Жваво відреагував зал і на доповідь начальника відділу економічної роботи та грошово-кредитних відносин Головного управління Національного банку України в АР Крим **Тетяни Коршикової** про контроль та управління ризиками у кредитній діяльності банків. Саме рівень управління ризиками характеризує компетентність банківських менеджерів, зауважила доповідачка. Зазначивши, що одним з основних завдань банків є постійний моніторинг кредитного портфеля, вона акцентувала увагу на питанні формування ними резервних фондів під кредитні операції. Саме це сьогодні значною мірою зумовлює високі ставки за кредитами. Адже більшість позичальників — збиткові. Зокрема, у Криму в такому становищі знаходиться майже половина суб'єктів господарювання (85% у сільському господарстві та 66% у промисловості). Національним банком України порядок формування та використання резерву під кредитні ризики введено ще в 1997 році. Необхідність цього кроку була продиктована як світовою практикою, так і низькою якістю кредитного портфеля вітчизняних банків. Історія не знає банків, ризик діяльності яких дорівнює нулю. Оскільки уникнути ризиків неможливо, їх слід планувати та передбачати, інакше кажучи — мінімізувати. Кожен банк зобов'язаний вживати комплекс заходів щодо запобігання кредитним ризикам або зниження їх рівня. Як далі розвивала свою думку автор і яких дійшла висновків, читачі зможуть дізнатися з одного із наступних номерів нашого журналу, де її виступ буде опубліковано у повному обсязі.

Дослідженню оцінки граничного рівня ресурсної бази інвестиційного кредитування комерційних банків присвятив свій виступ на конференції завідувач кафедри фінансів і кредиту

Севастопольського національного технічного університету, кандидат економічних наук **Анатолій Вожжов**. Із розвитком інвестиційного кредитування висуваються особливі вимоги до формування банками відповідної ресурсної бази, наголосив він. Насамперед це повинні бути стабільні й керовані ресурси, терміни перебування яких у розпорядженні банку мають відповідати строкам відповідних активів. Можна вважати, що кошти для інвестиційного кредитування — це ті ресурси банку, котрих він гарантовано може розпоряджатися понад рік. Зазначимо, що дослідження вченого (з яким, до речі, мали змогу ознайомитися й наші читачі — у № 11 за 2002 рік) отримало численні схвальні відгуки учасників конференції в Алушті.

Неоднозначну реакцію залу викликав виступ менеджера Фонду "Проект Європейського союзу TACIS "Кримське агентство розвитку бізнесу" (м. Сімферополь) **Володимира Дябіна** про гарантійні фонди як інструмент забезпечення доступності банківських кредитів для малого бізнесу. Він нагадав присутнім, що в багатьох країнах, аби забезпечити доступ малих і середніх підприємств до фінансування, використовуються різноманітні гарантійні схеми. Суть їх полягає в розподілі кредитних ризиків між підприємцем, банком та гарантом. Зазвичай ці схеми застосовують тоді, коли підприємець не має достатнього забезпечення, і банк без додаткової гарантії не може видати йому кредит, хоча ідея чи проект варті уваги. Більшість гарантійних фондів діє за такою схемою: банку надають забезпечення (гарантію) під частину позики (так зване додаткове забезпечення), другу частину покриває підприємець власним заставним майном. Якщо останній не в змозі погасити заборгованість перед банком, реалізується його заставне майно. Якщо цього замало для погашення залишку позики, фонд відшкодовує банку гарантовану ним частину збитків. Гарантійний фонд буде своєю діяльністю на принципах страхування. Його мета — створити врівноважений портфель, не беручи на себе надто великих зобов'язань стосовно певної галузі діяльності чи певного клієнта. Гарантуються не лише найризиковіші, а й порівняно безпечні проекти, оскільки фонд повинен покривати свої операційні витрати і бути рентабельним. Обсяг гарантійного портфеля може кількаразово перевищувати капітал фонду.

Всеукраїнська науково-практична конференція відбувалася в санаторії "Голубая волна" (м. Алушта).

Плата за надані гарантії, як правило, коливається залежно від рівня ризиків у країні, галузі, а також від проектних ризиків.

Банківської тематики стосувалася і доповідь "Оцінка залежності величини постійної частини поточних пасивів від клієнтської бази комерційного банку" асистента кафедри фінансів і кредиту Севастопольського національного технічного університету **Оксани Усик**.

Підбиваючи підсумки своєї роботи, учасники секції вдосконалення банківської системи в Україні висунули такі рекомендації.

1. Вважати за необхідне розвивати теорію та практику довгострокового кредитування, удосконалювати механізм регулювання процентних ставок, упроваджувати прогресивні форми проектного кредитування.

2. З метою пріоритетного кредитування реального виробництва Національному банку України, Кабінету Міністрів продовжити роботу щодо створення державного спеціалізованого банку реконструкції та розвитку.

3. Комерційним банкам у своїй діяльності приділяти особливу увагу обліку впливу кредитних ризиків, вживати заходів, аби компенсувати можливі втрати шляхом поступового узгодження системи управління ризиками з європейськими стандартами та вимогами Базельської угоди.

У роботі конференції взяли участь представники 38 вузів та організацій із 17 міст України. Чотири дні інтенсивного спілкування, поза сумнівом, надихнули її учасників на творчу працю, на дослідження і пошуки розв'язання проблем, які стоять нині перед економікою України, перед її банківською системою.

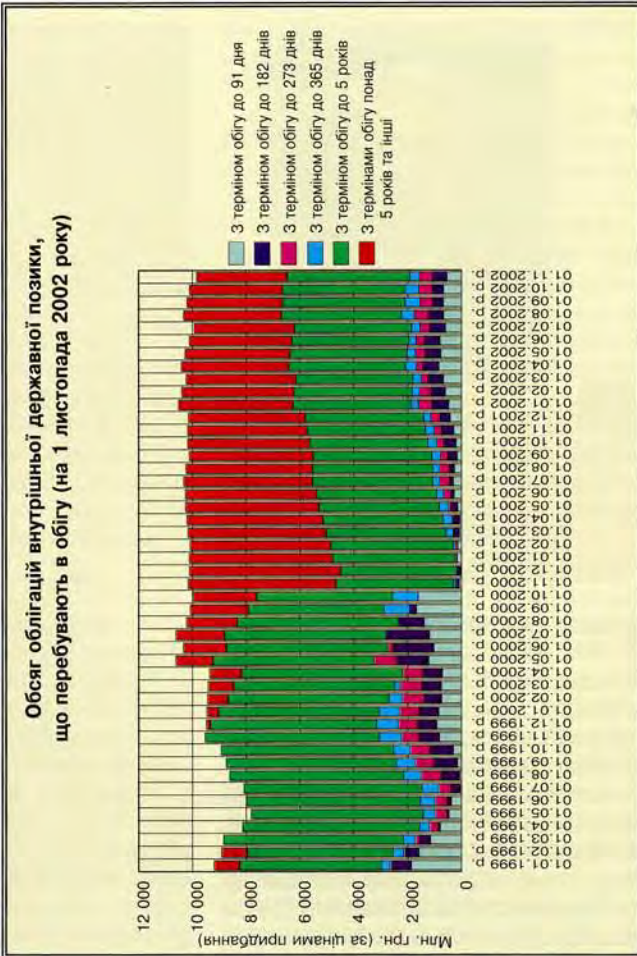

Людмила Патрикац,
Світлана Компанієць,
"Вісник НБУ",
м. Алушта.

Ринок державних цінних паперів України у жовтні 2002 року

Номер аукціону	Дата проведення розрахунків за придбані облігації	Пропозиція				Результати аукціону			
		Встановлені обмеження на загальний обсяг розміщення облігацій, шт.	Номинал облігацій, грн.	Розмір купона, грн. на одну облігацію,	Термін погашення облігацій	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету від розміщення облігацій, тис. грн.	Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньозважений рівень дохідності облігацій, %
110	02.10.2002 р.	1 000	1 000	—	28.09.2005 р.	—	—	—	—
111	02.10.2002 р.	1 000	1 000	—	27.09.2006 р.	—	—	—	—
112	09.10.2002 р.	1 000	1 000	—	05.10.2005 р.	—	—	—	—
113	09.10.2002 р.	1 000	1 000	—	04.10.2006 р.	—	—	—	—
114	16.10.2002 р.	1 000	1 000	—	12.10.2005 р.	—	—	—	—
115	16.10.2002 р.	1 000	1 000	—	11.10.2006 р.	—	—	—	—
116	16.10.2002 р.	1 000	1 000	—	11.07.2007 р.	—	—	—	—
117	23.10.2002 р.	1 000	1 000	—	22.10.2003 р.	1 000.00	933.90	7.00	7.00
118	23.10.2002 р.	1 000	1 000	21.25	20.10.2004 р.	—	—	—	—
119	23.10.2002 р.	1 000	1 000	23.13	19.10.2005 р.	—	—	—	—
120	30.10.2002 р.	1 000	1 000	—	29.10.2003 р.	1 000.00	931.97	7.50	7.22
121	30.10.2002 р.	1 000	1 000	23.75	27.10.2004 р.	1 000.00	998.08	9.50	9.50
122	30.10.2002 р.	1 000	1 000	26.25	26.10.2005 р.	1 000.00	997.00	10.50	10.50
Разом		X	X	X		4 000.00	3 860.95	X	X

Період	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. грн.	
		Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. грн.
Січень	52 238	49 878.43	
Лютий	30 950	29 352.71	
Березень	315 162	300 004.03	
I квартал	398 350	379 235.17	
Квітень	165 000	155 534.35	
Травень	115 000	109 711.24	
Червень	114 000	104 350.93	
II квартал	394 000	369 596.52	
I півріччя	792 350	748 831.69	
Липень	644 314	597 008.87	
Серпень	191 256	187 803.33	
Вересень	0	0.00	
III квартал	835 570	784 812.20	
Жовтень	4 000	3 860.95	
Листопад			
Грудень			
IV квартал	4 000	3 860.95	
Усього з початку року	1 631 920	1 537 504.85	

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.
 *За станом на 01.11.2002 р.

Сергій Михайличенко

Начальник управління прогнозування курсової політики департаменту валютного регулювання Національного банку України. Кандидат економічних наук

Політика стабільного курсу: причини і наслідки

Валютно-курсову політику НБУ останніх трьох років можна назвати політикою курсової стабільності — з початку 2000 р. по кінець 2002 р. девальвація гривні щодо долара становила всього близько 2,2%, або в середньому 0,06% за місяць. Така курсова стабільність, що досить упевнено підтримувалася після значних девальвацій 1998 р. (80,5%) та 1999 р. (52,2%), очевидно, потребує ретельного аналізу її причин і наслідків для грошової сфери та економіки в цілому, а також оцінки подальших перспектив.

Політика курсової стабільності у 2000—2002 рр. не означала консервування застиглої у часі незмінності якогось конкретного значення курсу. В умовах значного за обсягом припливу валюти, суттєвого перевищення пропозиції над попитом і тиску на зміщення курсу, характерних для зазначеного періоду, ця політика мала на меті забезпечення такої динаміки помірних, без значних коливань поступових змін курсу, які б найповніше відповідали широким кінцевим цілям Національного банку — забезпеченню фінансової стабільності та підтримці економічного зростання.

У 2000—2001 рр. пріоритетами курсової політики було нівелювання негативного впливу попередніх значних девальвацій на фінансову стабільність та зростання інфляції. Так, після курсових обвалів 1998—1999 рр. споживчі ціни у 1999 р. підвищилися на 19,2%, а в 2000 р. — на 25,8%. Національний банк протидіяв цьому, підтримуючи незначну номінальну ревальвацію: із березня по грудень 2000 р. вона становила всього 1,15%, а за 2001 р. — 2,5%, що практично не погіршувало конкурентоспроможності експорту після попередніх значних девальвацій. Саме тому курсову політику 2000—2001 рр., яка реалізовувалася в умовах значного тиску на зміщення курсу національної валюти, можна класифікувати як політику стримування (недопущення) значної ревальвації.

У 2002 р., з подоланням негативно-го впливу курсу на зростання цін і забезпеченням фінансової стабільності, в умовах збереження ревальваційного преса були максимально реалізовані можливості курсової політики щодо підвищення конкурентоспроможності

української економіки та підтримки економічного зростання. Курсову політику цього періоду можна характеризувати як політику помірної незначної девальвації — за 10 місяців 2002 р. вона становила приблизно 0,6%.

Реалізація політики курсової стабільності у 2000—2002 рр. обумовлювалася рядом факторів, основними серед яких були такі:

- ♦ значні обсяги припливу валюти (за рахунок позитивного сальдо торговельного балансу та поточного рахунку платіжного балансу), які формували високий рівень пропозиції на валютному ринку, що перевищувала попит;

- ♦ несуттєве зростання обсягів відпливу валюти (внаслідок помірної збільшення імпорту і реструктуризації зовнішнього боргу), що забезпечувало таке ж несуттєве зростання попиту на валютному ринку, обсяги якого були значно меншими, ніж обсяги пропозиції;

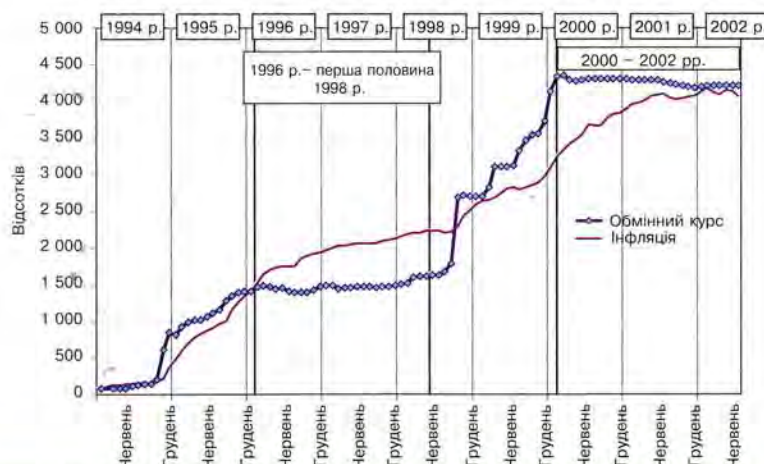
- ♦ активна валютна та монетарна політика НБУ, яка давала змогу зба-

лансовувати обсяги попиту і пропозиції з одночасним поповненням золотовалютних резервів та спрямовувати динаміку обмінного курсу на номінальну стабільність і поліпшення реального ефективного обмінного курсу для забезпечення фінансової стабільності та стимулювання економічного зростання;

- ♦ сприятливі макроекономічні чинники, в тому числі бездефіцитний (чи з низьким дефіцитом) бюджет, зменшення зовнішнього боргу, економічне зростання і стабільно високий попит на національну валюту, що давало НБУ змогу купувати надлишкову пропозицію валюти у резерви та збільшувати обсяги грошової маси.

Слід зазначити, що наведені фактори та умови реалізації валютно-курсової політики у 2000—2002 рр. мають зовсім іншу природу і кардинально відрізняються від аналогічних чинників періоду 1996-го — першої половини 1998 р., коли також спостерігалася курсова стабільність гривні (див.

Графік 1. Динаміка інфляції та курсу гривні (відносно початку 1994 р.)

Таблиця 1. Умови курсової стабільності в Україні

1996 р. — перша половина 1998 р.	2000–2002 рр.	Графік
Значний дефіцит бюджету (до 6.2% від ВВП). Зовнішнє фінансування дефіциту було основним каналом припливу валюти і стабільності курсу, що водночас збільшувало зовнішній борг	Профіцит бюджету (+1% від ВВП) у 2000 р. чи його незначний дефіцит у 2001 р. (до -1%) та у 2002 р. (-1.7%, за прогнозами)	2
Зростання зовнішнього державного боргу на 50%, або на 3.7 млрд. доларів США (із 7.9 млрд. у 1995 р. до 11.6 млрд. доларів у 1998 р.) та відповідне збільшення валютних платежів з його обслуговування, які зменшували резерви НБУ	Зменшення зовнішнього державного боргу приблизно на 25%, або майже на 2 млрд. доларів (із 12.5 млрд. доларів США у 1999 р. до очікуваних 9.6 млрд. доларів у 2002 р.), що забезпечило зменшення платежів з його обслуговування та навантаження на резерви НБУ, особливо після реструктуризації боргу в 2000 р.	3
Від'ємний торговельний баланс — від мінус 1.1 млрд. до мінус 1.5 млрд. доларів	Позитивний торговельний баланс — від 613 млн. до 1.5 млрд. доларів	4
Від'ємний поточний рахунок платіжного балансу — від мінус 1.2 млрд. до мінус 1.3 млрд. доларів	Позитивний поточний рахунок платіжного балансу — від 1.4 млрд. до очікуваних 2.2 млрд. доларів у 2002 р. Надходження за поточним рахунком без зростання боргу — основний канал припливу валюти і стабільності курсу	4
Постійне скорочення обсягів ВВП: щорічне зменшення від 10% у 1996 р. до -1.9% у 1998 р.	Високий рівень зростання ВВП: 5.8% у 2000 р., 9.1% у 2001 р.; у 2002 р. очікується 4.8%	5
Незначний обсяг резервів НБУ: найвищий рівень — 5.7 тижня імпорту, або 24.7% від зовнішнього державного боргу	Зростання резервів НБУ в 2002 р. до 10 тижнів імпорту, або 45% від зовнішнього державного боргу	6
Зростання реального ефективного обмінного курсу, що протидіяло збільшенню експорту, погіршувало торговельний баланс та зменшувало приплив валюти	Стабілізація РЕОК на сприятливому рівні для експортерів та його подальша девальвація, що стимулювало експорт, збільшувало сальдо торговельного балансу та приплив валюти без зростання зовнішніх заборгованостей	7

таблицю 1 і графік 1). Головна відмінність полягає в тому, що в середині 1990-х років приплив валюти, перевищення пропозиції над попитом та відповідна стабілізація курсу гривні забезпечувалися випуском Мінфіном короткострокових ОВДП та реалізацією їх нерезидентам для фінансування дефіциту державного бюджету. Це супроводжувалося збільшенням зовнішнього державного боргу з надзвичайно коротким терміном погашення. Виплати за ним і були головною причиною знекровлення резервів НБУ в 1998 р. в умовах дестабілізації та значного зростання попиту на валюту, викликаних російською фінансово-валютною кризою. Саме це і призвело до стрімкої девальвації гривні після тривалого періоду її стабільності.

Вказані фактори поліпшення торговельного балансу та поточного рахунку платіжного балансу, зменшення впливу валюти (в тому числі у зв'язку з реструктуризацією зовнішнього державного боргу і скороченням його загального обсягу), бездефіцитний бюджет чи низький рівень його дефіциту, економічне зростання забезпечили істотне збільшення припливу іноземної валюти і перевищення пропозиції

над попитом. І це незважаючи на слабкість фінансового рахунку платіжного балансу, незначні обсяги прямих іноземних інвестицій, кредитів міжнародних фінансових організацій у 2000–2002 рр. та зростання відпливу капіталу за портфельними інвестиціями.

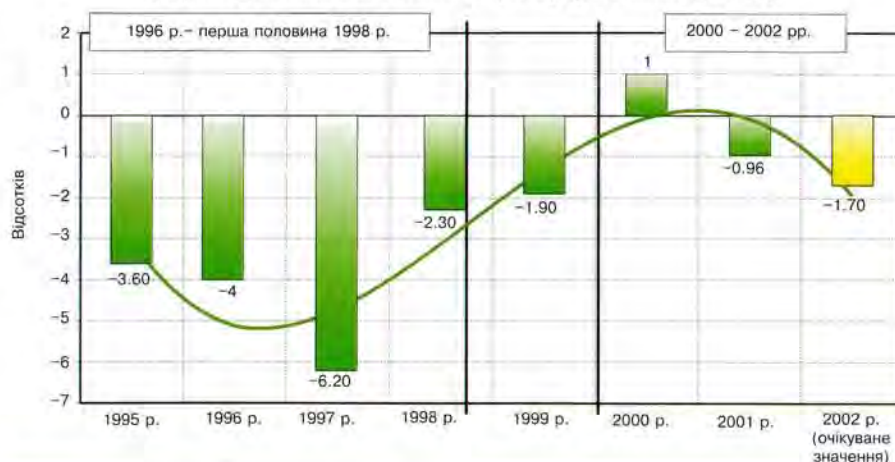
Однак перевищення пропозиції над попитом на валютному ринку не завжди автоматично гарантує стабільність ринку та обмінного курсу. Тому перелічені фактори курсової стабіль-

ності 2000–2002 рр. є, по суті, необхідними, але ще не достатніми умовами забезпечення сталості курсу.

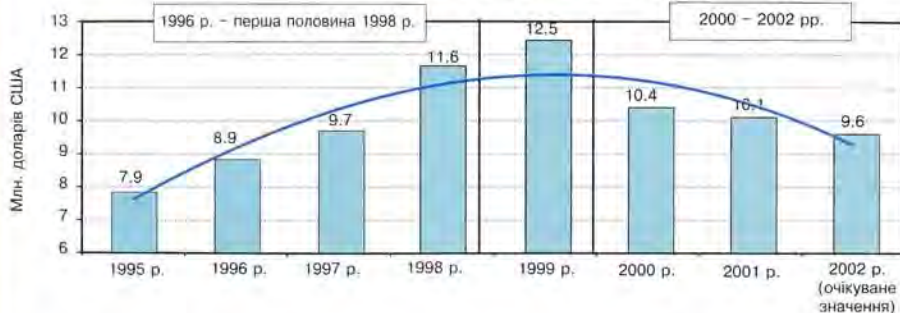
Досвід України 1999 р. свідчить, що не завжди можна забезпечити керуваність ситуацією навіть при значному перевищенні пропозиції над попитом та активній політиці інтервенцій НБУ. Так, упродовж 1999 року НБУ викупив на ринку **766 млн. доларів** надлишкової пропозиції, але девальвація курсу сягнула **52.2%**. Очевидно, саме це було однією з головних причин зростання інфляції — до **19.2%** у 1999 р. та **25.8%** у 2000 р. Тобто **активна політика інтервенцій у 1999 р. не була спроможною забезпечити стабільності навіть в умовах значного перевищення пропозиції над попитом.**

Аналіз причин цього явища переконує, що в умовах високої доларизації перехідної економіки, ще недостатньо міцної та стабільної, в нестатному ринковому середовищі, за значних обсягів зовнішньоекономічної діяльності на курсову стабільність суттєво впливають очікування та можливість фінансових посередників отримувати високі прибутки за рахунок гри на зміні курсової динаміки (через арбітражні операції у періоди, коли ці очікування змінюються, суттєво змінюючи кон'юнктуру ринку). Йдеться про різновид помірних спекулятивних атак, які в умовах України реалізовувалися переважно у вигляді гри на зниження курсу гривні. Логіка розгортання таких атак проста: тількино змінюються очікування і з тих чи інших причин збільшується ризик зміни курсової динаміки, в економіці відразу підвищується попит на іноземну валюту — за цих умов вона зміцнюватиметься, а національна валюта девальвуватиме. Зростання попиту здебільшого не має під собою **ніякої реальної основи** — лише очікування, які зазвичай є результатом

Графік 2. Динаміка бюджетного дефіциту (у відсотках до ВВП)

Графік 3. Динаміка зовнішнього державного боргу України

різних (як правило, тимчасових) чинників, неадекватного аналізу та оцінок або збігу обставин.

Проте розхитування курсу національної валюти та її знецінення призводять до цілком реальних наслідків. Насамперед збільшуються доходи посередників, які скуповують валюту за дешевшим курсом, а продають у періоди зростання попиту за вищою ціною. Та головне — відразу дорожчають усі імпортні товари, а після цього через ціновий мультиплікатор, у різній послідовності — й інші товари. У це коло подорожчання та зміни цінових пропорцій потрапляють усі без винятку товари (включаючи моркву чи редиску, маленькими пучечками яких торгують на провінційному ринку старенькі бабусі). Таке стихійне та часте підвищення цін зі зміною цінових пропорцій унаслідок безпідставної курсової девальвації є руйнівним для економіки та її зростання, оскільки зменшує реальні доходи в суспільстві (в тому числі у населення, підприємств і бюджету), скорочує реальне споживання та інвестиції, збільшує дефіцит бюджету, підвищує відсоткові ставки, вартість обслуговування зовнішнього боргу, вартість імпорту, зокрема енергетичного (частка якого у сукупних суспільних витратах є надзвичайно високою). Слабка, з нерозвинутим ринком економіка України ще не спроможна протистояти необґрунтованим коливанням курсу, як це відбувається у країнах з розвинутою ринковою економікою та меншою питомою вагою зовнішньоекономічної діяльності.

З огляду на зазначені процеси й необхідність виконувати конституційний обов'язок щодо підтримання стабільності національної валюти і сприяння економічному зростанню Національний банк України змушений був вживати заходів для оздоровлення ситуації. Із цією метою протягом останніх років до системи валютного регулювання вносилися корективи, які:

1) принципово змінили та обмежили

можливості банків щодо здійснення арбітражних операцій, спекулятивних атак і безпідставного розхитування обмінного курсу гривні в періоди тимчасової зміни кон'юнктури. Цього було досягнуто шляхом забезпечення більшої відповідності обсягів ринкової пропозиції та попиту, які формуються на валютному ринку, реальним обсягам ринкової зовнішньоекономічної діяльності;

2) розширили можливості НБУ щодо регулювання валютного ринку та впливу на динаміку обмінного курсу;

3) зберегли ринковий характер кур-

— обов'язковий продаж валютних надходжень;

— торговельна сесія для здійснення безготівкових операцій купівлі-продажу валюти;

— норматив відкритої валютної позиції;

— правила здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку;

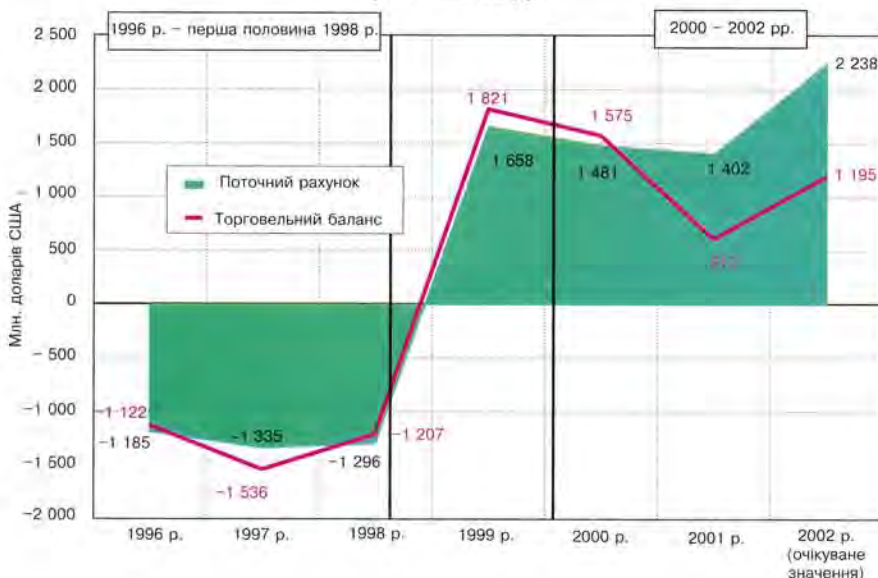
— контроль за дотриманням банками валютного законодавства та інші.

Таким чином, основою нинішньої стабільності валютного ринку та обмінного курсу в умовах перевищення пропозиції над попитом є не лише активна політика інтервенцій НБУ, а й відповідна система валютного регулювання, адекватна поточному стану економіки, валютного ринку та існуючим тенденціям.

Саме вказані чинники дали Національному банку змогу здійснювати стабілізаційну валютно-курсову політику, яка у 2000—2002 рр. позитивно впливала на макроекономічні пропорції та економічний розвиток завдяки таким факторам:

— забезпечення номінальної курсової стабільності;

Графік 4. Динаміка поточного рахунку платіжного балансу та балансу товарів і послуг у 1996—2002 рр.

соутворення та формування курсу як результату співвідношення обсягів реального попиту і пропозиції на валютному ринку, а також вільний доступ до ринку та рівні умови діяльності на ньому всіх суб'єктів ринкових відносин.

Унаслідок цих змін основними елементами системи валютного регулювання стали такі інструменти:

— інтервенції НБУ на валютному ринку щодо купівлі та продажу валюти;

— стабільність реального ефективного обмінного курсу;

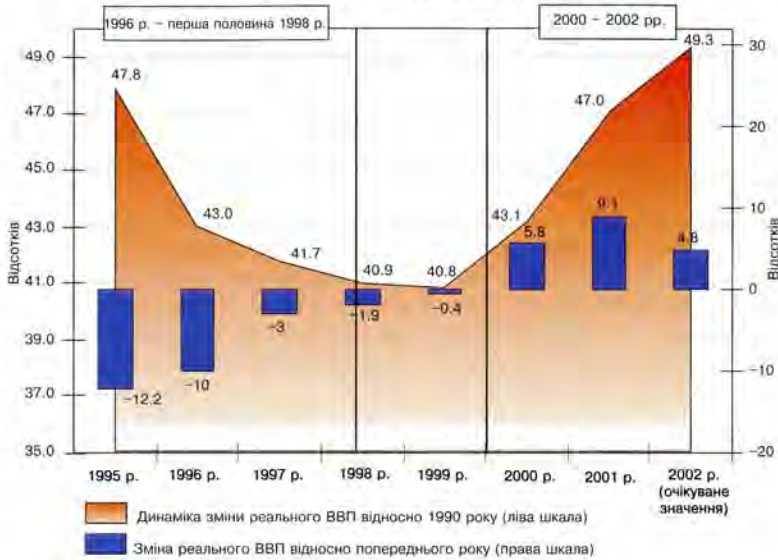
— зростання обсягів міжнародних валютних резервів НБУ.

Забезпечення номінальної курсової стабільності впливало на економіку через збереження постійного значення курсового якоря, ліквідацію девальваційних очікувань та нівелювання додаткового тиску на інфляцію.

Головним наслідком номінальної стабільності курсу стало зниження

Графік 5. Динаміка рівня реального ВВП відносно 1990 р. та щорічні зміни реального ВВП у 1995–2002 рр.

темтів зростання споживчих цін: у 2001 р. вони впали до 6.1% (з 25.8% у 2000 р.), а у 2002 р. очікуються на нульовому рівні.

Найвідчутніше це відобразилося на збільшенні реальних доходів населення. За шість місяців 2002 р. вони зросли порівняно з відповідним періодом попереднього року на 18.7%. У свою чергу це сприяло зростанню внутрішнього споживчого попиту і частки споживання у ВВП. Вона збільшилася з 80.2% у першому кварталі 2000 р. до 85.7% у першому кварталі 2002 р., що стимулювало національного товаровиробника до нарощування обсягів виробництва.

Зниження інфляції призвело також до зниження у 2.5 раза відсоткових ставок за банківськими кредитами — із 52% на початку 2000 р. до 19.9% на 08.10.2002 р. Зниження відсоткових ставок сприяло розширенню обсягів кредитування економіки — заборгованість за банківськими кредитами суб'єктам господарювання за два останні роки зросла у 2 рази — із 16.9 млрд. на 01.09.2000 р. до 33.9 млрд. грн. на 01.09.2002 р. Завдяки цьому підвищився внутрішній інвестиційний попит та збільшилися обсяги інвестицій в основний капітал: за даними Мінекономіки, також майже у 2 рази — із 6.68 млрд. у другому кварталі 2000 р. до 12.07 млрд. грн. у другому кварталі 2002 р. Це ще один вагомий чинник стимулювання внутрішнього виробництва.

Зниження відсоткових ставок та збільшення обсягів кредитування забезпечили зростання обсягів грошової маси в економіці за два роки май-

же вдвічі (що не вплинуло на рівень інфляції) — з 29.5 млрд. на 01.09.2000 р. до 56.3 млрд. грн. на 01.09.2002 р. При цьому грошовий мультиплікатор збільшився з 1.8 до 2 одиниць, швидкість обертання зменшилася з 6.7 до 4.4 оберта на рік, а коефіцієнт монетизації, який характеризує забезпеченість економіки платіжними засобами, зріс із 14.9 до 22.6% від ВВП.

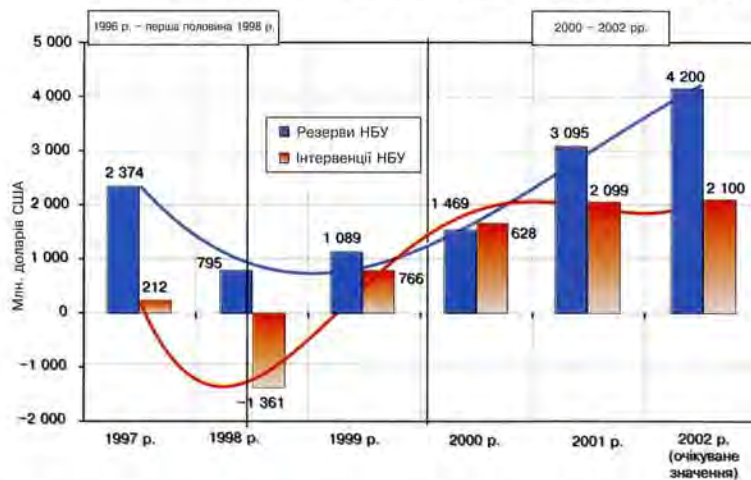
питу на гривню та позитивні процеси дедоларизації економіки. Так, рівень доларизації знизився з 25.1% на початок 2000 р. до 18.9% на 01.09.2002 р.

Найвідчутніше зменшення попиту на іноземну валюту як на засіб накопичення проявилось на готівковому валютному ринку — в показниках співвідношення попиту і пропозиції готівкової інвалюти. Якщо в 1998 р. попит населення на долари перевищував пропозицію на 849 млн., у 1999 р. — на 252 млн. доларів, то після 1999 р. уже пропозиція доларів від населення систематично перевищувала попит: у 2000 р. — на 36 млн., у 2001 р. — на 114 млн., а за вісім місяців 2002 р. — на 181 млн. доларів.

Другий фактор — **стабільність реального ефективного обмінного курсу (РЕОК)** — позитивно впливав головним чином на створення сприятливих умов для зовнішньої торгівлі, а відтак і на внутрішнє виробництво.

Зовнішня торгівля України протягом останніх років швидко зростала навіть за негативних факторів впливу — уповільнення економічного зростання деяких основних торговельних партнерів, скорочення зовнішнього попиту і погіршення міжнародної кон'юнктури, а також запровадження численних торговельних обмежень та проведення антидемпінгових про-

Графік 6. Міжнародні резерви та інтервенції НБУ у 1997–2002 рр.

Значне зниження інфляції призвело до суттєвого зростання реального рівня процентної ставки за депозитами у гривні — з +1.6 процентного пункту на початок 2000 р. до майже +10% на 01.09.2002 р. Враховуючи, що девальвація курсу гривні за цей період становила всього 2.16%, підвищення відсоткової ставки за депозитами у національній валюті на фоні загальної фінансової стабільності стимулювало зростання внутрішнього по-

цесів проти вітчизняних товарів та виробників.

На розвиток експорту позитивно впливали як активна зовнішньоторгівельна політика держави щодо пошуку нових ринків збуту вітчизняних товарів, так і економічно сприятливі курсові умови торгівлі.

Зміну внутрішніх цін та обмінних курсів гривні щодо валют країн — основних торговельних партнерів України з урахуванням інфляції у цих

країнах відображає реальний ефективний обмінний курс. Його динаміка демонструє відносну зміну цін українських товарів на зовнішніх ринках. Якщо РЕОК девальвує, це свідчить про зменшення загального рівня цін українського експорту на зовнішніх ринках, що стимулює його зростання; якщо РЕОК ревальвує, це відображає загальне подорожчання українського експорту, що негативно впливає на його обсяги.

За останні неповні п'ять років — із початку 1998 р. до середини 2002 р. — РЕОК девальвував на 28,8%. Це суттєво поліпшило умови зовнішньої

раїни в цілому), по-третє, збільшує можливості Національного банку щодо регулювання обмінного курсу та валютного ринку шляхом здійснення інтервенцій при тимчасових коливаннях попиту і пропозиції (що підвищує забезпеченість найважливішого імпорту необхідними валютними ресурсами і є надійним засобом страхування життєздатності економіки країни у разі можливого скорочення надходжень валюти).

Із початку 2000 р. по жовтень 2002 р. резерви НБУ зросли у 2,7 раза і досягли 4,2 млрд. доларів, а обсяги чистих резервів за цей же період

майже на 1 млрд. доларів, попри те, що обсяги платежів з погашення та обслуговування зовнішнього державного боргу за вісім місяців перевищили 600 млн. доларів. Саме завдяки такому значному збільшенню резервів Національного банку поліпшилися їхні якісні характеристики та були забезпечені перелічені вище переваги для економіки. Зокрема, якісні параметри міжнародних валютних резервів НБУ на кінець серпня 2002 р. характеризувало те, що вони становили:

- ♦ 75% грошової бази (у 2000 р. — 48%);
- ♦ 40,5% зовнішнього державного боргу (у 2000 р. — лише 14%);
- ♦ 10 тижнів імпорту (у 2000 р. — 4,3 тижня).

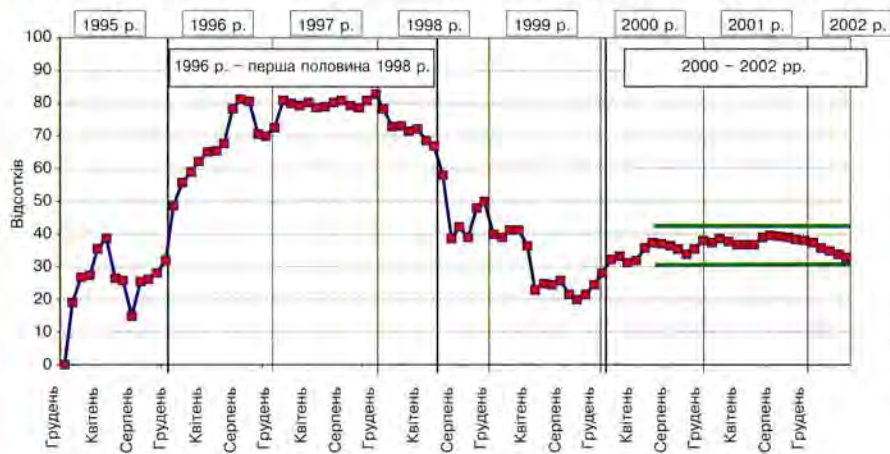
Таким чином, **основним результатом політики стабільності курсу у 2000—2002 рр. було забезпечення її позитивного впливу на макроекономічні чинники шляхом:**

- 1) **зниження інфляції;**
- 2) **зростання реальних доходів населення та стимулювання внутрішнього споживчого попиту;**
- 3) **зниження відсоткових ставок, збільшення обсягу кредитів, інвестицій та стимулювання внутрішнього інвестиційного попиту;**
- 4) **підтримки стабільності реального ефективного курсу гривні та створення сприятливих умов для українських експортерів, що забезпечило стимулювання зовнішнього попиту для української економіки.**

Усі ці фактори позитивно впливали на розвиток виробництва та економіки України в цілому, що свідчить про ефективність валютно-курсової політики НБУ і необхідність збереження її основних напрямів, методів та інструментів у контексті загального реформування інституційної системи та економічного регулювання, що

збільшилися з майже мінус 600 млн. до плюс 2,2 млрд. доларів. Середньорічне зростання обсягів резервів за період із 1998 р. по 2002 р. становило 800 млн. доларів. Слід зазначити, що до листопада 2002 р. єдиним джерелом збільшення обсягів резервів були виключно інтервенції НБУ з купівлі надлишкової пропозиції на валютному ринку без жодних зовнішніх запозичень. За січень — серпень 2002 р. обсяги резервів зросли

Графік 7. Динаміка реального ефективного обмінного курсу (відносно грудня 1994 р.)*

* За попередніми даними.

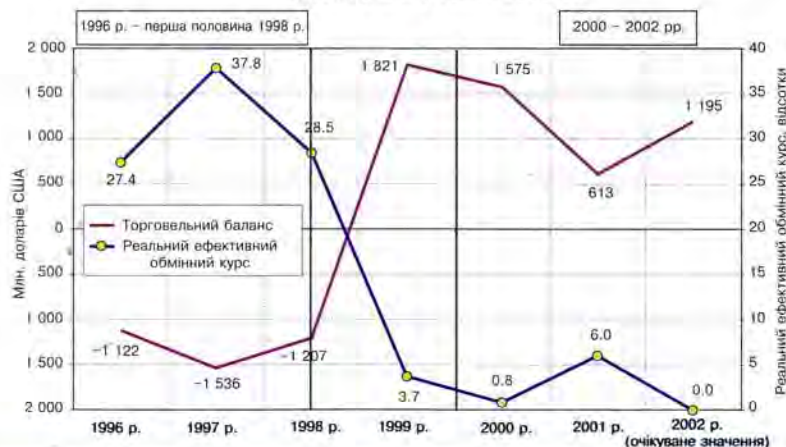
торгівлі. При цьому з 2000 р. по вересень 2002 р. в умовах стабільності номінального курсу та зниження інфляції девальвація РЕОК була значно повільнішою — 5,7% (за попередніми даними), що сприяло розвитку українського експорту та зростанню позитивного сальдо зовнішньої торгівлі.

Статистичні дані підтверджують цей стимулюючий вплив: за даними платіжного балансу, позитивне сальдо зовнішньої торгівлі зросло з 410 млн. за перше півріччя 2000 р. до 522 млн. за перше півріччя 2001 р. та до 687 млн. доларів за перші шість місяців 2002 р. (річну динаміку співвідношення РЕОК та сальдо зовнішньої торгівлі відображено на графіку 8).

Третій фактор — **зростання обсягів міжнародних валютних резервів НБУ, по-перше, збільшує валютне забезпечення грошової бази (що підвищує стабільність монетарної системи та національної валюти), по-друге, збільшує можливості щодо погашення та обслуговування зовнішнього боргу (що підвищує міжнародну довіру до державної економічної політики та економіки Ук-**

збільшилися з майже мінус 600 млн. до плюс 2,2 млрд. доларів. Середньорічне зростання обсягів резервів за період із 1998 р. по 2002 р. становило 800 млн. доларів. Слід зазначити, що до листопада 2002 р. єдиним джерелом збільшення обсягів резервів були виключно інтервенції НБУ з купівлі надлишкової пропозиції на валютному ринку без жодних зовнішніх запозичень. За січень — серпень 2002 р. обсяги резервів зросли

Графік 8. Динаміка балансу товарів і послуг та реального ефективного обмінного курсу гривні у 1996—2002 рр.

сприятиме подальшому економічному розвитку держави.

За умови збереження зазначених чинників валютно-курсової політики, а також з урахуванням здійснення макроекономічних прогнозів, включаючи прогнози щодо платіжного балансу, можна очікувати збереження сталих курсових орієнтирів і нормального, поступального розвитку валютного ринку. Це відповідатиме основним економічним чинникам і сприятиме цілям фінансової стабільності, розвитку зовнішньої торгівлі, стимулювання припливу капіталу та зростання виробництва.

Однак аби забезпечити керуваність валютним ринком, його стабільність і позитивний вплив на економіку, необхідно постійно аналізувати фактори, які можуть негативно впливати на розвиток ринку, щоб вчасно вжити відповідних запобіжних заходів. Аналіз ситуації свідчить, що наприкінці 2002 р. основними ризиками, які існують у реальному секторі і можуть негативно впливати у середньостроковій перспективі на обсяги припливу-відпливу валюти, резерви Національного банку, стабільність

курсу та валютного ринку, є можливе зростання дефіциту бюджету, зовнішнього боргу та витрат на його погашення й обслуговування, надмірне прискорення доходів населення, що значно випереджає збільшення обсягів виробництва, можливе зменшення позитивного сальдо зовнішньої торгівлі, низький рівень прямих зовнішніх інвестицій (їх збільшення — надзвичайно важливий фактор, оскільки йдеться про приплив валютних надходжень без зростання зовнішнього державного боргу).

Необхідно зазначити, що хоча валютно-курсова політика останніх років значно підвищила довіру до стабільності курсу гривні, однак така політика є лише одним із інструментів загальної політики Національного банку щодо реалізації законодавчо закріпленого за ним обов'язку підтримання фінансової стабільності. Тому зі зміною ситуації можливі зміни курсової динаміки як у бік прискорення ревальвації, так і в бік певного зростання девальвації. Стала курсова динаміка може бути порушена через зазначені вище ризики — ринковий ха-

рактир діючої системи валютного регулювання суттєво обмежує можливості впливу НБУ щодо підтримання стабільності курсу.

Для запобігання негативній дії зазначених факторів, для збереження умов стабільного функціонування валютного ринку і забезпечення позитивного впливу курсової політики на економіку та макроекономічні чинники необхідно здійснити комплекс заходів державної економічної політики щодо:

1) державного стимулювання та підтримки українського експорту;

2) державного стимулювання прямих іноземних інвестицій і створення сприятливого інвестиційного середовища;

3) формування системи ефективного управління зовнішнім державним боргом і зменшення витрат на його погашення та обслуговування.

Реалізація зазначених заходів забезпечить необхідне підґрунтя для збереження позитивного впливу валютно-курсової політики на макроекономічні чинники та розвиток виробництва.

□

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ
(за жовтень 2002 року)***

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 болгарських левів	269.2347
2	986 BRL	100 бразильських реалів	153.8984
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	91.8602
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	4.3581
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.4741
6	381 GEL	100 грузинських ларі	244.8088
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	68.3280
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	114.7313
9	218 ECS	1000 еквадорських сукре	5329.5000
10	376 ILS	100 ізраїльських шекелів	110.6854
11	356 INR	1000 індійських рупій	110.0909
12	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.6705
13	368 IQD	100 іракських динарів	1713.6656
14	417 KGS	100 киргизьких сомів	11.5858
15	414 KWD	100 кувейтських динарів	1762.9838
16	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.5201
17	434 LYD	100 лівійських динарів	431.4686
18	470 MTL	100 мальтійських лір	1263.4468

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
19	484 MXN	100 мексиканських нових песо	51.8686
20	496 MNT	10000 монгольських тугриків	47.7554
21	554 NZD	100 новозеландських доларів	251.2035
22	586 PKR	100 пакистанських рупій	9.0056
23	604 PEN	100 перуанських нових сол	146.9599
24	408 KPW	100 північнокорейських вон	242.2500
25	642 ROL	10000 румунських леїв	1.6127
26	682 SAR	100 саудівських ріялів	142.1048
27	760 SYP	100 сирийських фунтів	10.9099
28	705 SIT	100 словенських толарів	2.2837
29	901 TWD	100 нових тайванських доларів	15.3257
30	991 TJS	1 сомони Республіки Таджикистан	1.8550
31	952 XOF	1000 франків КФА	7.9903
32	152 CLP	1000 чилійських песо	7.1831
33	191 HRK	100 хорватських кун	71.6167
34	156 CNY	100 юанів Ренмінбі (Китай)	64.4679
35	255	100 доларів США за розр. із Індією	426.3600

* Курс встановлено з 01.10.2002 року. На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.10.2002 р.	02.10.2002 р.	03.10.2002 р.	04.10.2002 р.	05.10.2002 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	290.3092	288.9975	290.1181	289.9431	291.6973	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	834.7716	837.2503	834.7768	837.1784	835.8588	
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.8832	10.8876	10.8876	10.8876	10.8876	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0285	0.0285	0.0285	0.0284	0.0284	
5	208 DKK	100 датських крон	70.7500	70.7572	70.5697	70.9490	70.7754	
6	840 USD	100 доларів США	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	
7	233 EEK	100 естонських крон	33.5848	33.5883	33.4997	33.6870	33.6019	
8	352 ISK	100 ісландських крон	6.1475	6.1799	6.1745	6.1916	6.1622	
9	124 CAD	100 канадських доларів	337.5875	336.0458	336.9480	335.0204	335.6241	
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.4484	3.4484	3.4484	3.4484	3.4484	
11	428 LVL	100 латвійських латів	882.3675	882.3675	879.4554	882.3675	882.3675	
12	440 LTL	100 литовських літів	151.7382	152.5766	151.7079	152.5722	152.2149	
13	498 MDL	100 молдовських лейв	39.2640	39.2660	39.2681	39.2678	39.2678	
14	578 NOK	100 норвезьких крон	71.5778	71.8444	71.7826	72.0803	71.9818	
15	985 PLN	100 польських злотих	128.3997	128.7746	128.5831	128.5956	128.4366	
16	810 RUR	10 російських рублів	1.6821	1.6817	1.6813	1.6822	1.6823	
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	299.5603	298.3661	298.5625	298.5655	299.3539	
18	703 SKK	100 словацьких крон	12.5700	12.6059	12.4606	12.5309	12.5192	
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0321	0.0320	0.0325	0.0325	0.0326	
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	21.5541	21.6032	21.5171	21.6392	21.5429	
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.6598	0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	
23	203 CZK	100 чеських крон	17.3515	17.2961	17.2630	17.3595	17.3328	
24	752 SEK	100 шведських крон	57.4204	57.7011	57.7901	57.9472	57.8350	
25	756 CHF	100 швейцарських франків	359.6528	360.6024	358.9128	361.0931	359.6629	
26	392 JPY	1000 японських єн	43.9115	43.5520	43.3402	43.3924	43.4114	
27	978 EUR	100 євро	525.4887	525.5420	524.1563	527.0876	525.7552	
28	960 XDR	100 СПЗ	704.9295	705.5894	703.6665	705.3821	704.7823	
			16.10.2002 р.	17.10.2002 р.	18.10.2002 р.	19.10.2002 р.	20.10.2002 р.	21.10.2002 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	291.2993	291.7016	293.3028	293.7033	293.7033	293.7033
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	828.5641	828.6116	830.3185	825.7629	825.7629	825.7629
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.8899	10.8876	10.8854	10.8854	10.8854	10.8854
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0284	0.0284	0.0284	0.0283	0.0283	0.0283
5	208 DKK	100 датських крон	70.3742	70.4712	70.0191	69.8305	69.8305	69.8305
6	840 USD	100 доларів США	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500
7	233 EEK	100 естонських крон	33.4145	33.4588	33.2545	33.1591	33.1591	33.1591
8	352 ISK	100 ісландських крон	6.0695	6.0501	6.0180	5.9918	5.9918	5.9918
9	124 CAD	100 канадських доларів	336.6325	335.8029	338.0891	339.0139	339.0139	339.0139
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.4529	3.4529	3.4529	3.4529	3.4529	3.4529
11	428 LVL	100 латвійських латів	879.4554	878.0066	876.5625	876.5625	876.5625	876.5625
12	440 LTL	100 литовських літів	148.2599	151.4837	150.6317	149.8440	149.8440	149.8440
13	498 MDL	100 молдовських лейв	39.2626	39.2626	39.1685	39.1211	39.1211	39.1211
14	578 NOK	100 норвезьких крон	71.6443	71.6214	70.1996	70.0975	70.0975	70.0975
15	985 PLN	100 польських злотих	128.9332	128.6914	128.2206	127.7269	127.7269	127.7269
16	810 RUR	10 російських рублів	1.6825	1.6825	1.6825	1.6827	1.6827	1.6827
17	702 SGD	100 сингапурських доларів	294.8810	297.7234	299.4987	297.7315	297.7315	297.7315
18	703 SKK	100 словацьких крон	12.4503	12.4513	12.3962	12.4151	12.4151	12.4151
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0323	0.0324	0.0322	0.0322	0.0322	0.0322
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	21.3163	21.3384	21.2029	21.1844	21.1844	21.1844
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.6253	0.6253	0.6253	0.6253	0.6253	0.6253
23	203 CZK	100 чеських крон	16.9886	16.9095	16.8853	16.9645	16.9645	16.9645
24	752 SEK	100 шведських крон	57.6464	57.7317	57.2112	57.0390	57.0390	57.0390
25	756 CHF	100 швейцарських франків	356.3413	356.5948	354.7066	353.3761	353.3761	353.3761
26	392 JPY	1000 японських єн	42.6586	42.9605	42.8811	42.5861	42.5861	42.5861
27	978 EUR	100 євро	522.8240	523.5168	520.3191	518.8268	518.8268	518.8268
28	960 XDR	100 СПЗ	703.3851	701.9048	700.5439	698.8234	698.8234	698.8234

Щодо іноземних валют, України щоденно (за жовтень 2002 року)

Офіційний курс									
05.10.2002 р.	07.10.2002 р.	08.10.2002 р.	09.10.2002 р.	10.10.2002 р.	11.10.2002 р.	12.10.2002 р.	13.10.2002 р.	14.10.2002 р.	15.10.2002 р.
291.6973	291.6973	293.1345	292.1417	291.7920	292.4148	292.1577	292.1577	292.1577	291.3035
835.8588	835.8588	834.3453	833.5318	827.8524	833.1298	831.0850	831.0850	831.0850	832.3023
10.8876	10.8876	10.8876	10.8854	10.8854	10.8832	10.8899	10.8899	10.8899	10.8965
0.0284	0.0284	0.0284	0.0284	0.0284	0.0285	0.0285	0.0285	0.0285	0.0284
70.7754	70.7754	70.3778	70.3185	70.4190	70.8472	70.7104	70.7104	70.7104	70.8280
532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500	532.9500
33.6019	33.6019	33.4077	33.3805	33.4282	33.6359	33.5746	33.5746	33.5746	33.6291
6.1622	6.1622	6.1237	6.0973	6.0974	6.0920	6.1007	6.1007	6.1007	6.1070
335.6241	335.6241	334.9035	335.0167	333.8251	334.8102	335.7163	335.7163	335.7163	336.2612
3.4484	3.4484	3.4495	3.4495	3.4495	3.4495	3.4495	3.4495	3.4495	3.4529
882.3675	882.3675	878.0066	879.4554	878.0066	880.9091	880.9091	880.9091	880.9091	880.9091
152.2149	152.2149	151.1358	151.3375	151.0672	152.7034	152.3846	152.3846	152.3846	152.5067
39.2678	39.2678	39.2666	39.2605	39.2574	39.2562	39.2617	39.2617	39.2617	39.2617
71.9818	71.9818	71.7181	71.7827	72.0238	72.0449	72.1308	72.1308	72.1308	72.2628
128.4366	128.4366	128.1673	128.0031	127.8101	129.2932	129.0671	129.0671	129.0671	129.1782
1.6823	1.6823	1.6823	1.6823	1.6823	1.6829	1.6828	1.6828	1.6828	1.6828
299.3539	299.3539	297.3702	297.9073	297.9420	297.1197	296.9637	296.9637	296.9637	295.8902
12.5192	12.5192	12.4676	12.4518	12.4119	12.5143	12.5257	12.5257	12.5257	12.5296
0.0326	0.0326	0.0324	0.0324	0.0323	0.0323	0.0324	0.0324	0.0324	0.0323
10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490	10.2490
21.5429	21.5429	21.3764	21.3163	21.2660	21.4733	21.4481	21.4481	21.4481	21.4593
0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	0.6499	0.6253
17.3328	17.3328	17.2588	17.2157	17.0648	17.1894	17.0950	17.0950	17.0950	17.1155
57.8350	57.8350	57.4933	57.0405	57.1244	57.3799	57.6587	57.6587	57.6587	57.8539
359.6629	359.6629	357.5114	356.0023	356.6324	359.8305	358.9292	358.9292	358.9292	359.8561
43.4114	43.4114	42.9020	42.9057	42.9106	43.1101	42.8735	42.8735	42.8735	42.9291
525.7552	525.7552	522.7174	522.2910	523.0371	526.2881	525.3288	525.3288	525.3288	526.1815
704.7823	704.7823	701.7107	702.2812	701.5435	704.7627	703.3851	703.3851	703.3851	703.3851
20.10.2002 р.	23.10.2002 р.	24.10.2002 р.	25.10.2002 р.	26.10.2002 р.	27.10.2002 р.	28.10.2002 р.	29.10.2002 р.	30.10.2002 р.	31.10.2002 р.
294.9135	295.0663	294.8711	295.8536	296.1236	296.1236	296.1236	296.7990	297.7562	295.1875
824.6344	824.3635	825.2466	824.4892	827.7893	827.7893	827.7893	824.6198	829.9122	829.0203
10.8854	10.8832	10.8814	10.8794	10.8816	10.8816	10.8816	10.8802	10.8824	10.8824
0.0284	0.0283	0.0283	0.0283	0.0282	0.0282	0.0282	0.0282	0.0282	0.0281
69.9304	70.0512	70.1003	69.8466	70.0193	70.0193	70.0193	69.8945	70.4277	70.4617
532.9500	532.9500	532.9700	532.9800	532.9800	532.9800	532.9800	533.0200	533.0200	533.0200
33.2034	33.2715	33.2966	33.1712	33.2563	33.2563	33.2563	33.1975	33.4530	33.4700
6.0423	6.0218	6.0097	6.0009	5.9955	5.9955	5.9955	6.0196	6.0365	6.0655
339.5553	340.9205	339.8201	340.9867	340.6090	340.6090	340.6090	340.8991	341.4610	340.8345
3.4551	3.4551	3.4552	3.4553	3.4553	3.4553	3.4553	3.4533	3.4533	3.4533
875.1232	873.6885	876.5954	875.1724	875.1724	875.1724	875.1724	878.1219	879.5710	879.5710
150.2410	150.3640	150.9317	150.5508	150.8747	150.8747	150.8747	150.3370	152.0048	151.8100
39.1216	39.1216	39.0280	38.9409	38.9090	38.9090	38.9090	38.8366	38.8309	38.7428
70.2243	70.0277	70.3882	70.3846	70.7187	70.7187	70.7187	70.4691	70.8193	70.8650
128.5399	129.1776	129.4356	130.0694	131.2685	131.2685	131.2685	131.2250	131.6860	131.6206
1.6814	1.6798	1.6805	1.6807	1.6797	1.6797	1.6797	1.6793	1.6816	1.6793
299.2797	298.4153	299.9299	299.3344	300.1548	300.1548	300.1548	299.1752	301.0443	301.3188
12.5110	12.5630	12.5443	12.4911	12.5434	12.5434	12.5434	12.5061	12.5808	12.5981
0.0320	0.0322	0.0320	0.0318	0.0318	0.0318	0.0318	0.0317	0.0318	0.0318
10.2490	10.2490	10.2494	10.2496	10.2496	10.2496	10.2496	10.2504	10.2504	10.2504
21.4253	21.4896	21.5432	21.4523	21.5805	21.5805	21.5805	21.5164	21.6757	21.7047
0.6116	0.6116	0.6116	0.6116	0.6116	0.6116	0.6116	0.6053	0.6053	0.6053
17.0056	17.0254	16.9110	16.8119	16.8261	16.8261	16.8261	16.8002	16.9295	16.9463
57.2928	57.1507	56.9998	56.8162	57.0020	57.0020	57.0020	57.1931	57.4839	57.6538
353.5831	354.3086	355.3255	353.6735	354.8717	354.8717	354.8717	353.8338	357.1165	357.4934
42.7483	42.5593	42.9956	42.8655	42.9295	42.9295	42.9295	42.7407	43.1834	43.4059
519.5197	520.5856	520.9782	519.0159	520.3484	520.3484	520.3484	519.4280	523.4256	523.6922
699.7318	699.2700	700.4303	699.7023	701.0948	701.0948	701.0948	699.9762	703.7172	704.4575

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Тетяна Гримова

Начальник управління автоматизації фінансово-господарських операцій департаменту інформатизації Національного банку України

З середини 2000 року в Національному банку України на основі стандартних можливостей системи R/3 реалізовано комплексне рішення для автоматизації обліку фінансово-господарських операцій, яке дає можливість провадити їх аналіз та приймати управлінські рішення.

Комплекс складається із двох взаємопов'язаних блоків:

- планування та контроль виконання кошторису НБУ;
- облік послуг, матеріальних і нематеріальних активів.

Технологія обліку матеріальних активів являє собою послідовність пов'язаних операцій придбання, зберігання та переміщення матеріальних цінностей (господарських матеріалів, основних засобів, малоцінних і швидкозношуваних предметів) з одночасним контролем наявності кошторису. На рівні балансового підрозділу процес розподілено між шістьма різними виконавцями. Придбання матеріальних цінностей починається з автоматизованого робочого місця відповідального виконавця служби постачання, який перевіряє, чи є замовлений матеріал на складі. Якщо його немає, визначається постачальник та формується замовлення на поставку. Обов'язковою умовою при цьому є наявність у системі основних записів матеріалів, які з метою подальшого аналізу руху матеріалів централізовано вносить відповідальна особа з господарсько-експлуатаційного управління НБУ. Виконавець із фінансового підрозділу аналізує замовлення на предмет наявності кошторису на відповідній фінансовій позиції. Попередньо затверджене, воно надходить на остаточне затвердження до контролера фінансового підрозділу, а в разі відхилення повертається до служби постачання для доопрацювання.

Комплексна система автоматизації обліку фінансово-господарських операцій НБУ в стандартних технологіях системи R/3 (SAP)

Змінюються підходи до автоматизації операцій обліку фінансово-господарської діяльності Національного банку України. На основі стандартних можливостей системи R/3 побудовано комплексне рішення для обліку господарських операцій та управління кошторисом банку. Система, про котру йдеться у цій статті, дає змогу проаналізувати будь-яку операцію — від балансу або кошторису до первинного документа.

Відтак завдяки дворівневій стратегії затвердження замовлень у фінансовому підрозділі вперше в Національному банку України запроваджено жорстку систему контролю наявності коштів на вказаній позиції до моменту оплати бухгалтерських документів. Сама оплата замовлень може здійснюватися у двох варіантах: як авансовий платіж чи як оплата після надходження матеріалу. Цю операцію виконує відповідальний працівник підрозділу внутрібанківської бухгалтерії. Приймання та видавання матеріалів обліковуються на автоматизованому робочому місці завідуючого складом, а облік основних засобів — на робочому місці відповідного виконавця внутрібанківської бухгалтерії. Причому процес придбання основних засобів відбувається аналогічно процесу закупівлі матеріалів. Їх облік як, власне, основного засобу в системі ведеться з моменту введення в експлуатацію.

Повний контроль кошторису в системі R/3 забезпечується за рахунок фінансово-господарських операцій, що виконуються безпосередньо в системі, а також на основі інформації щодо банківських операцій та операцій за фінансовими інструментами, переданої з ОДБ (операційного дня банку) через інтерфейс.

Для аналізу та контролю виконання операцій щодо кошторису або стосовно балансу головному бухгалтеру та відповідальному виконавцю служби внутрішнього аудиту в рамках їх повноважень надано доступ до інформаційної системи. З'явилася можливість робити порівняльний аналіз операцій за певний

період у вигляді звіту або графіка. Уніфікована номенклатура матеріалів дає змогу аналізувати їх придбання і рух не тільки в окремому підрозділі, а й у банку в цілому. Водночас із відображенням господарських операцій у Головній книзі НБУ їх обов'язково узгоджують із кошторисом. Завдяки реалізації проекту з'явилася можливість консолідувати всю інформацію за операціями щодо контролінгу (віднесення на витрати), руху грошових коштів, придбання матеріалів чи управління запасами, словом, усіх операцій, які є в системі — від Головної книги до первинного документа. Зв'язок матеріального, фінансового та контролінгового документів унеможливило неузгодженість операцій між різними службами та забезпечує достовірність інформації, необхідної для формування звітності.

Із запровадженням комплексної системи автоматизації фінансово-господарських операцій підрозділи внутрішнього аудиту отримали інструмент для глибокого і всебічного аналізу операцій, навіть без фізичної присутності аудитора на місці перевірки. Перехід структурних підрозділів НБУ на облік операцій за єдиною технологією потребує, крім методологічних та інструктивних документів, реорганізації бізнес-процесів і розробки й затвердження чітко визначених процедур виконання — послідовності операцій з документообігом та розподілом за робочими місяцями.

На основі модуля SD завершується реалізація обліку наданих банком послуг (електронні платежі, електронна пошта, інкасація). Інформація про

кількість наданих послуг через інтерфейс надходить до системи R/3, де на її основі проводиться розрахунок суми до оплати та надсилається інформаційне дебетове повідомлення клієнту. При цьому номер замовлення, вказаний в інформаційному повідомленні, є ключовою ознакою для автоматичної обробки отриманих платежів. Кожна така послуга відображена на відповідній статті кошторису.

Харківським територіальним управлінням розроблено підсистему для обліку паливно-мастильних матеріалів, яка дає змогу безпосередньо в автотранспортному підприємстві вести детальний облік підзвітних матеріалів. Придбають пальне та мастила під контролем кошторису. В системі R/3 ведеться облік їх закупівлі, оприбуткування на склад та передавання у підзвіт. Із підсистеми АТП в систему R/3 за допомогою інтерфейсу періодично передаються дані для списання матеріалів за кожним технічним місцем виникнення витрат (автомобіль). Після затвердження положення про облік паливно-мастильних матеріалів та порядку заповнення подорожних листів розроблену підсистему планується розтиражувати у всіх відповідних підрозділах НБУ. За таким же принципом у подальшому передбачається стандартизувати та зв'язати з кошторисом у системі R/3 облік форменого одягу, запасних частин, продуктів харчування.

Завдяки функціональності SEM BW оптимізується процес планування кошторису. Запровадження нового рішення дасть змогу не тільки автоматизувати аналіз інформації, що міститься в таблицях обґрунтувань, а й моделювати та порівняти варіанти плану.

Потребує окремого рішення процес планування і контролю інвестицій. Він розглядається як один із можливих варіантів реалізації в модулях ІМ "Управління інвестиціями" та PS "Управління проектами". Практичний досвід такої реалізації в банках країн СНД ще невеликий.

У рамках централізованої моделі комплексного рішення обліку матеріалів запроваджено операції централізованої закупівлі та внутрісистемного передавання між підрозділами банку.

Із завершенням автоматизації облікових процесів фінансово-господарських операцій необхідно приступати до побудови інформаційно-аналітичної системи для виконавців різних функціональних підрозділів. Практичний досвід переконує, що такі системи з метою підвищення оперативності формування звітності та уникнення блоку-

вання даних краще будувати окремо від транзакційних — шляхом організації сховищ інформації.

Працівники всіх підрозділів перед запровадженням технологічних рішень системи R/3 прослухали спеціальний навчальний курс, підготовлений спеціалістами департаментів бухгалтерського обліку та інформатизації. Це підтверджують отримані ними сертифікати. В ході тестування виконавці закріпили отримані знання, а керівники підрозділів визначили працівників на кожне робоче місце та перерозподілили між ними функціональні навантаження. Перехід кожної структурної одиниці до продуктивної експлуатації системи оформлено відповідними актами. Облік операцій з матеріальними активами в період до внесення змін у нормативні документи здійснюються згідно із затвердженими процедурами виконання операцій у системі R/3.

На внутрішньому сайті Національного банку для користувачів системи створено сторінку SAP R/3 в НБУ (<http://r3.bank.gov.ua>), де зібрано всю інформацію щодо проекту, — від даних про фірму SAP і короткого огляду можливостей модулів системи R/3 до детальних інструкцій користувачів системи з контрольними прикладами виконання операцій. В окремому розділі вміщено інформацію про координати й розподіл функціональних обов'язків між відділами та спеціалістами управління автоматизації фінансово-господарських операцій, а також відповіді на питання, які можуть виникнути у працівників інших структурних підрозділів.

Нових користувачів системи структурні підрозділи готують самостійно шляхом організації технічного навчання на базі наданих навчальних матеріалів. Спеціалісти центрального апарату вивчають можливості щодо проведення дистанційного навчання користувачів. Настільною книгою на кожному робочому місці є інструкція користувача. До керівників функціональних підрозділів у рамках планових нарад доводиться інформація про стан та перспективи впровадження задач у нових технологіях. Із метою детального ознайомлення виконавців з новими методиками на технологіях пілотних проектів проводяться кушові наради.

Керівна рада, створена на виконання постанови Правління для координації робіт з автоматизації операцій НБУ, періодично заслуховує звіти про стан запровадження нових технологій, вибирає перспективні напрями розвитку автоматизації, визначає виконавців та методологічні й технологічні

рішення для їх реалізації.

Враховуючи, що облік фінансово-господарських, банківських операцій, а також операцій обліку за фінансовими інструментами ведеться в різних технологіях, є потреба у розробці та затвердженні загального концептуального проекту, де б чітко визначилися, крім облікових процесів, усі інтерфейси обміну інформацією, місце ведення Головної книги НБУ, консолідації аналітичних даних.

Постійна оптимізація технологічних процесів у системі R/3 з одночасною зміною методології дає змогу:

- запровадити не тільки облікову, а й управлінську систему для прийняття рішень керівництвом банку;
- консолідувати інформацію, щоб уможливити її аналіз до первинного документа стосовно балансу або кошторису;
- забезпечити прозорість механізму планування та контролю виконання кошторису;
- контролювати наявність кошторису до виконання оплати;
- централізувати довідники;
- стандартизувати програмне забезпечення і технологічні процеси;
- уникнути дублювання та невідповідності інформації;
- посилити контрольні функції;
- налагодити зв'язок фінансових, матеріальних та контролінгових документів;
- здійснювати аудит територіальних підрозділів із центру;
- аналізувати кожну операцію від її початку до відображення у балансі та кошторисі.

Найближчим часом в НБУ планується здійснити перехід на нову версію системи R/3 (в.4.6), запровадити нові рішення mySAP.com та посилити технічне забезпечення проекту.

З остаточним упровадженням дворівневої з точки зору організаційної структури банку системи автоматизації фінансово-господарських операцій можна говорити про її ефективність. Навантаження на відповідні робочі місця з кожним днем зростає. Фінансовий департамент перевіряє повноту використання виділених ліцензій. У разі необхідності недовикористані ресурси перерозподіляються між виконавцями. В такий же спосіб аналізується необхідність придбання додаткових ліцензій. Ефективність упровадження комплексного рішення залежить від повноти використання стандартних функціональних можливостей системи R/3 та їх інтеграції із зовнішніми системами.

□

Центральна розрахункова палата
Національного банку України.

У вступному слові директор департаменту інформатизації НБУ Анатолій Савченко зупинився на досягнутих останнім часом основних результатах запровадження пілотного проекту НСМЕП. Доповідач констатував, що нині система фактично промислово експлуатується у багатоємінтентному режимі. Учасниками Національної системи масових електронних платежів є низка банків Київської, Харківської, Одеської, Чернігівської, Запорізької, Дніпропетровської, Львівської та Сумської областей. Причому банки вступають до НСМЕП дедалі активніше. Сьогодні вони емітували вже понад 85 тисяч карток, використовуються близько 400 одиниць термінального обладнання (включаючи банкомати). Загальні обороти банків за картковими рахунками НСМЕП за місяць становлять близько 20 млн. грн.

Відтак, підсумував Анатолій Савченко, можна говорити про завершення пілотного проекту і перехід до промислової експлуатації НСМЕП в Україні. Із цією метою найближчим часом спільно з Кабінетом Міністрів має бути розроблено державну програму розвитку Національної системи масових електронних платежів, а також створено керуючий орган платіжної організації НСМЕП.

Заступник директора департаменту інформатизації НБУ Борис Дяченко зупинився на перспективах розвитку системи. Він зазначив, що робота триває у таких напрямках:

- ♦ розширення номенклатури термінального обладнання, суміщеного з міжнародними платіжними системами;
- ♦ розробка кластерних рішень для серверів процесингових центрів та АКС;

НСМЕП: завершення пілотного проекту, перехід до промислової експлуатації

17–18 жовтня нинішнього року департамент інформатизації Національного банку України спільно з інформаційно-консультативним центром “Інформ-Київ” провів у приміщенні Центральної розрахункової палати НБУ практичну конференцію “Національна система масових електронних платежів (НСМЕП). Результати впровадження та перспективи розвитку”. У конференції взяли участь фахівці департаменту інформатизації Національного банку, головного процесингового центру НСМЕП, територіальних управлінь НБУ, державних установ (Головного інформаційно-обчислювального центру Київської держадміністрації, Українського державного підприємства поштового зв'язку (Укрпошти), Асоціації українських банків, 19 комерційних банків та 10 фірм-розробників.

♦ розширення сфери застосування технології НСМЕП з метою підтримки також небанківських платіжних систем;

♦ завершення робіт щодо запуску системи ініціалізації та персоналізації карток НСМЕП потужністю до 10 тисяч штук за зміну;

♦ впровадження НСМЕП у Національному банку;

♦ реалізація цільових проектів масового карткового обслуговування населення в Одесі, Києві, Харкові та Чернігові.

Борис Дяченко повідомив, що найближчим часом планується створити регіональні процесингові центри в Донецьку, Одесі та Сімферополі.

На конференції із цікавими і змістовними доповідями виступили розробники та користувачі НСМЕП.

Вони вели відверту розмову про здобутки і проблеми, пропонували шляхи вирішення конкретних поточних питань і подальшого, перспективного розвитку системи.

Основний підсумок, зроблений учасниками конференції, можна стисло сформулювати так: етап пілотного проекту НСМЕП завершено. Національна карткова система довела свою життєздатність. Її економічна ефективність підтверджена практикою багатьох комерційних банків і може бути значно підвищена у майбутньому з розвитком еквайрингової мережі.

Сергій Білецький,

заступник начальника відділу проектування системи масових електронних платежів департаменту інформатизації Національного банку України.

Ніна Кривошеєва

Начальник відділу систематизації законодавства і реєстрації нормативних актів юридичного департаменту Національного банку України

Банківське законодавство: практичні поради

Фахівець-правознавець Національного банку України відповідає на запитання банків, бюджетних установ та організацій, органів влади, комерційних структур щодо порядку застосування окремих положень нормативно-правових актів із банківської діяльності.

Порядок переказу готівки із значенням дати валютування встановлено Постановою Правління Національного банку України від 22.07.2002 р. № 258 “Про затвердження Змін до Інструкції № 1 з організації емісійно-касової роботи в установах банків України” (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 02.08.2002 р. за № 624/6912). Цим нормативно-правовим актом передбачено, що виплату отримувачам сум переказів готівкою установи банку починають із визначеної дати валютування. Якщо дата валютування припадає на неробочий день, то переказ виплачується, починаючи з першого робочого дня, наступного за днем, визначеним датою валютування.

До настання дати валютування платник може відкликати кошти, у зв'язку із чим подає до відповідної установи банку листа (для юридичних осіб) або заяву (для фізичних осіб) про відкликання коштів.

Якщо установа банку отримувача протягом 30 робочих днів із дати валютування не виплатила суму переказу готівкою через неявку отримувача переказу, установа банку отримувача зобов'язана протягом трьох наступних робочих днів повернути суму переказу установі банку платника.

Які підстави відновлення операцій за рахунками клієнта в разі накладення податковим органом арешту на його активи?

Статтею 59 Закону України “Про банки і банківську діяльність” передбачено, що зупинення видаткових операцій за рахунками юридичних і фізичних осіб здійснюється державними органами виключно у випадках, передбачених законами України. Таким спеціальним законом, який встановлює порядок погашення зобов'язань юридичних або фізичних осіб пе-

ред бюджетами та державними цільовими фондами з податків і зборів (обов'язкових платежів), нарахування і сплати пені, а також штрафних санкцій, що застосовуються до платників податків контролюючими органами, є Закон України “Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами”. Слід зазначити, що адміністративний арешт активів платника податків як спосіб забезпечення погашення його податкового боргу є мірою винятковою. Питання щодо застосування адміністративного арешту активів платника податків урегульовано статтею 9 цього закону. Згідно з підпунктом “а” підпункту 9.3.1 пункту 9.3 цієї статті рішення про застосування адміністративного арешту активів платника податків приймає керівник податкового органу (його заступник) за поданням відповідного підрозділу податкової міліції і надсилається банкам, які обслуговують платника податків, з вимогою про тимчасове призупинення видаткових операцій за його рахунками.

Відповідно до підпункту 9.3.3. арешт на активи може бути накладено строком до 96 годин від години підписання такого рішення. Арешт може бути припинений до закінчення цього терміну за рішенням керівника (його заступника) органу, який наклав арешт, а також за рішенням суду.

Зазначимо, що строк арешту активів платника податків може бути продовжений лише на підставі рішення суду за зверненням керівника відповідного податкового органу або його заступника.

Отже, активи вважаються звільненими з-під адміністративного арешту після завершення 96 годин з моменту підписання рішення керівником податкового органу (його заступником) про застосування арешту активів

платника податків та в разі відсутності відповідного рішення суду.

Яким актом передбачено право страхової компанії самостійно встановлювати ліміт залишку готівки в касі?

Норми, якими змінено діючий раніше порядок встановлення ліміту залишку готівки в касі для страхових компаній, були затверджені Постановою Правління Національного банку України від 23.07.2002 р. № 259 “Про затвердження Змін до Інструкції про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України” (zareєстровано в Міністерстві юстиції 07.08.2002 р. за № 634/6922). Тепер згідно з пунктом 4.12. Інструкції “Про організацію роботи з готівкового обігу установами банків України”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 19.02.2001 р. № 69 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 12.03.2001 р. за № 216/5407), фінансовим установам (кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди й компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг) ліміт каси установою банку не встановлюється. Тобто страхові компанії самостійно встановлюють ліміт каси і повідомляють про нього установам банків, які здійснюють їх касове обслуговування.

Чи треба закривати рахунок суб'єкта підприємницької діяльності у разі зміни форми власності?

Відповідно до пункту 20 Положення “Про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.05.1998 р. № 740, у разі зміни назви, організаційно-правової форми суб'єкта підприємницької діяльності, а також форми власності суб'єкта підприємницької діяльності у місячний термін з моменту настання зазначених змін зобов'язаний подати до органів державної реєстрації документи для перереєстрації. Перереєстрація провадиться в порядку, встановленому для його державної реєстрації. Оскільки здійснюється перереєстрація суб'єкта підприємницької діяльності, його банківський рахунок закривається.

У разі перереєстрації підприємства рахунок закривається згідно з пунктом 8.1 Інструкції “Про відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 18.12.1998 р. № 527 (zareєстровано у Міністерстві юстиції України 24.12.1998 р. за № 819/3259).

Після проведення перереєстрації підприємству видається нове свідоцтво про реєстрацію, яке відповідно до статті 8 Закону України “Про підприємство” є підставою для відкриття рахунків у будь-яких банках України та інших держав за вибором суб'єкта підприємницької діяльності та за згодою цих банків.

Чи дає право банківська ліцензія здійснювати операції з відкриття та ведення бюджетних рахунків клієнтів, що фінансуються з місцевих бюджетів?

Згідно з вимогами Закону України “Про банки і банківську діяльність” та Положення “Про порядок видачі банкам ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на здійснення окремих операцій”, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17.07.2001 р. № 275 (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 21.08.2001 р. за № 730/5921) банківська ліцензія дає банкам право на здійснення банківських операцій щодо приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб, відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів та банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів із цих рахунків за допомогою платіжних інструментів і зарахування коштів на них, розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик. За умови наявності банківської ліцензії банк має право здійснювати операції з відкриття та ведення бюджетних рахунків клієнтів, що фінансуються з місцевих бюджетів.

Який порядок легалізації офіційних документів, що вводяться на території України у зв'язку з її приєднанням до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів?

Як відомо, документи, які видані і мають юридичну силу на території однієї держави, можуть використовуватися в іншій державі тільки після легалізації, якщо інше не передбачено

законодавством цієї держави або міжнародними договорами, учасником яких вона є. Легалізація документа в установленому порядку дає йому право на існування в міжнародному обігу. У світі поширені два способи засвідчення документів — консульська легалізація та проставлення апостиля. На території України юридична сила документів, виданих і засвідчених органами влади іншої держави, підтверджується шляхом консульської легалізації за правилами, встановленими Віденською конвенцією “Про консульські зносини” 1963 року. Офіційні документи держави засвідчуються за місцем їх видачі, перекладаються українською чи російською мовами та легалізуються в консульській установі України. Вони засвідчуються в посольстві відповідної держави в Україні та легалізуються в консульській установі України. Також вони можуть бути засвідчені в посольстві відповідної держави та легалізовані Міністерством закордонних справ України. Складна і багатуступенева процедура легалізації є дійсною лише для держави, консульська служба якої легалізувала документ.

Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів, підписана 1961 року в Гаазі, передбачає спрощений порядок засвідчення офіційних документів для держав-учасниць. Згідно зі статтею 1 цієї Конвенції офіційними документами вважаються:

— документи, видані органом або посадовою особою, що діють у сфері судової юрисдикції держави, в тому числі документи, які виходять від прокуратури, секретаря суду або судового виконавця;

— адміністративні документи;

— нотаріальні документи;

— офіційні написи, виконані на документах, підписаних приватними особами, а саме: офіційні свідоцтва про реєстрацію документа або факту, який існував на певну дату, офіційні й нотаріальні засвідчення підписів.

Юридична сила документів, складених у державі — учасниці Конвенції і призначених для подання до офіційних органів інших держав-учасниць, підтверджується шляхом проставлення спеціального штампа-апостиля, вимоги до якого визначено Конвенцією. Це, зокрема, стосується посвідчення документів про громадянський стан, довіреностей, судових рішень, статутів та установчих документів, свідоцтв про реєстрацію, ліцензій тощо.

Проте дія Конвенції не поширюється на документи, видані дипломатичними або консульськими агентами, та адміністративні документи, які прямо стосуються комерційної або митної операції: довіреності на вчинення угод, переміщення товарів через кордон, про постачання товарів, про виконання робіт і розрахунків за ними.

Приєднання нашої країни до Конвенції надасть усталеного правового статусу офіційним документам, які виходять від державних органів України у міжнародний обіг, і підвищить довіру до українських офіційних документів за кордоном. Крім того, буде скасовано вимогу щодо легалізації іноземних офіційних документів, спрощено процедуру оформлення та засвідчення документів, які використовуються у відносинах України з іншими державами, та порядок користування ними. На сьогодні учасниками Конвенції є близько 100 держав. Серед них Великобританія, Італія, Німеччина, Росія, США, Фінляндія, Франція, Білорусь.

Для поширення на території України дії положень Конвенції необхідно виконати певні вимоги. Зокрема, згідно зі статтею 6 Конвенції держава, що приєдналася, має визначити органи, яким надаються повноваження проставляти апостили та повідомити про це в установленому порядку Міністерство закордонних справ Нідерландів під час передачі свого ратифікаційного документа.

Закон України "Про приєднання України до Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних документів" прийнято ще 10 січня 2002 року, проте до цього часу такий орган у нашій країні не визначено. Тому на території України на сьогодні не діють положення Конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів.

Чи поширюється під час здійснення експортних операцій встановлений термін розрахунків у іноземній валюті на вексельну форму розрахунків?

Законодавством України не передбачено обмежень щодо застосування векселя, вираженого в іноземній валюті, під час здійснення розрахунків за експортними операціями. Але учасники зовнішньоекономічної діяльності мають застосовувати вексельну форму розрахунків при проведенні таких операцій з урахуванням

норм валютного законодавства. Зокрема на вексельну форму розрахунків поширюються вимоги Закону України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" щодо терміну зарахування на валютний рахунок виручки в іноземній валюті під час здійснення експортних операцій. Відповідно до статті 1 цього закону виручка резидентів у іноземній валюті підлягає зарахуванню на їхні валютні рахунки в уповноважених банках у терміни виплати заборгованостей, зазначені в контрактах, але не пізніше 90 календарних днів з дати митного оформлення (виписки вивізної вантажної митної декларації) продукції, що експортується, а в разі експорту робіт (послуг), прав інтелектуальної власності — з моменту підписання акта або іншого документа, що засвідчує виконання робіт, надання послуг, експорт прав інтелектуальної власності. У разі порушення резидентом цього терміну стягується пеня у розмірі, встановленому статтею 4 вищевказаного закону.

Чи підлягає обов'язковому продажу іноземна валюта, що повертається підприємцю із-за кордону в разі невиконання нерезидентом укладеного договору?

Змінами, внесеними Постановою Правління Національного банку України від 09.09.2002 р. № 336 "Про вдосконалення порядку здійснення обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь резидентів" (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 23.09.2002 р. за № 776/7064) для резидентів фізичних осіб суб'єктів підприємницької діяльності передбачено 50-відсотковий обов'язковий продаж надходжень в іноземній валюті першої групи Класифікатора іноземних валют, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 04.02.1998р. № 34 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 02.10.2002 р. (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24.10.2002 р. за № 841/7129).

Проте згідно з пунктом 1 Постанови Правління Національного банку України від 04.09.1998 р. № 349 "Про введення обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті на користь резидентів" (зі змінами) кошти, перераховані на користь нерезидента і повернуті у зв'язку з тим, що взаємні зобов'язання повністю або частково не виконані, обов'язковому продажу не

підлягають. Але за умови, що ці кошти не були куплені на міжбанківському валютному ринку України. Якщо ця іноземна валюта була придбана на міжбанківському валютному ринку України для розрахунку з нерезидентом, то в разі її повернення вона підлягає продажу з розподільчого рахунку згідно з вимогами "Правил здійснення операцій на міжбанківському валютному ринку України", затверджених постановою Правління Національного банку України від 18.03.1999 р. № 127 (зареєстровані в Міністерстві юстиції України 18.03.1999 р. за № 171/3464).

Які нові положення встановлено Національним банком України щодо реалізації виробів із дорогоцінних металів, на котрі накладено арешт?

Постановою Правління Національного банку України від 19.09.2002 р. № 351 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03.10.2002 р. за № 808/7096) внесено зміни до Положення "Про порядок і умови зберігання та реалізації грошей, у тому числі іноземної валюти, цінних паперів, ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини і металів платинової групи, дорогоцінних каменів і перлів, а також лому і окремих частин таких виробів, на які накладено арешт", затвердженого постановою Правління Національного банку України від 04.10.1999 р. № 489 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 29.10.1999 р. за № 740/4033). Ці зміни, підготовлені згідно зі статтею 61 Закону України "Про виконавче провадження", стосуються реалізації ювелірних та інших побутових виробів із дорогоцінних металів. Зокрема, відповідно до нової редакції пункту 5.9 цього положення реалізація державним виконавцем ювелірних та інших побутових виробів із золота, срібла, платини та металів платинової групи, дорогоцінних каменів і перлів, а також лому та окремих частин таких виробів, на які накладено арешт, може здійснюватися шляхом їх продажу не тільки через торговельні організації (комісійну торгівлю) або Державну скарбницю Національного банку України, а й через відповідні структури Міністерства фінансів України.

Також цією постановою скасовано положення щодо заборони повернення в натурі цінностей, які були реалізовані Державній скарбниці Національного банку України.

□

Зміст журналу

“Вісник Національного банку України” за 2002 рік*

	Номер	Сторінка
Макроекономіка		
Альохін М., Санжаревський В. Вплив капіталу та обмежена відповідальність власників підприємств	7	13
Андрійчук В., Домрачев В. Взаємодія економік як фактор монетарної політики	11	23
Бакун О. Макроекономічна і фінансова політика — в теорії і на практиці	10	5
Гальчинський А. Стабілізація гривні: проблеми та перспективи	7	9
Гребенюк Н. Особливості інструментів монетарної політики Національного банку України	6	2
Грищенко А. Стабільність грошової одиниці як ціль монетарної політики	11	20
Індекси цін споживчого ринку та цін виробників промислової продукції України у 1991—2001 рр.	2	8
Крючкова І. Структурні чинники економічного зростання в Україні	2	5
Кульпінський С. Зовнішні чинники впливу на експорт в Україні	5	59
Литвицький В. До історії фінансової стабілізації в Україні	6	7
Меламед М. Структура ВВП за категоріями доходу і критерії структурної політики	2	9
Напрями, механізми та інструменти реалізації Основних засад грошово-кредитної політики в 2002 році	6	4
Опришко В. Реальні інвестиції та фінансовий сектор економіки	8	25
Основні засади грошово-кредитної політики на 2003 рік	10	2
Патрикац Л., Компанієць С. Економіка України очима науковців і банкірів	12	49
Петрик О., Половний Ю. Базова інфляція: концепція та деякі методи розрахунку	12	47
Петрик О. Розвиток цінової ситуації в Україні	9	51
Селіванов А. Адміністрування податків у сфері податкових зобов'язань банків перед бюджетами та державними цільовими фондами	4	36
Скрипник А., Литвиненко С. Оптимізація податкових ставок та їх вплив на детінізацію економіки	5	52
Стельмах В. Монетарна політика як один із ключових факторів економічного зростання	1	2
Стельмах В. Огляд монетарної політики в Україні за 1991—2001 рр.	7	2
Стратегія монетарної політики	6	11
Шевчук В. Слабка гривня як чинник спаду промислового виробництва і погіршення торговельного балансу	8	20
Банки України		
Азаров М. Становлення регіональної банківської системи та її вплив на піднесення економіки області	6	37
Банки, вилучені з Державного реєстру банків України у листопаді 2001 р.	1	19
Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (1991—2002 рр.)	4	27
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у березні 2002 р.	5	16
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у квітні 2002 р.	6	43
Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (1991—2002 рр.)	10	31
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у вересні 2002 р.	11	18
Банки, включені до Державного реєстру банків України в грудні 2001 р.	2	23
Банки, включені до Державного реєстру банків у жовтні 2002 р.	12	27
Барановський О. Боротьба з «відмиванням» грошей у банківському секторі економіки	5	10
Богдановська Т. Прес-служба в банку	8	39
Бурдогов А. Об'єднати зусилля у прискоренні соціально-економічного розвитку Криму	9	32
Бушусь І. Маркетингова стратегія банку з депозитних послуг	1	15
ВАБанк: 10 років успіху	10	38
Вожжов А. Депозити до запитання у формуванні стабільної і керованої ресурсної бази банків	11	5
Волохов В. Структура зобов'язань комерційних банків як фактор ефективності їх кредитних операцій	8	45
Волошин І. Банківські моделі та режими ліквідності	7	27
Гайдак Д. Внутрішній госпрозрахунок у банку	11	12
Гайдак Д. Організація сучасного банку	2	20
Генеральна угода про взаємодію	6	20
Гладких Д. Аналіз діяльності окремих банків України за підсумками 2001 року	4	29
Гладких Д. Особливості оцінки діяльності банківських відділень	10	33
Говорили банкіри про наболіле	1	14
Гриджук Д. Співвідношення банківського ризику та засобів забезпечення банківських зобов'язань	5	7
Грищенко Р. Оцінка якості менеджменту банку	4	34
Динаміка фінансового стану банків України на 1 грудня 2001 року	1	24
Динаміка фінансового стану банків України на 1 січня 2002 року	2	24
Динаміка фінансового стану банків України на 1 квітня 2002 року	5	20
Динаміка фінансового стану банків України на 1 липня 2002 року	8	50
Динаміка фінансового стану банків України на 1 жовтня 2002 року	11	15
Доходи й витрати у розрізі банків України за станом на 01.04.2002 р.	6	33
Доходи і витрати у розрізі банків України за станом на 01.07.2002 р.	9	22
Доходи і витрати у розрізі банків України за станом на 01.10.2002 р.	12	22
Євтух О. Банк «Аркада»: досвід роботи і його значення	2	25
Заруба Ю. Складові цінової політики банку	3	34
Заруцька О., Коваленко В. Тенденції ціноутворення банківського процентного продукту	8	36
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків України та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали ліцензію Національного банку України, внесені до 1 грудня 2001 р.	1	17
Зміни, внесені до Державного реєстру банків України в грудні 2001 р.	2	23
Зміни, внесені до Державного реєстру банків України в січні 2002 р.	3	38
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 березня по 1 квітня 2002 р.	5	15
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 квітня по 1 травня 2002 р.	6	41

* У межах рубрик авторські статті розміщено за алфавітним принципом, а статті, публікація яких носить регулярний характер (структура активів, зобов'язань, балансового капіталу банків, курси валют тощо), — за хронологічним.

Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 травня по 1 червня 2002 р.	7	31
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 червня по 1 липня 2002 р.	8	41
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 вересня по 1 жовтня 2002 р.	11	17
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків та переліку операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та дозвіл Національного банку України на здійснення операцій, внесені за період із 1 жовтня по 1 листопада 2002 р.	12	26
Качаєв Ю. Інвестиційна привабливість міст як фактор інвестиційної діяльності банків України	5	22
Костіна Н., Сучок С. Моделювання діяльності комерційного банку в умовах нерівномірності платіжних строків та існування валютного обміну коштів	3	26
Кротюк В., Карманов Є. Деякі аспекти правового регулювання боротьби з відмиванням грошей у банківській системі	9	26
Кротюк В., Кіреєв О., Карчева Г. Банківська система України у 2001 році: проблеми, тенденції, перспективи	3	2
Кротюк В., Кіреєв О., Карчева Г. Фінансовий стан та проблеми розвитку банків України у першому кварталі 2002 року	6	14
Кротюк В., Кіреєв О., Карчева Г. Фінансовий стан банків України у першому півріччі 2002 року та шляхи підвищення ефективності їхньої діяльності	9	3
Кротюк В., Кіреєв О., Карчева Г. Аналіз діяльності банків України за 9 місяців 2002 року та проблеми забезпечення їх сталого розвитку	12	2
Крохмалюк Д. Український професійний банк: золотий ключик успіху	3	39
Мумінова-Савіна Г. Сутність внутрібанківського контролю та контролю кредитної діяльності банку	12	31
Набок Р. Аналіз впливу недохідних активів комерційного банку на прибуток	12	28
Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам письмовий дозвіл на здійснення операцій	1	19
Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій	4	26
Нумерація операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій	10	30
Остап С. Управління банківськими послугами	10	47
Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій	4	14
Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій	10	18
Папуша А. Банк «Аваль»: втілення мрії	6	44
Патрикац Л., Компанієць С. Місія українських банків — сприяти розвитку національної банківської системи	7	24
Патрикац Л., Крохмалюк Д. Свято банківської науки у Сумах	11	8
Патрикац Л. Промінвестбанк: високоточний механізм економічного зростання	10	14
Перелік банків, які отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій за станом на 1 грудня 2001 р.	1	18
Потійко Ю. Особливості формування і розрахунку капіталу українських банків	5	17

Примостка Л. Методика аналізу фінансової стійкості банку за допомогою динамічного нормативу	10	40
Реєстр банків — учасників Фонду гарантування вкладів фізичних осіб	8	42
Романенко О. Управління процентним ризиком грошових потоків банку	3	21
Савченко В. Активізація діяльності філій середніх і малих банків у регіонах	9	35
Смолій Я. OLAP-орієнтована реорганізація інформаційно-аналітичної системи АППБ «Аваль»	10	11
Степаненко А., Разуменко І. Здобутки і турботи банків столичного регіону	11	2
Структура активів банків України за станом на 01.01.2002 р.	3	9
Структура активів банків України за станом на 01.04.2002 р.	6	21
Структура активів банків України за станом на 01.07.2002 р.	9	10
Структура активів банків України за станом на 01.10.2002 р.	12	10
Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.01.2002 р.	3	17
Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.04.2002 р.	6	29
Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.07.2002 р.	9	18
Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.10.2002 р.	12	18
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2002 р.	3	13
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.04.2002 р.	6	25
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.07.2002 р.	9	14
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.10.2002 р.	12	14
Сугоняко О. Деякі актуальні питання розвитку банківської системи України в 2001 році	5	3
Толстой О. На перехресті суперечностей	5	2
Федулова Л. Управління якістю банківських послуг — запорука успіху в боротьбі за клієнта	3	32
Фомін І. Рейтингова оцінка комерційного банку в системі діагностики його конкурентоспроможності	4	11
Хміль Л. Методологічні основи стратегічного управління діяльністю корпоративного банку	8	47
Чифільов Ю. В ювілейних досягненнях Донеччини — вагомий внесок банкірів	10	7
Чуб П. Теорія нетрадиційного управління кредитним портфелем комерційного банку	1	20
Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення	10	45

Центральний банк

Банківська система України: рік сталого розвитку	12	34
В'юнковський М. Дякуємо за Перемогу	6	13
Галь В. Системна стійкість банків забезпечує приплив інвестицій у банківський сектор	12	35
Гребеник Н. Монетарна політика сприяє процесам економічного зростання	12	34
Дзюблюк О. Генезис функцій центрального банку в ринкових умовах господарювання	7	18
Дорофєєва Н. Позитивні тенденції у сфері готівкового обігу	12	36
Звернення до читачів «Вісника НБУ»	1	II стор. обкл.
Іон Ілєску відвідав Банкотно-монетний двір НБУ	10	6
Кіреєв О. Головні тенденції в діяльності банків України	12	35
Литвицький В. Паузи в реформуванні — неприпустимі	12	37
Пасічник В. Закони, проекти яких подавав НБУ, визначають правові засади функціонування банків	12	37
Патрикац Л. Львів'яни — про «Вісник НБУ»	2	60
Патрикац Л. Передплата на видання НБУ	2	II стор. обкл.

Петрик О. Співпраця з урядом має системний характер.....	12	36
Шаров О. На шляху до інтеграції.....	12	36
Яременко С. Здобутки валютно-курсової політики НБУ.....	12	35

Валютний ринок

Береславська О. Акцент — на внутрішній ринок.....	6	58
Береславська О. Курс — стабільний, зростання триватиме.....	2	34
Береславська О. Стабілізація гривні як чинник розвитку економіки.....	10	54
Галиць О. Проблемні аспекти боротьби з відмиванням грошей.....	10	51
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 30.09.2001 р.).....	1	35
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 31.12.2001 р.).....	4	49
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 31.03.2002 р.).....	7	32
Загальний зовнішній довгостроковий борг України (за станом на 30.06.2002 р.).....	10	57
Литвин Н. Методика комплексного аналізу валютних операцій комерційних банків.....	8	29
Макаренко О. Валютний контроль як інструмент стабілізації валютного ринку в Україні.....	11	36
Мельничук М., Крючкова І. Реальний ефективний обмінний курс гривні: тенденції та перспективи.....	7	33
Михайличенко С. Політика стабільного курсу: причини і наслідки.....	12	52
Обліковий курс гривні щодо національних валют країн Європейського валютного союзу, який встановлюється Національним банком України щоденно (за січень 2002 року).....	3	41
Обліковий курс гривні щодо національних валют країн Європейського валютного союзу, який встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 2002 року).....	4	52
Офіційний курс гривні щодо євро, долара США, німецької марки та російського рубля у 2001 р., встановлений Національним банком України.....	2	29
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за листопад 2001 року).....	1	38
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2001 року).....	2	31
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за січень 2002 року).....	3	40
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за лютий 2002 року).....	4	53
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за березень 2002 року).....	5	42
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за квітень 2002 року).....	6	61
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за травень 2002 року).....	7	38
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за червень 2002 року).....	8	28
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за липень 2002 року).....	9	57
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за серпень 2002 року).....	10	60

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за вересень 2002 року).....	11	33
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за жовтень 2002 року).....	12	57
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за листопад 2001 року).....	1	36
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за грудень 2001 року).....	2	32
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за січень 2002 року).....	3	42
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за лютий 2002 року).....	4	50
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за березень 2002 року).....	5	40
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за квітень 2002 року).....	6	56
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за травень 2002 року).....	7	36
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за червень 2002 року).....	8	34
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за липень 2002 року).....	9	58
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за серпень 2002 року).....	10	58
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за вересень 2002 року).....	11	34
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за жовтень 2002 року).....	12	58
Шипиць О. Курсова політика як інструмент впливу на конкурентоспроможність економіки.....	5	36

Фінансовий ринок

Борискевич О. Банківське кредитування міжнародної торгівлі.....	4	47
Бутко М., Волошок Л. Роль банківської системи в активізації інноваційно-інвестиційного розвитку регіону.....	12	38
Волохов В. Підвищення ефективності кредитування шляхом розподілу функцій у кредитному процесі.....	1	30
Галасюк В., Галасюк В. Методика оцінки кредитоспроможності позичальників.....	2	39
Галасюк В., Галасюк В. Методика оцінки кредитоспроможності позичальників (аналіз здатності позичальника генерувати SC-потоки).....	7	38
Галасюк В., Галасюк В. Оцінка кредитоспроможності позичальника (зіставлення умов кредитування і здатності позичальника генерувати FSC-потоки).....	11	42
Голуб В. Методичні аспекти ціноутворення на кредитні послуги банку.....	7	48
Гончаренко В. Неприбуткова економічна природа кредитних спілок та кооперативних банків.....	5	29
Гумен І., Єрмолінський А. Ризики й ліміти міжбанківського кредитування.....	8	16
20 запитань до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.....	12	44
Динаміка облікової та ломбардної ставок НБУ в 1992—2001 рр.	2	46
Долгий Л. Форвардне кредитування.....	6	53
Долгий Л. Форвардні операції як механізм забезпечення кредитними ресурсами агропромислового комплексу.....	4	39

Заощадження населення: економічна сутність і значення	5	26
Заруцька О. Тенденції розвитку ресурсного ринку Дніпропетровщини	4	44
Іваненко Ю. Як повернути заощадження в установах Ощадного банку колишнього СРСР громадянам України	3	47
Мельничук М., Юрчук Г. Інтернет-трейдинг та особливості організації інтернет-послуг на фондових і валютних ринках	8	2
Мищенко В., Пластун В. Моніторинг позичок у сучасній банківській практиці України	8	9
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у листопаді 2001 р.	1	25
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у грудні 2001 р.	2	38
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у січні 2002 р.	3	46
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у лютому 2002 року	4	43
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у березні 2002 року	5	28
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у квітні 2002 року	6	55
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у травні 2002 року	7	51
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у червні 2002 року	8	14
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у липні 2002 року	9	69
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у серпні 2002 року	10	68
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у вересні 2002 року	11	47
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у жовтні 2002 року	12	46
Папуша А. Гарантовану суму відшкодування збільшено	12	43
Письменна Л., Волкодав Л. Вексельний обіг в Україні	10	65
Попов О. Оптимізаційна модель залучення ресурсів на грошовому ринку	8	15
Пшик Б. Розвиток фінансового посередництва — шлях до вдосконалення інвестиційної політики	7	44
Пшик Б. Фінансування житлового будівництва в Україні: соціально-економічний та регіональний аспекти	11	39
Рисін В. Польська система гарантування депозитів	4	40
Рябініна Л. Теорія і практика кредитних відносин в Україні	1	26
Смолженко Т. Основні мотиви та чинники формування заощаджень домогосподарствами	5	32
Співак Л. Фінансові послуги: економічна сутність і роль в економіці	2	47
Чемерис В., Уваров К. Використання показників дюрації для оцінки процентного ризику	10	62
Юргелевич С. Основні принципи іпотеки та іпотечне кредитування	1	33
Юрчук Г. Мережа Інтернет — сучасний канал і середовище надання фінансових послуг	7	52
Фондовий ринок		
Белінський О., Даніліна І. Створення та функціонування інституту первинних дилерів на ринку цінних паперів	1	41
Лісовий В. Викуп акціонерним товариством власних акцій	5	45
Ринок державних цінних паперів України у листопаді 2001 року	1	40
Ринок державних цінних паперів України у грудні 2001 року	2	19
Ринок державних цінних паперів України у січні 2002 року	3	64
Ринок державних цінних паперів України в лютому 2002 року	4	55
Ринок державних цінних паперів України у березні 2002 року	5	44
Ринок державних цінних паперів України у квітні 2002 року	6	62
Ринок державних цінних паперів України у травні 2002 року	7	67
Ринок державних цінних паперів України у червні 2002 року	8	70
Ринок державних цінних паперів України у липні 2002 року	9	55
Ринок державних цінних паперів України у серпні 2002 року	10	61
Ринок державних цінних паперів України у вересні 2002 року	11	19

Ринок державних цінних паперів України у жовтні 2002 року	12	51
Токмакова І., Краснов В. Організаційні форми учасників ринку капіталів	8	67
Безготівкові розрахунки: нові інструменти		
Бургіна Є. Сучасні технології у міжбанківських платіжних системах Туреччини та Південно-Африканської Республіки	11	57
Мільйонна картка VISA в Україні	3	56
Мірошніченко Т. СЕП НБУ: міжбанківські розрахунки у 2001 році	3	55
Скорик М., Герасимова О. Функціонування кредитної установи в Національній системі масових електронних платежів: досвід Імексбанку	5	47
Харченко В. Регулювання функціонування платіжних систем та процесу переказу грошей в Україні з використанням платіжних карток	7	62
Шульга Н., Сокольська О. Конкурентна позиція банку на ринку платіжних карток	3	50
Інформаційне та програмне забезпечення		
Білецький С. НСМЕП: завершення пілотного проекту, перехід до промислової експлуатації	12	62
Братчиков В. Бухгалтерський облік і контроль: аспекти розвитку	9	60
Гримова Т. Комплексна система автоматизації обліку фінансово-господарських операцій НБУ в стандартних технологіях системи R/3 (SAP)	12	60
Карчева Г. Розвиток інформаційного забезпечення банківського нагляду НБУ	5	68
Новак І. Побудова корпоративного сховища даних Національного банку України	9	62
Світова економіка		
Вахненко Т. Регулювання потоків іноземного капіталу: уроки світової практики	2	49
Корнеев С., Рудненко Т. Корпоративне управління і стандартні системи управління ресурсами підприємств	11	48
Кузнецов О. Богдан Гаврилишин: погляд на світ — попередні та наступні 50 років	3	44
Луцишин З. Аргентина: причини та наслідки найбільшого в історії світової валютно-фінансової системи дефолту	4	5
Михайличенко С. Євро — повноцінна валюта Європи, що об'єднується	1	46
Новіков В. Кредитне бюро: проблеми та рішення	8	52
Полозенко Д. Фінансова глобалізація та інвестиційний процес	11	50
Хорошковський В. МВФ і валютно-фінансові кризи	6	48
Міждержавні економічні відносини		
Смахтіна Л. На шляху європейської інтеграції	9	47
Співробітництво між Україною та МВФ	11	27
Шаров О. Україна та МВФ: «у пошуках втраченого часу»	9	38
Шпірко А. Адаптація національного законодавства — один із найважливіших кроків на шляху до Євросоюзу	8	60
Якубенко Н., Геєць О. Створення Німецько-українського фонду як кінцева мета гранту, наданого Україні урядом Німеччини	4	2
Міжнародні банківські зв'язки		
Якубенко Н., Рольф Бердт, Воронович О. Нові можливості для підприємств України у рамках спільного проекту НБУ та ЄБРР	2	2
Бухгалтерський облік		
Жигайло Г. Оцінка активів та зобов'язань, концепція теперішньої вартості	3	57
Набок Р. Недоходні активи комерційного банку: методологічний аспект	4	56
Петрова С. Інвентаризація	7	58
Петрова С. Облік матеріальних активів комерційними банками	9	56
Чумак Р. Запровадження системи управлінського обліку	7	60
Нагляд та аудит		
Бакун О. Розвиток внутрішнього аудиту в Україні	1	11

Компанієць С. «Теорія і практика незалежного аудиту в Україні» 1	10
Ксаско О. Шляхи вдосконалення механізмів формування резервів за активними операціями 11	32

Юридична консультація

Білан С. Процедура ліквідації банків: практичні правові аспекти 11	54
Вексельний обіг і деякі питання регулювання банківської діяльності: практичні правові аспекти 5	65
Кривошеєва Н. Банківське законодавство: практичні поради 12	63
Луценко Л. Векселі та кредити: практичні правові аспекти 1	43
Регулювання банківської діяльності: роз'яснення спеціалістів НБУ 3	59

Економічна освіта

Пастер П. Банкіри сідають за парти 2	28
Патрикац Л. Свято українського підручника 5	34

Нумізматику і боністику

Євробанкноти 1	55
Євромонети 2	62
Папуша А. Подарунок нумізматам 1	53
Про введення в обіг ювілейної монети «200 років Володимирі Далю» 1	51
Про введення в обіг пам'ятних монет «Модрина польська» 1	52
Про введення в обіг ювілейної монети «10-річчя Збройних Сил України» 1	52
Про введення в обіг розмінних монет підвищеної якості карбування номіналами 1, 2, 5, 10, 25, 50 копійок та 1 гривня 2001 року виготовлення 1	54
Про введення в обіг пам'ятної монети «Київська Русь» 2	61
Про введення в обіг пам'ятних монет «Ковзанярський спорт» 3	63
Про введення в обіг пам'ятної монети «Іван Сірко» 4	69
Про введення в обіг ювілейної монети «Микола Лисенко» 5	64
Про введення в обіг пам'ятних монет «Літак АН-225 «Мрія» 6	12
Про введення в обіг ювілейної монети «1000 років Хотину» 7	71
Про введення в обіг пам'ятної монети «Пилип Орлик» 7	71
Про введення в обіг ювілейної монети «Місто Ромни (Ромен) — 1100 років» 8	58
Про введення в обіг пам'ятних монет «Плавання» 8	59
Про введення в обіг монети номіналом 1 гривня випуску 2001 року 8	59
Про введення в обіг пам'ятних монет «Пугач» 9	50
Про введення в обіг ювілейної монети «350-річчя битви під Батогом» 10	60
Про введення в обіг ювілейної монети «Леонід Глібов» 11	52
Про введення в обіг ювілейної монети «70-річчя Дніпровської ГЕС» 11	52
Про введення в обіг пам'ятної монети «Святослав» 11	53
Про введення в обіг пам'ятної монети «Володимир Мономах» 12	33

Нові книги

Андрущенко В., Чечелюк О. Фінансова система в умовах глобалізації 11	63
Башнянин Г. Наука формувати і використовувати фінансові ресурси 10	71
Бодров В., Мартиненко В. Взаємозв'язок банків і підприємств 5	42
Бойко Є. Лізинг як альтернативне джерело фінансування інвестицій 10	69
Загорський В. Актуальне дослідження питань економічної політики в Україні 1	38
Мальський М. Посібник «Інвестиції, ризик, прогноз» 9	68
Михасюк І. Економічний аналіз діяльності підприємства 2	54
Мороз А. Дослідження проблеми реструктуризації банків 10	70
Мороз А. На допомогу аналітикам банківської діяльності 11	62
Полюга Л. Четверте видання «Фінансового словника» 4	53

Тивончук І., Алексєєв І. Посібник своєчасний і корисний 2	55
Ушакова Н. Рациональне поєднання теорії і практики 5	43

Літопис банківської справи

Грудзевич Я., Комаринська З. Ощадна справа Львова: минуле і сучасність 11	64
Комаринська З. Банківська система України періоду державності 1917—1920 рр.: становлення та реалії функціонування 2	56
Стабільна гривня — запорука економічного зростання 9	1
Чухась А., Бобер Г. Селянський поземельний банк Російської імперії 4	60

Персоналії

Патрикац Л. В долонях доброти й любові цвіте — не відцвітає сад 1	63
Патрикац Л. Від молодості серця її стрімкий політ 4	62
Патрикац Л. Лиш дерево життя барвисто зеленіє 3	65
Патрикац Л. У русі вічному, в польоті — високий сенс та істина життя 6	63

Вітаємо!

Відзнака Президента України 4	71
Відзнака учасника іміджевого альманаху «Ділова Україна XXI століття» 4	71
Володимир Стельмах — «Фінансист року» 4	II стор. обкл.
День народження мрії 5	64
Звернення В.С.Стельмаха з нагоди Дня незалежності України 8	I стор. обкл.

Національний банк України нагороджено «Кришталевим рогом достатку» 4	70
Привітання зі святом 8 Березня 3	II стор. обкл.
Церковні нагороди керівникам НБУ 5	63

Банкіри і мистецтво

Крохмалюк Д. Авангардний реалізм Анатолія Марчука 9	70
Янович А. Світлина вразила любов'ю 7	68

До уваги читачів

Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу «Вісник НБУ» 1	III стор. обкл.
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу «Вісник НБУ» 3	III стор. обкл.
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу «Вісник НБУ» 6	III стор. обкл.
Вимоги до текстових та ілюстративних матеріалів, які подаються до редакції журналу «Вісник НБУ» 8	III стор. обкл.

Анотації

Анотації 1	71
Анотації 2	71
Анотації 3	71
Анотації 4	72
Анотації 5	72
Анотації 6	71
Анотації 7	72
Анотації 8	71
Анотації 9	72
Анотації 10	72
Анотації 11	71
Анотації 12	71

Зміст за 2002 рік

Зміст журналу «Вісник Національного банку України» за 2002 рік 12	66
--	----

АННОТАЦИИ

Владимир Кротюк, Александр Киреев, Анна Карчева. *Анализ деятельности банков Украины за 9 месяцев 2002 года и проблемы обеспечения их устойчивого развития.*

Анализ основных показателей деятельности банковской системы Украины, в частности — структуры активов, обязательств, балансового капитала, доходов и затрат банков страны за три квартала 2002 года. Впервые анализируется деятельность банков с иностранным капиталом.

Структура активов, обязательств, балансового капитала, доходов и затрат банков Украины по состоянию на 01.10.2002 г.

Изменения и дополнения к Государственному реестру банков и перечню операций, на осуществление которых банки получили банковскую лицензию и разрешение Национального банка Украины на осуществление операций, внесенные за период с 1 октября по 1 ноября 2002 г.

Банки, включенные в Государственный реестр банков в октябре 2002 г.

Руслан Набок. *Анализ влияния недоходных активов коммерческого банка на прибыль.*

Исследован один из аспектов анализа недоходных активов банка. Автор предлагает факторную модель анализа его прибыли с использованием интегрального метода.

Галина Муминова-Савина. *Сущность внутрибанковского контроля и контроля кредитной деятельности банка.*

Статья посвящена вопросам повышения эффективности внутреннего контроля — важного элемента операционной и управленческой структуры банка.

О выпуске в обращение памятной монеты “Володимир Мономах”.

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятной монеты номиналом 10 гривень из серии “Княжа Україна” (“Княжеская Украина”), посвященной великому киевскому князю Владимиру Мономаху (1113—1125 гг.). Фотоизображение аверса и реверса монеты.

Банковская система Украины: год устойчивого развития.

Серия материалов, в которых предварительные итоги работы банковской системы Украины в 2002 году подводят руководители ключевых департаментов и подразделений Национального банка Украины: Н.Гребеник, С.Яременко, А.Киреев, В.Галь, Н.Дорофеева, А.Шаров, А.Петрик, В.Пасечник, В.Литвицкий.

Николай Бутко, Леонид Волошок. *Роль банковской системы в активизации инновационно-инвестиционного развития региона.*

Рассматриваются региональные ресурсы и эффективность их использования для инновационных потребностей Черниговщины.

Андрей Папуша. *Гарантированная сумма возмещения увеличена.*

Заметки с пресс-конференции в НБУ, посвященной увеличению до 1 500 гривень гарантированной суммы возмещения средств по вкладам физических лиц в банках-участниках (временных участников) Фонда гарантирования вкладов физических лиц.

20 вопросов к Фонду гарантирования вкладов физических лиц.

В форме вопросов и ответов излагается порядок возмещения средств по вкладам в банках — участниках Фонда гарантирования вкладов физических лиц.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в октябре 2002 года.

Механизмы и объемы рефинансирования Национальным банком Украины банков, средние процентные ставки НБУ и банков, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.11.2002 г.

Александр Петрик, Юрий Половнев. *Базовая инфляция: концепция и некоторые методы расчета.*

Анализируются методы оценки базовой инфляции, которая во многих странах мира является ориентиром для проведения монетарной политики. Сделаны расчеты этого показателя для Украины.

Людмила Патрикац, Светлана Компаниец. *Экономика Украины глазами ученых и банкиров.*

Отчет о Всеукраинской научно-практической конференции на тему “Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины”.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в октябре 2002 г.

Аналитические материалы в форме таблиц и графика о результатах аукционов по размещению облигаций внутреннего государственного займа в октябре 2002 года.

Сергей Михайличенко. *Политика стабильного курса: причины и следствия.*

Проанализирована курсовая политика Национального банка Украины за последние три года, перечислены факторы, представляющие угрозу стабильности курса гривни.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за октябрь 2002 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за октябрь 2002 года).

Татьяна Грымова. *Комплексная система автоматизации учета финансово-хозяйственных операций НБУ в стандартных технологиях системы R/3 (SAP).*

Сообщается о внедрении в НБУ новой комплексной системы учета, которая дает возможность анализировать любую финансово-хозяйственную операцию банка.

Сергей Белецкий. *НСМЭП: завершение пилотного проекта, переход к промышленной эксплуатации.*

Сообщение о состоявшейся в НБУ практической конференции “Национальная система массовых электронных платежей (НСМЭП). Результаты внедрения и перспективы развития”.

Нина Кривошеева. *Банковское законодательство: практические советы.*

Ответы на вопросы банков, других учреждений и организаций, касающиеся порядка применения некоторых положений нормативно-правовых актов, регулирующих банковскую деятельность.

Содержание журнала “Вісник Національного банку України” за 2002 год.

ANNOTATIONS

Volodymyr Krotiuk, Olexander Kirieiev, Hanna Karcheva.

Analysis of the activity of banks of Ukraine during 9 months of 2002 and problems with ensuring their steady development.

Analysis of the main indicators of the activity of the banking system of Ukraine, particularly, that of the structure of assets, liabilities, balance capital, income and expenditures of banks of the country over three quarters of 2002. Banks' transactions with the foreign capital were analyzed for the first time.

Structure of assets, liabilities, balance capital, income and expenditures of banks of Ukraine as of 1 October 2002.

Changes and addenda to the State Register of Banks and the list of transactions for which banks have been granted a banking license and permission of the National Bank of Ukraine to perform transactions made over the period from 1 October to 1 November 2002.

Banks included in the State Register of Banks in October 2002.

Ruslan Nabok. *Analysis of the influence of unprofitable assets of commercial banks on profits.*

The article studies one of the aspects of the analysis of unprofitable bank assets. The author offers a factorial model to analyze bank's profits using the integral method.

Halyna Muminova-Savina. *Intrabanking control and control over credit activities of a bank.*

The article is dedicated to raising the efficiency of domestic control which is the most important element of the operational and administrative structure of a bank.

On the issue of the commemorative coin "Volodymyr Monomakh"

Official announcement on the putting into circulation and numismatic description of the 10 hryvnia commemorative coin from the series "Princely Ukraine" dedicated to great Kyiv duke Volodymyr Monomakh (1113-1125). Pictures of obverse and reverse of the coin are enclosed.

Banking system of Ukraine: a year of steady development.

The materials given in the article include preliminary balance of the work of the banking system of Ukraine summed up by directors of the key departments and divisions of the National Bank of Ukraine: N. Hrebenyk, S. Yaremenko, O. Kirieiev, V. Hal, N. Dorofieieva, O. Sharov, O. Petryk, V. Pasichnyk, V. Lytvynskyi.

Mykola Butko, Leonid Voloshok. *The role of the banking system in animating the innovation and investment development of a region.*

The authors consider the regional resources and the effectiveness of their use for the innovation needs of Chernihiv region.

Andrii Papusha. *Increased guaranteed compensation.*

Notes from the press conference held in the NBU, which was dedicated to the increase by UAH 1500 in the guaranteed compensation of funds on the deposits of natural persons with the banks - participants (temporary participants) of the Fund

of Guaranteeing Deposits of Natural Persons.

20 questions to the Fund of Guaranteeing Deposits of Natural Persons.

The order of compensating deposits with the banks - participants of the Fund of Guaranteeing Deposits of Natural Persons is given in questions and answers.

Basic monetary parameters of the monetary market of Ukraine in October 2002.

Mechanisms and refinancing of banks by the National Bank of Ukraine, average interest rates of the NBU and banks, dynamics of the money supply growth as of 1 November 2002.

Olexander Petryk, Yurii Polovniiov. *Basic inflation: conception and some calculation methods.*

The authors analyze methods and estimates of the basic inflation, which is the guide for carrying out a monetary policy. Calculation of this indicator was made for Ukraine.

Liudmyla Patrikats, Svitlana Kompaniets. *Ukrainian economy from the point of view of academics and bankers.*

Report on the Ukrainian scientific and practical conference "Urgent Problems and Prospects for the Ukrainian Economy Development".

Government securities market of Ukraine in October 2002.

Analytical materials in tables and graphs on the result of auctions on T-bills allocation in October 2002.

Serhii Myhailychenko. *Stable exchange rate policy: causes and effects.*

The author analyzes the exchange rate policy in the last three years and lists factors that endanger the stability of the exchange rate of hryvnia.

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established monthly by the National Bank of Ukraine (in October 2002)

Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies established daily by the National Bank of Ukraine (in October 2002)

Tetiana Hrymova. *Integrated automation system of the NBU financial and economic transaction accounting within the standard technologies of the R/3 (SAP) system.*

The article tells about the introduction of a new integrated accounting system that allows to analyze any financial and economic transaction of a bank.

Serhii Biletskyi. *NSMEP: pilot project completion, transition to commercial operation.*

The article gives information on the practical conference "National System of Mass Electronic Payments (NSMEP)" held in the NBU, on the introduction results and prospects for development.

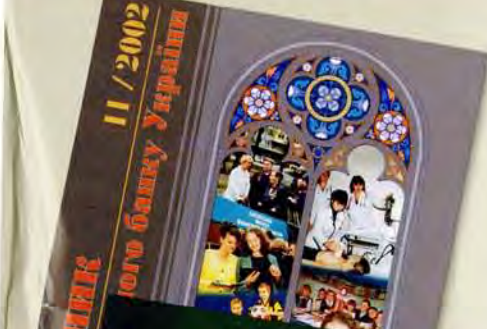
Nina Kryvosheieva. *Banking legislation: practical suggestions.*

The author answers the questions of banks, other institutions and organizations regarding the implementation order of some provisions of the normative and legal acts regulating banking activities.

Contents of the "Herald of the National Bank of Ukraine" for 2002.

Передплата 2003

Офіційні видання Національного банку України: статистика, аналіз, документи

«Вісник Національного банку України»
Щомісячний ілюстрований науково-практичний журнал. Тематична спрямованість — висвітлення діяльності НБУ, питань функціонування банківської системи України, актуальних фінансово-кредитних проблем.

«Бюлетень Національного банку України»
«Бюллетень Национального банка Украины» / «Bulletin of the National Bank of Ukraine»
Щомісячні статистичні видання НБУ. Містять інформацію про реальний стан економіки, грошовий, кредитний та валютний ринки, грошово-кредитну та банківську статистику. Видаються україномовний варіант і російсько-англійський варіант.

«Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності»
Щомісячний додаток до «Вісника НБУ». Збірник найсвіжіших документів, що регламентують банківську діяльність. Мета збірника — ознайомлення широкого кола читачів із повними текстами законодавчих актів, а також постанов, інструкцій, розпоряджень та інших документів НБУ з банківської сфери.

«Платіжний баланс України»
«Платёжный баланс Украины» / «Ukraine: Balance of Payments»
Щоквартальні статистичні видання НБУ. Публікуються табличні дані з платіжного балансу, аналітичні матеріали щодо розвитку зовнішнього сектора економіки України, його впливу на стан макроекономічних індикаторів у країні, подається аналіз та методологія складання платіжного балансу. Видаються україномовний варіант і російсько-англійський варіант.

«Банкноти і монети України» / «Banknotes and coins of Ukraine»
Щорічний додаток до «Вісника НБУ». Каталог. Містить детальну інформацію про всі паперові грошові знаки — законні платіжні засоби України, розмінні, пам'ятні та ювілейні монети, введені в обіг Національним банком України. Для нумізматів, колекціонерів та масового читача. Видається українською та англійською мовами. Передплата не проводиться. Телефон для довідок: (044) 293-15-19

Адреса редакції:
просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна
тел./факс: (044) 264-96-25, тел: (044) 267-39-44
E-mail: litvinova@bank.gov.ua

Передплата на 2003 рік приймається усіма відділеннями зв'язку України і такими регіональними організаціями: АТ "САММІТ", ТОВ "Бізнес-Преса", ТОВ НВП "Ідея", ЗАТ "Передплатне агентство KSS", ПП "Міська кур'єрська служба" та іншими.

Передплатний індекс журналу "Вісник НБУ" і додатка до нього
"Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності"
у Каталозі періодичних видань України — 74132